

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra církevních dějin a umění

Bc. Miroslav Jindřich Hanuš

Rýmařovská léta ThDr. Františka Vaňáka

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Vít Hlinka, Th.D.

Obor: Teologické nauky

OLMOUC 2016

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a použil jsem přitom jen uvedené prameny a literaturu.

V Jamarticích dne 10. dubna 2016

Miroslav Jindřich Hanuš

Poděkování:

Děkuji prof. PhDr. Miloslavu Pojslovi a Mgr. Vítu Hlinkovi Th.D. za vedení diplomové práce a cennou metodickou a metodologickou pomoc. Mé poděkování patří též P. Františku Mertovi za spolupráci při získávání údajů pro výzkumnou část práce. Děkuji také Mgr. Vladimíru Stanzelovi za jazykovou korekturu a formální úpravu textu práce, stejně jako své ženě Aleně a synu Ondřejovi za pomoc s přepisem práce.

OBSAH

Úvod.....	5
1 Biografie Františka Vaňáka	8
1.1 Místopis, rodiště a původ rodiny:.....	8
1.2 Dětství a studia	9
1.3 První praxe – Frenštát pod Radhoštěm	14
1.4 Olomouc – Sv. Michal	16
1.5 Rýmařov	17
1.6 Arcibiskupem.....	19
1.7 Nemoc a smrt	25
2 Místopis Rýmařovska:	30
2.1 Geografie:.....	30
2.2 Historie:.....	30
3 Rýmařovská léta	39
3.1 Společensko-politická situace 1948-1990.....	39
3.2 Vývoj rýmařovského farního sboru 1945-1990	51
3.3 Spirituální rozměr kněžské služby a vývoj osobnosti dr. Vaňáka	55
3.4 Záchrana sakrálních památek.....	67
3.5 Miscelanea	82
Závěr	87
Anotace	89
Bibliografie	90
Seznam příloh	93

Úvod

V červnu roku 2016 uplyne sto let od narození metropolitě olomouckého, arcibiskupa Mons. ThDr. Františka Vaňáka. Tato významná osobnost katolické církve a českého národa v dobách sametové revoluce a po ní působila na Rýmařovsku (což je rodiště diplomanta) úctyhodných třicet osm let. Vzhledem k aktuálnosti tohoto výročí, výjimečnosti jeho životní cesty a působení v Rýmařově a okolí, jsme se rozhodli tuto práci věnovat všem těmto výše nastíněným tématům. Dodnes jsou totiž jeho činy a „otisk“ jeho duše nesmazatelně vryty do genia loci Rýmařovska. Taktéž diplomant má hluboko v srdci uchovány vzpomínky na pana doktora, jak se mu všeobecně na Rýmařovsku říkalo. Vše začalo Křtem svatým, který po svém narození od pana doktora přijal. Následující léta setkávání se s ním vrcholí právě touto prací, kterou se rozhodl napsat. Když bylo toto téma představeno profesoru Pojslovi, bylo jím vřele a s radostí přijato. Dnes, poté, co pan profesor tak náhle opustil naši časnost, je diplomant opravdu vděčen za přístup a nadšení doktora Hlinky, který se ujal vedení této práce.

Strukturu práce jsme sestavili tak, aby cíl práce, tedy třicet osm let, které dr. František Vaňák prožil v čele Rýmařovské farnosti, byl lépe uchopitelný v kontextu dané doby a historického vývoje, a rozvrhli ji proto do tří hlavních kapitol. První kapitola zpracovává kompletní biografii Františka Vaňáka včetně jeho dosazení na arcibiskupský stolec a následné působení v této funkci.

Ve druhé kapitole je stručně představen historický vývoj Rýmařovska, který umožní lépe pochopit, do jaké oblasti v roce 1951 doktor Vaňák přichází. Vycházíme při tom z analogie s kněžským životem, neboť i kněží potřebují poznat vše o místě a prostředí, ve kterém mají vykonávat své poslání, včetně právě již zmíněných místních dějin pro porozumění odlišností farností a lepší službu Bohu svěřeným farníkům.

Třetí kapitolu, která je badatelským jádrem práce, věnujeme rýmařovským letům dr. Vaňáka a zpracováváme ji z různých úhlů pohledu. Zaměřujeme se na

politickou situaci, vývoj farního společenství v dané době, pastorační činnost, spirituální a teologický vývoj osobnosti plynoucí z osobních záznamů a dochovaných promluv, příprav a kázání. Jejich seznam jsme proto, ač to nebývá zvykem, zveřejnili v samotné práci v plném znění, neboť nám odhalí právě tento vývoj. Věnujeme se také sakrálním památkám na Rýmařovsku, které dr. Vaňák napomohl zachránit či opravit. Pro lepší pochopení důležitosti rekonstrukcí práce obsahuje též stručnou charakteristiku opravovaných staveb, připojen je i dodatek věnovaný životním jubileím a krátké shrnutí vývoje rýmařovského společenství po odchodu dr. Vaňáka.

Velký důraz je v této práci věnován orálním záznamům, čili autentickým svědectvím o životě a díle dr. Františka Vaňáka. Natočené rozhovory a příběhy nově nasvěcují jeho osobnost a otevírají úplně nové obzory. Výběr narátorů pochopitelně koresponduje s danými tématy a jejich narativy, kompletně zachycené na CD, jsou součástí příloh. Bylo vybráno a osloveno více možných adeptů, ti ale k rozhovorům nedali souhlas; v souvislosti s tím je také nutno konstatovat poměrně značnou neochotu starších ročníků k nahrávání a publikování jejich vzpomínek, danou povětšinou negativními zkušenostmi z dob nesvobody. Pro potřeby práce bylo přihlédnuto i k rozhovorům o dr. Františku Vaňákovi nahraným pro Městské muzeum Rýmařov, které také předkládáme v příloze této práce.

Pětici orátorů tvoří: A: Pater Radovan Hradil; B: Mgr. Jiří Karel; C: Mgr. Otto Spitzer; D: Prof. Mgr. Jindřich Štreit; E: Paní Ludmila Pudová. Pater Radovan Hradil strávil velkou část života po boku dr. Vaňáka. Pan Jiří Karel, místní učitel, významný archeolog a historik, dnes již na penzi, se s panem doktorem velmi často potkával, diskutovali spolu o historii, ba dokonce o politické situaci. Jejich vztah byl založen na vzájemné úctě a důvěře. Stejně tak to bylo také s panem učitelem Ottou Spitzerem a jeho rodinou, která patří k židovskému národu. Osobnost pana profesora Jindřicha Štreita je dostatečně známá a bude zmíněna i dále v práci. Paní Ludmila Pudová představuje hlas

z jiného názorového spektra; s panem doktorem se často setkávala jako členka KSČ pracující určitou dobu pro Odbor školství MěNV Rýmařov.

Diplomant bádá ve fondech Arcibiskupského archivu v Olomouci rok a půl a tato zkušenost a množství informací zde uložených jej neustále formovaly, formují a otevírají mu neustále nové obzory. Doufá proto, že něco z tohoto působení se podařilo přenést i na následující stránky.

1 Biografie Františka Vaňáka

1.1 Místopis, rodiště a původ rodiny:

V blízkosti hradu Bouzova, mezi obcí Luká a obcí Hvozd, leží v údolí malá osada Vojtěchov. Její název pravděpodobně pochází od prvního českého biskupa, svatého Vojtěcha. Tato oblast na okraji Hané je velmi kopcovitá a z nejvyšších míst je nádherný výhled na celou již zmíněnou rovinu, včetně Svatého Kopečka (kopce se zde podobají podhůří Jeseníků, které později sehrají v životě dr. Vaňáka velkou roli). Tento kus země, na severozápad od Litovle, (Hanáckých Benátek) byl v minulosti hornicky činný těžbou železa, později vápence. Většinou se však místní lid živil zemědělstvím, jakožto i rod Vaňáků. Dnes je tato místopisná oblast součástí parku Kladecko – Bouzovské vrchoviny s javoříckým krasem. V krajině abnormálně častá boží muka svědčí o zbožnosti zdejšího obyvatelstva a krása přírody musela již v dětství formovat později zmíněnou lásku k horám a květeně.

Rodina:

Otec: Jan Vaňák * 17. 2. 1882 (Savín)

Matka: Josefa Zahálková * 20. 3. 1887 (Vojtěchov)

Sezdání 18. 2. 1908

Děti: Stanislav Vaňák * 2. 12. 1908

Eliška Vaňáková * 24. 6. 1910

Jan Vaňák * 5. 1. 1915

František Vaňák * 28. 6. 1916

Jeho děd z otcovy strany se také jmenoval František, narozen 29. dubna 1842 (Savín), zemřel 29. května 1927 (Luká), babička, rozená Antonie Dudková narozena 15. října 1856, zemřela 24. února 1931(Luká). Prarodiče z matčiny strany Jan Zazálka narozen 4. ledna 1836 (Ošíkov), zemřel 5. srpna

1907 (Vojtěchov), Amálie narozena 5. září 1853 (Vojtěchov), zemřela 17. března 1933 (Vojtěchov).¹

Z těchto údajů je zřejmá zakořeněnost rodin v této oblasti i dlouholetost (všichni zemřeli na onu dobu v poměrně vysokém věku). Žilo se tvrdě, neustále se pracovalo (ale nepospíchalo se tak jako dnes).

1.2 Dětství a studia

Ve farním kostele „Narození Sv. Jana Křtitele“ v Luké je dnes umístěná památeční deska, která upozorňuje na svatý křest ještě v den narození Františka Vaňáka: „Na svátek Sv. Petra a Pavla narozen a křtěn 28. června 1916.“ Jméno František dostal po Svatém Františku z Assisi (a svém dědovi). Ve Vojtěchově chodil do obecné školy. Výuku náboženství zde měl na starost duchovní správce z Luké, kde byl František pokřtěn. Ve Vojtěchově stojí jen malá kaplička na návsi, nicméně vše významné v obci se u ní odehrává. Kousek od rodného domu Františka Vaňáka stojí malá kamenná mohyla z bílých křemenů a do ní je vsazena deska, na níž stojí nápis „Presidentu osvoboditeli“. V obecní kronice se na několika místech uvádí, že zdejší obyvatelstvo zatvrzele trvá na své víře a nevěří výdobytkům moderny.² Jak vidno, Františkova výchova byla v tomto kraji velmi intenzivní v duchovním směru. Svátost biřmování absolvoval v roce 1927.

S nástupem na církevní gymnázium v Kroměříži (arcibiskupské) ho začíná podporovat duchovně i hmotně jeho teta Norbertina Vaňáková, řádová představená, ctihodná sestra v Opavě.³ Ta pod pseudonymem Eliška Horská píše a vydává básně, přání, písně a divadelní hry. Za zmínku stojí její sbírka nejrůznějších příležitostných přání zvaná „Gratulant“ vydaná v Olomouci v r. 1936 s rozsahem od přání pro rodinné příslušníky až po gratulace církevním hodnostářům. Básní podobajících se přání je zde necelá stovka. Tomuto

¹ Viz AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál E5, p. č. 91.

² Viz SPURNÝ, Aleš, KADLEC, Ján: *Obec, kde se narodil arcibiskup Vaňák*. Dostupné na http://www.rozhlas.cz/olomouc/kraj/_zprava/obec-kde-se-narodil-arcibiskup-vanak--1346448 [citováno 24. 3. 2016].

³ Viz HRADIL, Radovan: *Bud'te mi svědky*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská s. r. o., 2002. ISBN 80-7266-111-6, s. 12.

drobnému dílu však předcházela sbírka k májovým oslavám matek z r. 1934 zvaná „Májové květy“. V roce 1939 vychází dalších 106 básní s různou katolickou tematikou. O sedm let později vychází básně, písně a divadelní hry k počtě matek, otců a k oslavě Matky nebeské s názvem „Májová akademie“ (vydal domov blahorečené Anežky české v Olomouci). Mariánských básní tu najdeme třináct. Zde je patrné, jak aspekty mariánské úcty formovaly víru rodiny Vaňáků a Františka Vaňáka provázely v dalším kněžském působení.

Na kroměřížském gymnáziu ho ovlivňují takové osobnosti jako P. dr. Blažek (ředitel gymnázia), P. dr. Zetek (vyučoval řečtinu a duchovní spiritualitu), P. dr. Vlach (výuka náboženství), nebo P. Josef Zmeškal (vyučoval latinu a byl vynikajícím hudebníkem).⁴ Velmi důležitá pro utváření jeho osobnosti byla také disciplína panující na internátě. Maturoval r. 1936⁵ ústní zkouškou z jazyka českého (velmi dobře), jazyka latinského (dobře), jazyka řeckého (dobře) a matematiky (dobře).⁶

Po složení maturitní zkoušky v roce 1936 pokračuje František Vaňák ve studiích na bohoslovecké fakultě v Olomouci. Ve studijních letech 1936 – 1940 se potkával s těmito přednášejícími doktory a profesory (dle jeho vysokoškolského indexu):⁷

Pořízka, Matocha – psychologie, Vašica, Kleveta, Lipowski, Kutal, Tomášek (adjunkt) – pedagogika, Neumann – historie, Jemelka – staroslověnština, Hudec – exegeze, Kleveta, Cinek – dogmatika, Karlík – mravověda, Matzke – právo, Hlouch – pastorálka (zpovědnice), Konečný – apologetika, Pluhař – ctnosti, Col, Vašek – morálka, Matoušů, Luska, Šuránek – pastore, Bureš – výuka náboženství, Dacík – věrouka, Bubeník – morálka, Podolák – právo, Kuča – církevní dějiny, Soukup – mravověda, Švach – právo, Kubiček – katechetika, Blažek, Zetek,

⁴ Viz HRADIL, Radovan: *Budte mi svědky*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská s. r. o., 2002. ISBN 80-7266-111-6, s. 12.

⁵ *Vysvědčení dospělosti* nese datum 12. června 1936.

⁶ Viz příloha č. 1 – 3.

⁷ Viz AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál F5, p. č. 93.

Vlach, Zmeškal, Vrana (r. 1935 – 49 Gymnázium Kroměříž), Zlámal, Prečan, Hradil – kněžský seminář.

Pro lepší pochopení, kým a jak byl student, později kněz, František Vaňák formován, připojujeme minimedailonky nejvýznamnějších kněžských osobností:

- J. K. Matocha (1888 – 1961)⁸
 - studoval na Gregoriánské univerzitě v Římě
 - kněžské svěcení přijal v roce 1914
 - kaplan na Šumpersku
 - přednášel filosofii a dogmatiku na Bohoslovecké fakultě v Olomouci
 - biskupské svěcení proběhlo 1. května 1948
 - od 10. dubna 1950 až do smrti 2. listopadu 1961 byl arcibiskup vězněn v bytě na arcibiskupství
- Josef Hlouch (1902 – 1972)⁹
 - v roce 1926 byl arcibiskupem Prečanem vysvěcen na kněze
 - zkušený řečník, dobře artikuloval, s lehkostí zvládal kostelní prostor bez mikrofonu
 - r. 1934 skládá doktorát, po té vyučuje na Bohoslovecké fakultě v Olomouci
 - od roku 1945 byl profesorem pastorální teologie
 - 15. srpna 1947 přijal biskupské svěcení
 - r. 1950 izolován, r. 1952 násilně odvezen k řádovým sestrám do Kadaně
- František Tomášek (1899 – 1992)¹⁰
 - 5. července 1922 vysvěcen na kněze
 - 15. prosince 1938 promován doktorem teologie
 - 14. října 1949 tajně konsekrován biskupem

⁸ Viz CHAROUZ, Jindřich Zdeněk: *Biskup-Vyznavač Josef Karel Matocha. 1888-1961*. Olomouc: Matice Cyrilometodějská, 1991, 176 s.

⁹ Viz GRAUBNER, Jan: *Kněžské osobnosti*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská s. r. o., 2010. ISBN 978-80-7266-335-4, s. 44 n

¹⁰ JONOVÁ, Jitka. *František Tomášek, kněz, katecheta, profesor a "ilegální biskup": moravské působení Františka Tomáška*. 1. vyd. Uherské Hradiště: Historická společnost Starý Velehrad, 2014. ISBN 978-80-86157-43-6, s. 111.

- v roce 1951 je zatčen a bez soudu poslán na tři roky do internačního tábora v Želivě
 - jediný český biskup, který se účastnil II. vatikánského koncilu
 - v roce 1977 jmenován kardinálem a arcibiskupem pražským
- František Cinek (1888 – 1966)¹¹
 - ovlivnil ho Antonín Stojan (sepsal jeho život a dílo)
 - apologeta, dogmatik a především spirituál
 - za II. sv. války víc než 3 roky vězněn a internován
 - v roce 1945 spolu s ostatními kolegy obnovuje univerzitu v Olomouci, stává se jejím prorektorem
 - celý život hlásal a kázal lásku, dle ní také žil
 - po smrti uložen na Velehradě
- Bohumil Zlámal (1904 – 1984)¹²
 - noblesa, ctnost, která ho provázela celým životem
 - láska k církvi a k národu, toť atributy hrdosti
 - v letech 1945 – 1950 učí na Bohoslovecké fakultě v Olomouci
 - za druhé světové války trpěl v koncentračních táborech
 - přednášel církevní dějiny
- Antonín Šuránek (1902 – 1982)¹³
 - v roce 1926 přijal kněžské svěcení
 - v letech 1929 až 1948 je spirituálem kněžského semináře v Olomouci
 - od roku 1948 učí pastorální teologii
 - v životě se věnoval literární tvorbě a poezii
 - od roku 1951 internován v Želivě
 - po komunistických perzekucích umírá v chudobě
 - po smrti je započat diecézní proces blahorečení

¹¹ Viz GRAUBNER, Jan: *Kněžské osobnosti*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská s. r. o., 2010. ISBN 978-80-7266-335-4, s. 30 n

¹² Tamtéž, s. 158 n

¹³ Tamtéž, s. 122 n

- Josef Vašica (1884 – 1968)¹⁴
 - studium Vídeň (slavistika, jazyky)
 - roku 1919 docentem staroslověnského jazyka v Olomouci
 - roku 1928 habilitován řádným profesorem
 - kněžsky působí ve farnosti u Sv. Mořice v Olomouci
 - roku 1937 přechází na Bohosloveckou fakultu do Prahy, kde se stává děkanem
 - když komunisté zavírají katolické fakulty, odchází do důchodu a věnuje se vědeckému bádání
 - v aktivních letech propagoval římský rítus ve slovanském jazyce (liturgie Sv. Petra)

Seminarista František Vaňák je členem Stojanovy Literární jednoty bohoslovců olomouckých. V archivu arcibiskupství to dokládá album výstřížků, článků z novin, komentované a popisované přímo Františkem Vaňákem.¹⁵ Vše během studií a v semináři bral František velmi vážně, čímž si formoval vnitřní disciplínu, kázeň, sebeovládání. Tyto přímo vojenské ctnosti ho poté provází celým životem.

V den slavnosti sv. Cyrila a Metoděje, 5. července 1941, je jáhen František Vaňák vysvěcen v olomoucké katedrále sv. Václava na kněze. Svátost uděluje mons. ThDr. Leopold Prečan. 13. července. Téhož roku slouží P. František Vaňák svoji první mši ve farním kostele v Luké.¹⁶ K této příležitosti napsala jeho teta Norbertina Vaňáková následující báseň:

¹⁴ Tamtéž, s. 137 n

¹⁵ Viz AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál F5, p. č. 95.

¹⁶ Dochovala se fotografie z novin zachycující požehnání, které získává František Vaňák od svých rodičů. Jedná se o výstřížek z novin, nelze tedy dohledat další data. Viz příloha č. 4.

Eliška Horská

MATKÁM NOVOKNĚŽÍ

Kdo šťastnější jest, než ty kněze matko?

Čí srdce plesá víc, než tvoje dnes?

Co pod srdcem kdys bylo ti tak sladko,
to plody svými sahá do nebes...

Co viděla jsi kdysi v noci snivé –
to v skutek obrátil dnes mocný Bůh,
již růží kvetou rány bolestivé
a v jásot dal se sklíčený kdys Duch.

Jsi matkou rytíře té nadpozemské říše,
kde silný zápas vedl Michael –
jenž orat bude na své tvrdé líše,
i v horku dne a nepřátelských střel.

Však vědomí to vždycky oblaží tě,
když v stáří sedneš někam do stínu,
žes Bohu, lidstvu dala drahé dítě –
zaň nebe dá ti věnec z vavříků...

1.3 První praxe – Frenštát pod Radhoštěm

Čerstvě vysvěcený kněz¹⁷ nastupuje 1. srpna roku 1941 do svého prvního působiště jakožto kooperátor. Od roku 1943 mu bylo přiděleno ještě místo provizora v nedalekých Rychvalticích.

Jeho katechetická činnost byla pro místní mládež natolik přitažlivá, že se zakládají eucharistické kroužky zvláště chlapců a zvláště dívek. Dívky si přály přímo vedení Paterem Vaňákem, ale ten si přesto vybral vedení chlapců.¹⁸

¹⁷ 5. července 1941.

¹⁸ Viz HRADIL, Radovan: *Bud'te mi svědky*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská s. r. o., 2002. ISBN 80-7266-111-6, s. 15.

Z osobních záznamů při exerciciích, které si vedl v období studií, je patrné, že neustále dbal o svou celibátní čistotu a vyhýbal se pokušení:

„Ctnost svaté čistoty je třeba uplatnit pozitivně v životě. Musí se projevovat navenek. Kněz musí mravně zkaženému světu ukázat, že pohlavní zdrženlivost se může vést radostně, bez vzdychání.“

„Pozor při jednání s ženskými! V bytě nikdy ne samotní, ve zpovědnici při pokání! Vždy na distans! Odporúčujeme jejich vedení raději pánu Bohu! Bestie smyslnosti vždy se může v nás probudit, a kde jsou pak čisté ideály celibátu! Tedy žádné důvěrnosti.“

„Hřích nemůžeme nikdy dosti pochopit, poněvadž nikdy nepochopíme velikost boží na jedné straně a na druhé straně nepochopíme naši nepatrnost (to purum nihilum) a propastí mezi tím nekonečným božím a mezi naší nepatrností je hřích....“¹⁹

Zde ve Frenštátě pod Radhoštěm je činná také mariánská skupina (viz foto výboru mariánské družiny – šest vážených dam v čele s Františkem Vaňákem). V pozdějších letech dostává od místních rodáků památeční fotoalbum s místy jeho působiště, okolní krajinou, důležitými památkami. V úvodu mu píší: „Město Frenštát s okolím, obec Trojanovice, posvátná hora Radhošť.... Vaše první působiště, kde jste v srdci lidu frenštátského i trojanovického zanechal na sebe nezapomenutelné vzpomínky.“²⁰ Z těchto fotografií je znát, že ona krajina a její kouzlo, folklór, musely ovlivnit i jeho pastorační činnost. Pastevecká krajina, ovčince, pasáci, toť pravá symbolika Pána Ježíše a Církve.

Během let na Frenštátsku vzniká celá řada rukou úhledně psaných příprav ke kázáním, katechezím a přednáškám na různá témata. Převažuje však tematika boží rodičky Panny Marie, rodinné výchovy, manželství a lidského utrpení. Tyto materiály v pozdějších letech neustále používá, přepracovává a ony jsou dodnes

¹⁹ Viz AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál E5, p. č. 91.

²⁰ Viz AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál F5, p. č. 95.

studnicí neobyčejných myšlenek, teologických reflexí, víry a pastorage, což svědčí o autorově veliké inteligenci, zbožnosti a nadčasovosti.

V závěru roku 1947 dostává P. Vaňák dekret s novým působištěm. Zvláště v posledních letech zdejšího působení intenzivně studuje a připravuje se na obhájení doktorátu bohovědy.²¹

1.4 Olomouc – Sv. Michal

Sem nastupuje jako kooperátor 1. ledna 1948. Hlavním důvodem je dokončení doktorandských studií a snaha být blíže bohoslovecké fakultě. Počítá se s ním totiž jako s budoucím pedagogem a očekává se vědecká dráha.

Samostatná farnost Sv. Michala v Olomouci byla založena v roce 1784. Farářem u Sv. Michala v době, kdy sem přichází P. Vaňák, je P. Bedřich Hoffman.²² Ten byl v roce 1932 arcibiskupem Prečanem vysvěcen na kněze. V roce 1936 ustanoven farářem v Horní Bečvě. Roku 1940 je Němci zatčen, odvezen do Buchenwaldu, později do koncentračního tábora v Dachau. Tam zůstává až do konce války. Přežil skvrnitý tyfus, zápal plic a nelidské podmínky. Vždy však při sobě střežil „tělo páně“ pro vězněné. Po válce během krátké doby vydává knihu „*A kdo vás zabije*“, která pojednává o kněžích v koncentračních táborech. V letech 1948 – 1974 slouží u Sv. Michala.²³ Na Františka Vaňáka musela tato osobnost mít velmi silný vliv a budit obdiv, i když své si v dobách války také zajisté prožil.

Po složení licenciátní zkoušky a po obhajobě své práce pokračuje P. František Vaňák ve studiu a 9. března 1950 je slavnostně promován na doktora bohovědy. Při osobní audienci u tehdejšího arcibiskupa doktora Matochy zve čerstvý doktor Vaňák metropolitu na svou promoci. Ten pozvání přijímá, ale v poslední chvíli je mu vstup na fakultu zakázán státními orgány. Arcibiskupa

²¹ Viz HRADIL, Radovan: *Bud'te mi svědky*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská s. r. o., 2002. ISBN 80-7266-111-6, s. 16.

²² KAVIČKA, Karel. *Chrám svatého Michala v Olomouci*. 1. vyd. Olomouc: Římskokatolická farnost sv. Michala v Olomouci, 2011. ISBN 978-80-260-0279-6, s. 57.

²³ Viz GRAUBNER, Jan: *Kněžské osobnosti*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská s. r. o., 2010. ISBN 978-80-7266-335-4, s. 47 n.

Matochu zastoupil prelát doktor Hudec.²⁴ Doktor Vaňák pozval na promoci také superiora Františka Hradila. Ten v den promoci posílá přání a omluvu: „Veledůstojný a milý pane doktore, ještě jednou Vám z celého srdce blahopřeji k dnešní promoci. Kéž dnešní den Vám přinese pro další život a působení přehojné požehnání boží! Tolik jsem se těšil na Vaši promoci a, jak víte, rád jsem se jí chtěl účastnit. Ale není mi dnes dobře. Proto velmi prosím, byste mou nepřítomnost laskavě omluvil. Místo té své nepřítomnosti věnuji Vám tím více modlitby. Srdečně Vás zdraví – in domino addictissimus. Fr. Hradil.“²⁵ Z mnohých dalších přání kaplanovi u Sv. Michala ThDr. Františku Vaňákoví zmiňme F. V. Střížovského – vikáře, přání z Frenštátu, příklad lásky k duchovnímu, blahopřání k dosažení vysokého stupně na cestě k vědění od P. Pr. Hegera z Hanušovic.

Z kazatelny u Sv. Michala mluvil k lidu neohroženě, neodepřel věřícím „Pastýřské listy“, komunistického režimu se tedy doktor Vaňák nezalekl. Je mu však zadržen plat a dekretem ze dne 5. března 1951 číslo 1266 je jmenován administrátorem v Rýmařově s platností od 11. března 1951. S tímto je mu přiznán od 1. dubna hodnostní přídavek 1. stupně 1 000,- Kč k dosavadnímu platu. Podepsán církevní tajemník KNV Horák. (viz. foto příloha).

1.5 Rýmařov

Zde ve stručnosti shrneme základní fakta působení dr. Vaňáka v Rýmařově a okolí, neboť detailně se tomuto tématu budeme věnovat v kapitole 3 této práce, jak jsme si vytýčili v metodologickém úvodu.

Od jeho nástupu v roce 1951 do jeho odchodu v roce 1989 uplynulo úctyhodných 38 let. Generacím, které se v těchto letech střídají, se doktor Vaňák vryvá pod kůži i navzdory politické situaci. Vliv jeho silné osobnosti je zde cítit ještě dnes a musí se s ním „vypořádat“ i po něm přicházející kněží.

²⁴ Tamtéž, s. 18

²⁵ Viz AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál F5, p. č. 93.

Málokdo tušil, že doktor Vaňák byl 22. prosince roku 1950 jmenován posynodálním soudcem u Arcidiecézního církevního soudu v Olomouci. Po smrti P. dr. Rudolfa Coly, roku 1965 se stává oficiálem onoho soudu a během následujících let pravidelně do Olomouce dojížděl. Také byl 30. května roku 1966 jmenován členem zkušební komise obnovených trienálních zkoušek pro kněze, examinátorem církevního práva. Na poli duchovním i duševním také velmi dbal o mladé kněze, řeholníky a řádové sestry, o čemž svědčí řada přednášek, proslovů a příprav k exerciciím dochovaných v jeho pozůstalosti.

Dne 4. července roku 1965 je jmenován (kapitulním vikářem Josefem Glogarem) „promotorem fidei“ ve věci beatifikace P. dr. Cyrila Stojana. Sedmnáctého října roku 1980 slaví biskup Vrana 75 let a při této příležitosti jmenuje dr. Vaňáka čestným kanovníkem Kroměřížským. Kanovníký šat, který se při této příležitosti předává, patřil původně P. Janu Sigmundovi, jenž byl jmenován kanovníkem arcibiskupem Karlem Matochou. Toto jmenování však komunistický stát nepovolil a neuznal jej. Šat byl tedy předán dr. Vaňákovi jakožto pocta přáteli.

Okrajově je zde třeba zmínit starost o sakrální památky Rýmařovska. Ta se dá nazvat starostlivostí přímo otcovskou, která se snoubí s péčí o své ovečky a všechno obyvatelstvo ve městě i okolí. V rozhovorech, které jsou součástí příloh této práce, se všichni oslovení velmi pozitivně vyjadřují k jeho osobě a osobnosti. Na dokreslení zmiňme tato:

- „Byl součástí města a dění v něm.“ (Prof. J. Štreit)²⁶
- „Když nepřišli lidé k němu, on si hledal cestu k nim!“ (P. R. Hradil)²⁷
- „Všeobjímající kněz, nevšední člověk...“ (Mgr. J. Karel)²⁸
- „Stabilní maják Rýmařova“ (Mgr. J. Karel)²⁹
- „V pozadí se vždy vyskytoval...“ (Mgr. O. Spitzer)³⁰

²⁶ Viz vzpomínky prof. Mgr. Jindřicha Štreita, rozhovor proveden 11. dubna 2014.

²⁷ Viz vzpomínky Patera Radovana Hradila, rozhovor proveden 17. srpna 2014.

²⁸ Viz vzpomínky Mgr. Jiřího Karla, rozhovor proveden 6. září 2014.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ Viz vzpomínky Mgr. Otty Spitzera, rozhovor proveden 29. září 2014.

Za zmínku stojí fakt, že za komunistického režimu dával doktor Vaňák soukromé hodiny výuky náboženství dětem místních učitelů, což chtělo na obou stranách velkou odvahu a důvěru (viz rozhovor Mgr. O. Spitzer). Také doučoval maturanty místního gymnázia z jazyka německého, latinského, filosofie či dějepisu (viz rozhovor P. R. Hradil). V době totalitní byl přísný zákaz zaopatřování nemocných a umírajících v nemocnicích, přesto doktor Vaňák tuto svátost tajně udílel. Zajímavá je zmínka v rozhovoru s paní Pudovou. Ta jakožto stranický kádr se chystala ke zkouškám z marxismu – leninismu a nevěděla si rady s touto ideologií. Doktor Vaňák jí nabídl v tomto směru doučování se slovy: „Já mám nastudovány spisy Marxe a Engelse, druhá strana však Písmo svaté nikoli...“³¹

Jeho indferentnost po vzoru sv. Ignáce, Stojanovské srdce, pokora sv. Františka z Assisi, mírnost sv. Františka Saleského, ekumenismus, láska k Bohu a lidem nedala a nedá na něj nikdy zapomenout. Tento rýmařovský pasus ukončíme citátem z Janova Evangelia 5,5: „Byl tam i jeden člověk, nemocný již třicet osm let.“³² Ano, pan doktor Vaňák byl v Rýmařově právě oněch třicet osm let a panujícím režimu se jako „nemoc“ jeho osoby mohlo jevit jeho křesťanské smýšlení a konání Boží vůle, což nemohli jako ateističtí straníci chápat.

1.6 Arcibiskupem

1.6.1 Jmenování arcibiskupem

Předtím než popíšeme události obsazování biskupského stolce v druhé polovině roku 1989, musíme zmínit stav arcibiskupství olomouckého před tímto rokem.

Po smrti arcibiskupa olomouckého ThDr. Leopolda Prečana 2. března 1947 byl intronizován 2. května 1948 jako arcibiskup olomoucký Josef Karel Matocha, profesor teologické fakulty v Olomouci. Československý stát

³¹ Viz vzpomínky paní Ludmily Pudové, rozhovor proveden 1. června 2015.

³² Viz *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona : (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad*. 13. vyd., (4. opr. vyd.). Překlad Miloš Bič, Josef Bohumil Souček, Jindřich Mánek. Praha: Česká biblické společnost, 2007. ISBN 978-80-85810-56-1, s. 1208.

a komunistická strana krutě tlačily na Církev a pronásledovaly ji – její představené i věřící. Přísný státní dozor dolehl i na samotného arcibiskupa, v arcibiskupském paláci prožíval domácí vazbu (vězení), později samotku. Po jedenáctiletém utrpení dne 2. listopadu 1961 umírá. Veřejný pohřeb nebyl úřady dovolen, je tedy pochován, a to tajně ve svém rodišti v Pitíně. Zejména v padesátých letech se stát snažil o útlum náboženského života, o izolaci od svatého stolce. Omezení styku mezi církví a státem neprobíhalo jen na úrovni vzniklého hnutí kněžích s prorežimním myšlením, později hnutím *Pacem in Terris*. Tyto postupy způsobovaly hlubokou náboženskou krizi. Klérus, který hlásal čistotu víry a církve, byl posílán na nucené práce, překládán do ústraní, aby neškodil, přísně kontrolován a v neposlední řadě mučen a vězněn.

Teprve v roce 1963 byli československé vládě navrženi první tři kandidáti na biskupy olomouckého arcibiskupství, spravovaného provizorně kapitulním vikářem, a to se souhlasem vlády. Na seznamu byla tato jména: dr. František Cinek, dr. František Tomášek a dr. František Vaňák. Tito kandidáti však byli pro stát nepřijatelní. V roce 1973 probíhá další jednání mezi vládou a svatým stolicem zastupovaným arcibiskupem Cassarolim. Navrhováni byli profesor Josef Vrana, dr. František Vaňák a dr. Vladimír Kryštofský. 28. února 1973 byl jmenován biskupem a apoštolským administrátorem olomoucké arcidiecéze profesor Vrana, před tím generální vikář a funkcionář sdružení katolických kněží. Biskup Vrana umírá 30. listopadu 1987 a olomoucké biskupství zůstává neobsazeno.

Gorbačovova celosvětová politika, celoevropská politická situace a tlak katolické veřejnosti spouští nová diplomatická jednání mezi československou vládou, zastupovanou Bohuslavem Janků, jakožto zmocněncem pro věci církevní a Vatikánem, reprezentovaným papežským arcibiskupem Colasuonnoem. V tomto okamžiku jsou navrhováni dr. František Vaňák a za členy *Pacem in Terris* generální vikář František Vymětal a Jindřich Lorizs z Těšínska. Jednání započala v únoru 1988, pokračovala v listopadu téhož roku. 17. ledna 1989 odjíždí ředitel pro věci církevní na jednání do Říma, 10. dubna 1989 pak přijíždí vatikánská delegace vedená nunciem se zvláštním posláním. 30. června

1989, u příležitosti devadesátých narozenin pana Kardinála Františka Tomáška, bylo jednání znovuobnoveno a po třech dnech byl za podpory svatého stolce a Kardinála Tomáška vybrán dr. František Vaňák.

Dne 18. července 1989 si pozval do Olomouce rýmařovského faráře apoštolský nuncius Colasuonno, aby mu důvěrně sdělil výsledek jednání s vládou ČSSR. Zhruba za týden, 26. července přesně v poledne oznamuje vatikánský rozhlas a československý rozhlas po vzájemné dohodě jmenování dr. Františka Vaňáka biskupem – apoštolským administrátorem olomoucké arcidiecéze. Biskupské svěcení je určeno na 26. srpna 1989 (biskup assurský), titul arcibiskupa však stát nepovolil. Nikdo však nepočítal s listopadovou revolucí... Po těchto událostech je 21. prosince 1989 Svatým otcem Janem Pavlem II. ustanoven arcibiskupem olomouckým – plným následovníkem, nástupcem předcházejících arcibiskupů olomouckých. Slavnostní intronizace proběhla 17. března 1990 v olomoucké katedrále Sv. Václava. Tato mimořádná církevní slavnost neměla obdoby. Dóm Sv. Václava byl přeplněný a tisíce věřících se tísnily před katedrálou. Mnoho dalších lidí se shromáždilo v ulicích Olomouce. Po mnoha letech útisku a pronásledování šlo o opravdu velkolepou podívanou.

1.6.2 Arcibiskupské působení

Po uvedení do úřadu se nový arcibiskup s chutí pouští do práce, napravit a dohnat zameškané nesnese volna. Je mu svěřena do péče největší arcidiecéze ve střední Evropě, což obnáší 34 děkanátů, 731 farností a 2323 obcí.

Jedním z prvních úkolů, které si nově zvolený a jmenovaný arcibiskup František Vaňák vytyčil, bylo blahoslavení bývalého slavného studenta olomoucké univerzity, kněze Jana Sarkandera. V jednom rozhovoru v Katolických novinách zaznělo: „Moji životní touhou je svatořečení blahoslaveného Jana Sarkandera, patrona všech farářů, neboť dobrý pastýř je ten, který dává život za své ovce...“ (10. září 1989, rozhovor vedl František

Krejsa).³³ Oficiální žádost o jeho kanonizaci byla podána 31. ledna roku 1980. O rok později papež Jan Pavel II. potvrzuje výnos posvátné kongregace pro svatořečení o kanonizačním procesu blahoslaveného. Přesně za deset let byl ukončen jeho diecézní proces v Katovicích. 5. dubna roku 1993 papež potvrdil výsledek papežské kurie a prohlásil blahoslaveného Jana Sarkandra za svatého. O dva roky později, 20. – 22. května 1995, proběhla na pláni neředínského letiště při slavnostní liturgii kanonizace blahoslavené Zdislavy z Lemberka a blahoslaveného Jana Sarkandra. Tohoto aktu svatořečení se však dr. František Vaňák nedočkal.³⁴

Dalším z hlavních úkolů bylo znovuotevření církevního gymnázia v Kroměříži a Cyrilometodějské Bohoslovecké fakulty. Arcibiskupské gymnázium v Kroměříži bylo založeno jako konvikt v roce 1854. Němci ho za protektorátu zabrali a následně zrušili. Roku 1945 bylo obnoveno a o pět let později komunisty zase zrušeno na dalších 40. let. Církevní gymnázium otevřelo své učebny 1. září 1991.

Pastýřským listem o kněžských a zasvěcených povoláních, čteným 11. února 1990 při každé mši svaté v olomoucké arcidiecézi, upozorňuje na urychlené obnovení kněžského semináře a bohoslovecké fakulty. Dne 29. listopadu 1989 zasílá arcibiskup Vaňák dopis vládě a ministerstvu kultury s žádostí o obnovu fakulty a o uvolnění zabraných objektů, které dříve patřily fakultě a semináři. Později žádá prezidenta Václava Havla (při slavnostním obědě), který si přijel převzít do Olomouce čestný doktorát UP, o urychlení stěhování armády z objektu, do kterého se ze semináře přestěhuje pedagogická fakulta. Seminář se pak vrátí bohoslovcům.³⁵ Ti 27. září roku 1990 nastupují znovu do semináře. Pro následující je třeba ještě doplnit tyto údaje:

³³ Viz AAO Olomouc, Korespondence o zázraku a blahoslovení Jana Sarkandra, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál G5, p. č. 104.

³⁴ Viz KUČERA, Martin. *Překypuji radostí: ze vzpomínek na Jana Pavla II. v Olomouci a na Svatém Kopečku*. Olomouc: Pro Římskokatolickou farnost Svatý Kopeček vydala Matice cyrilometodějská s.r.o. v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-7266-401-6.

³⁵ Viz vzpomínky Patera Radovana Hradila, rozhovor proveden 17. srpna 2014.

- 21. 12. 1989, zasedá akademická rada UP v čele s Josefem Tillichem, Josef Jařab je zvolen rektorem Univerzity Palackého.
- 3. 5. 1990, zákonem č. 163/1990 sb. O bohosloveckých fakultách, byla obnovena Cyrilometodějská bohoslovecká fakulta, jako součást UP.
- 28. 5. 1990, prezident ČSFR Václav Havel obdržel na UP svůj první čestný doktorát.³⁶

Obnovená Cyrilometodějská Bohoslovecká fakulta univerzity Palackého v Olomouci započala svoji činnost v pondělí 8. října 1990 slavnostní mší v olomoucké katedrále sv. Václava. Mši Svatou sloužil arcibiskup olomoucký ThDr. František Vaňák jakožto velký kancléř CMBF. Dalšími sloužícími byli brněnský biskup Mons. Vojtěch Cikrle, světící biskupové Jan Graubner a Josef Hrdlička, generální vikář Erich Pepřík a představitelé semináře. Po bohoslužbě všichni povolání vyučující skládají slib a dostávají od velkého kancléře kanonickou misi k vyučování na fakultě. Přednášet se začíná v úterý 9. října. Slavnostní začlenění CMBF do univerzity Palackého bylo vykonáno v pondělí 22. října 1990 ve velkém sále arcibiskupské residence za účasti mnoha vážených a fundovaných hostí v čele se zástupcem Svatého otce mons. Giovannim Coppou. Souhlas udělil rektor profesor dr. Josef Jařab. Následovaly slavnostní proslovy.³⁷

Po létech je třeba reorganizovat diecézi, jmenovat nové děkany, na poutní místa jsou znovu uváděni řeholníci. Obnova náboženského života, návrat k poutním tradicím, zřizování pastoračních center a změny ve farnostech jsou nevyhnutelné. 17. května roku 1990 přijímá v olomoucké katedrále blahoslavenou Terezu z Kalkaty. Na společných fotografiích s matkou Terezou, uložených v archivu arcibiskupství, je znát vážnost okamžiků, ale je cítit i nemoc, která způsobuje utrpení. Stejně tak jsou zde uloženy fotografie s Martou Kubišovou, Markem Ebenem, Václavem Havlem, Tomášem Halíkem

³⁶ Viz FIALA, Jiří. *Univerzita v Olomouci (1573-2013)*. 2., upr. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3363-9, s. 104 n.

³⁷ Viz KOLEKTIV autorů: *Sborník na paměť obnovení Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty UP*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská s. r. o., 1991.

a kardinálem Tomášem Špidlíkem, v neposlední v řadě fotografie s papežem Janem Pavlem II., pořizené Jindřichem Štreitem.

Arcibiskup Jan Graubner o svém předchůdci napsal: „Pan arcibiskup jednal vždy stručně, jasně, nikdy však nechyběla laskavost a noblesa“.³⁸

Různorodost korespondence, která panu arcibiskupovi chodila do kanceláře k jeho rukám, svědčí o širokém spektru problematik, které si vyžadovaly velkou pozornost a specifický přístup. Uvedme některé názvy dopisů uložené v archivu arcibiskupství:

- Dopis o církevním zednářství,
- Dopis k postoji k válce na středním východě,
- O komunistických kolaborantech,
- Kauza s auty,
- Dopisy, vyjádření farníků a farností k výměnám kněží,
- Vyhlášení abdikace (mezi kněze a biskupa byl vražen klín),
- Žádosti o zapůjčení peněžních obnosů,
- Prosba o obyčejné rádio pro bezdomovce,
- Zpráva o zchátralosti církevních památek na okrese Bruntál (PhDr. V. Štěpán),
- Stížnost na neadekvátní chování generálního vikáře P. Ericha,
- Návrh nové koncepce psychologické přípravy kněží,
- Návrh na 6leté studium teologie (Radovan Hradil),
- Vypracování nestranného a pravdivého dějepisu.³⁹

V archivních fondech je uloženo velké množství podobných materiálů. Jde opravdu o široký záběr, nám však tento výřez nastínil množství práce a problémů, které musely být řešeny. Podtrhněme tuto část ještě jednou výstižnou

³⁸ Viz GRAUBNER, Jan: *Kněžské osobnosti*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská s. r. o., 2010. ISBN 978-80-7266-335-4, s. 132.

³⁹ Viz AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, PASSIM.

citací pana arcibiskupa Graubnera, která se krásně snoubí s prací arcibiskupa Vaňáka:

„V čele diecéze stál krátký čas, ale v mimořádnou dobu a šťastnými kroky se zapsal do jejích dějin. Jeho služba nebyla dlouhá, ale díky pohnutým okolnostem mimořádné doby byla velmi intenzivní“.⁴⁰

1.7 Nemoc a smrt

Nepodařilo se zjistit, že by dr. Vaňák během rýmařovského působení trpěl nemocemi, že by si stěžoval na své zdraví, pamětníci nic takového nezaregistrovali. Pravda je, že měl mnoho přátel z medicínských řad, s pány doktory rád hrál karty či jen diskutoval nad sklenkou dobrého vína o událostech tehdejšího světa a vývoje. Ti mu zajisté, pokud potřeboval patřičné rady nebo léky, tyto poskytli a obstarali. Jeho pověstná „vojenská disciplína“ ho utužovala ve zdraví již od gymnaziálních let a rýmařovská fara jeho zdraví v tomto smyslu ještě podporovala, neboť dlouhou řadu let neměla ve své výbavě koupelnu ani teplou vodu.

Jeho turistické výlety do jesenických hor za květenou se dají vyložit i z medicínského hlediska, neboť se velmi zajímal o léčivé účinky bylin, které se v lukách, stráních a lesích daly najít. Několikrát se s ním na túry vydával i kardinál Tomášek.

V pozůstalosti leží dva dopisy od přátel (z 21. 7. 1956 a 2. 5. 1982), ve kterých doporučují doktoru Vaňákovi určité byliny či praktiky na zdravotní neduhy (vysoký krevní tlak, nízký tlak, zácpa, žlučník, revma, zánět močových cest, zvětšená předstojná žláza, onemocnění ledvin).⁴¹ Zde je patrné, že určitý náznak choroby, která v pozdějších letech propukne a způsobí smrt, se již mírně hlásí. Nutno podotknout, že množství zpovědních tajemství, osudů bratrů a sester, k tomu vnitřní napětí, neustálá sebekontrola, sledování ze strany komunistů, StB a v neposlední řadě i náročná práce u církevního soudu, to vše se

⁴⁰ Viz GRAUBNER, Jan: *Kněžské osobnosti*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská s. r. o., 2010. ISBN 978-80-7266-335-4, s. 132.

⁴¹ Viz AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál F5, p. č. 93.

muselo na zdravotním stavu doktora Vaňáka podepsat. V politických kruzích státu ke konci osmdesátých let prosakuje zpráva o jeho nemoci. Patříčné orgány v čele s StB pak velmi dobře věděly, že nemoc je vážná. Pokud by byl zcela zdrav, nepovolil by stát jeho dosazení na biskupský stolec. Oficiální místa měla za to, že s nemocí nebude mít mnoho sil se angažovat a pracovat s plným nasazením. (Tyto informace čerpáme z rozhovorů Paterů Mertu a Hradila.)

„Jednání státu a církve o neobsazeném biskupském stolci v Olomouci se neustále vlekla. Vatikánský duchovní John Bukowski jezdil po olomoucké diecézi a typoval případné kandidáty. Stát chtěl dosadit P. Vymětala, ale Vatikán nesouhlasil. Komunisti nakonec ustoupili a dosazen byl dr. Vaňák, neboť již věděli, že je vážně nemocen a svou funkci dlouho zastávat nebude.“⁴²

Krátce po listopadové revoluci navštívil dr. Vaňák Patera Mertu v Hulíně a žádal ho, aby vzal místo vyučujícího na obnovovaném církevním gymnáziu v Kroměříži. Pater Merta však nemohl z farnosti odejít, neboť probíhala rozsáhlá oprava místního kostela. Při pohoštění pil dr. Vaňák jen bylinkový čaj. Když stoupl na váhu, vážil jen 57 kilogramů.⁴³

V posledních měsících, kdy rapidně ubývalo dr. Vaňákovi sil, často říkával: „Nebudu pod věží katedrály, ale na Svatém Hostýně u Matky boží. Tam se každý zastaví. Kdo mě bude hledat pod věží?“ Čím dál tím častěji se stávalo, že zavrával u oltáře, bylo třeba načerpat nových sil. Po obědě si chodíval odpočinout. Pracovat pak zase začínal mezi patnáctou a šestnáctou hodinou. Často trpěl bolestmi, velmi se ovládal, ale býval i nervózní a neklidný, což je vzhledem k závažnosti choroby pochopitelné. Na sklonku života, před odjezdem do Brna na slavnost biskupského svěcení, byl ve čtyři hodiny ráno odvezen na výměnu krve, aby cestu, liturgii a obřady vydržel. Pokud by však tak brzy po svém jmenování arcibiskupem nezemřel, zajisté by byl po smrti kardinála Tomáška zvolen také kardinálem.⁴⁴

⁴² P. František Merta – rozhovor v archivu arcibiskupství, zapsáno rukou.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Viz vzpomínky Patera Radovana Hradila, rozhovor proveden 17. srpna 2014.

Dochován je oběžník arcibiskupství Olomouc z 9. července 1991. Na vědomí všem děkanským úřadům k modlitbám za nemocného pana arcibiskupa mons. ThDr. Františka Vaňáka. Podepsán Josef Hrdlička, Jan Graubner.⁴⁵

Z lékařských záznamů, které leží v archivních fondech, lze sestavit chronologii nemoci:

- Datum prvních příznaků 10 měsíc 1989.
- První návštěva lékaře 24. říjen 1989 (MUDr. Josef Madek – hlášení 17. listopadu 1991).
- Řádně zjištěné a pokročilé onemocnění s diagnózou: Neoplasma Renix 1. DX.
- Navržený léčebný postup: Sympt. A, konservativní a chemoth. (MUDr. Vaněk Bohuslav).
- Chemoterapie provedena: onkologická ambulance Město Albrechtice. Datum zahájení: 24. říjen 1989. Preparáty: Vinblastin i. V., Provera p. o., Intron s. c., Datum tohoto hlášení: 17. listopad 1991, přijetí doporučil s diagnózou tu renis 1. DX, MUDr. J. Poles.
- Přijat 7. července 1991, MUDr. B. Vaněk.
- Propuštěn do domácího ošetřování 22. červenec 1991 (viz propouštěcí zpráva, MUDr. Vaněk Bohuslav).
- Rakovina ledviny, celková vyčerpanost (infusní + nutriční terapie).
- 14. září 1991 v sobotu o svátku Povýšení svatého kříže arcibiskup mons. František Vaňák zemřel.
- Opravený úmrtní list ze dne 3. října 1991. Původní vystavený list byl vystaven s chybou (špatné místo narození).
- Pohřeb 23. září 1991 Bystřice pod Hostýnem (sv. Hostýn- hřbitov).

Když na veřejnost prosákly informace o tom, že je pan arcibiskup nemocen, spekovalo se o rakovině jater, žaludku či prostaty. Nakonec to byla pravá ledvina s pozdějším prorůstáním nádorových buněk do okolí.

⁴⁵ Viz příloha č. 12.

V posledních měsících svého života ještě stihl navštívit tato místa:

- 5. srpen 1990 Ruda,
- 19. srpen 1990 sv. Hostýn,
- 10. listopad 1990 Loučka u Nového Jičína,
- 4. listopad 1990 Pitín,
- 18. listopad 1990 Místřín,
- 8. prosinec 1990 Ostrava,
- 16. prosinec 1990 Velehrad,
- 10. březen 1991 Ostrava – Přívoz,
- 23. březen 1991 Hodolany.

Následující řádky z osobních zápisků korespondují s tíhou posláním a nemocí:

„Každý jiný člověk může jít nepovšimnut, ale kněz ne! Pozorují nás oči andělů, svatých, lidí, stále nás pozoruje Bůh i ďábel. Veřejné mínění o duchovenstvu dělá každý kněz. Děti hledí na kněze jako na světce. Dobrý příklad žádají od kněze i domácí. Dobrý příklad dávat i nepřátelům i spolubratřím. Dobrý příklad ve vystupování, zdvořilosti, dobrý tón, jemnosti a takt. Dobrý příklad mezi kněžími. Ovládat užívání jazyka. („Co jsem někdy řekl, často mě mrzelo, ale co jsem mlčel, nikdy jsem nelitoval.“) Dobrý příklad při oddechu, odpočinku. Chránit se nervozity. Vždy a všude dávat dobrý příklad.“⁴⁶

Z těchto zásad plyne být vždy a všude ve střehu. Neustále se kontrolovat a vlastně si nikdy neodpočinout. Toto se musí zákonitě podepsat na zdraví člověka. Je to těžké břemeno.

Po oslavách zlatého kněžství a kulatého životního jubilea na Velehradě, které absolvoval ze svých posledních sil, byl pan arcibiskup odvezen do nemocnice Města Albrechtice, kde pracoval jeho osobní lékař. Když se zotavil, vrátil se na týden do Olomouce. Nemoc se však zhoršovala, a tak bylo nutné

⁴⁶ Viz AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál F5, p. č. 92.

vrátit se do nemocnice. V posledních chvílích života odmítal tisíce léky a z jeho úst zazněla tato poslední slova: „Tak půjdeme...“ (zapsal P. Bohumil Měchura, nejbližší přítel pana doktora Vaňáka).⁴⁷

⁴⁷ FÚ Horní Město, Farní kronika 1898 - dosud, s. 155.

2 Místopis Rýmařovska:

2.1 Geografie:

V místech střetu jihovýchodních svahů hrubého Jeseníku a západní části nízkého Jeseníku leží oblast Rýmařovska. Z geologického hlediska jde o východní část českého masivu. Dnešní ráz krajiny má na svědomí třetihorní alpínské vrásnění, později s přispěním ledovců. V období devonu se zde tvořila ložiska kovů, v karbonu zase pískovce a hlavně břidlice, což později ovlivnilo osidlování a obživu prvních osadníků. V průběhu dějin tohoto místa se zde střídavě těžilo zlato, stříbro, olovo, měď, zinek a horniny bohaté na železné rudy.

Nejvyšším bodem regionu je hora Praděd s nadmořskou výškou 1491 metrů nad mořem. Známý jsou „Petrovy kameny“, které sehrály nemalou roli v neblaze proslulých čarodějnických procesech na panství Velké Losiny. V této oblasti bylo vždy drsné klima, mimovegetační dešťové srážky, zimy bývaly dlouhé, kruté, mrazivé se spoustou sněhu, léta krátká. Z dálky viditelná Velká kotlina bývá zasněžena ještě na rozmezí května a června, což ovlivňovalo vegetaci v okolí. Přesto se zde dá najít přes 450 druhů horských, alpských, skandinávských, ale i teplomilných nižších rostlin. Mnohé z nich jsou velmi vzácné (za jejich krásou se pak často vydával během let prožitých v Rýmařově i pan doktor Vaňák). Nekvalitní, horsko-kamenitá půda omezovala obyvatelstvo v oblasti obživy. Z výše uvedeného plyne, že život zde nikdy nebyl jednoduchý, a pokud k napsanému přidáme komplikované historické děje, jeví se region velmi ponuře, s otiskem mnoha neblahých událostí, které dodnes ovlivňují osudy lidí zde žijících.

2.2 Historie:

Přítomnost prvních lidí na Rýmařovsku je datována přibližně do 5. století před Kristem.⁴⁸ Těžba zlata je doložena již z doby bronzové v oblasti Suché Rudné, což je asi 15 km severovýchodně od Rýmařova. Při osidlování území

⁴⁸ Viz KAREL, Jiří. *Příběh lesů a lidí Rýmařovska*. 1. vyd. Bruntál: MORAVSKÁ EXPEDICE®, 2008. ISBN 80-86511-33-2, s. 21.

hrály roli vodní toky, potůčky, potoky, říčky, které usnadňovaly těžbu a zpracování nerostných surovin. Dodnes jsou v patřičných lokalitách patrné umělé změny v krajině, zbytky po rýžovištích. V letech 1224 - 1234 proběhla v místě a okolí „zlatá horečka“, což sem přivedlo zlatokopy z celého tehdejšího kontinentu.

V západní části města Rýmařova byly nalezeny důkazy o existenci osídlení z dob 1. – 3. stol. po Kristu. Šlo o germánský kmen, dochovaly se římské mince.

Od 11. stol. patří neosídlené Rýmařovsko do olomouckého hradskeho obvodu a do provincie olomouckého údělného knížete. Řídké obyvatelstvo doplnily ve 12. – 13. století němečtí kolonisté. Ti v letech 1269 – 1278 postavili nevelké město pojmenované po svém zakladateli Reymarstadt (Reymarscat) pod ochranou pevnosti Hrádek.⁴⁹

Kolem roku 1240 zničil tatarský vpád hornickou osadu s kostelíkem „V Lipkách“. Onen kostelík je zmiňován i v pověstech o založení města a hraje později velmi důležitou roli jak pro obyvatelstvo, tak i osobně pro doktora Vaňáka. Ten měl pověsti velmi rád, zajímal se o ně, stejně jako o archeologické vykopávky, které chodil pravidelně kontrolovat.⁵⁰

Pověst praví: „Rýmařov byl podle prastarých hodnověrných spisů, stejně jako podle starých moravských kronik vybudován Římany, což dokazuje nalezený kus březové kůry popsany římskými písmeny. Císař Aurelius Antonius pronásledoval v roce 166 houfy křesťanů, kteří prchali do nejvzdálenějších končin římské říše. Mnozí z nich unikli až sem. Byli mezi nimi i horníci, kteří zde vybudovali slévárny a železárny. Našli tady prý i zlato, z něhož významnou část poslali císaři a tím si ho zase získali. Na jejich žádost jim pak císař povolil postavit u jedné velké lípy kostelík a v roce 174 zde vystavěl hrad s městem, které bylo podle Římanů nazváno Römerstadt (Rýmařov). Když v roce 174 panovalo velké vedro a sucho, modlili se ti, kteří věřili v Krista, ve svém

⁴⁹ Tamtéž, s. 24.

⁵⁰ Viz vzpomínky Mgr. Jiřího Karla, rozhovor proveden 6. září 2014.

božím domě. Protože pak brzy začalo pršet, zamilovali si i markomanští pohané kostelík a tyto křesťany.⁵¹

Z roku 1333 pochází první písemná zpráva prokazující existenci Rýmařova (Remerstot). Jde o zapsání odkazu místního faráře Rodosia (půl hřivny stříbra). Toto je zaznamenáno v nekrologii Olomouckého dómu.⁵²

Z roku 1351 je zaregistrována zpráva z Avignonu o kolonistech, kteří sem přišli obdělávat půdu. Již před tímto obdobím zde ovšem vzniká systém hradů – hrad Huzová (Mutkov), hrad Sovinec, Hůrka (Začarovaný zámek), Strálek a hrad Rabštejn.⁵³

V letech 1381 – 1402 vypukly krvavé občanské války (spory o dědictví po moravském markraběti Janu Jindřichovi) a zastavily velmi slibný rozvoj města (zpracování zlata novou technologií na keramických destičkách). Dluhy z těchto šarvátek udělaly Rabštejnské panství a městský hrad Rýmařov zástavním zbožím.⁵⁴

Městský hrad Rýmařov a hrad Rabštejn dobil a vypálil v roce 1405 moravský pán Petr Plumlovský z Kravař. O rok později však městu pomáhal moravský Markrabě Jošt. Ten městu odpustil na 4 roky daně a zvýšil městská práva o mnohá privilegia.

Další katastrofa postihla město roku 1474, kdy Korvínova vojska spolu s oddíly moravských urozených pánů táhli na Nisko. Cestou vraždily, drancovaly a pálily všechna místa, která se jim stavěla do cesty (Šternberk, Uničov, Rýmařov, Bruntál, Frýdlant nad Moravicí). Místní se léta vzpamatovávali a jen pomalu se vracela zašlá sláva místní těžby a zpracování kovů.⁵⁵

Roku 1555 zástavní pán Šimon Eder přebral všechny katolické kostely (s výjimkou kostela „V Lipkách“ a kostelíku Sv. Václava ve Skalách) a na

⁵¹ KOLEKTIV AUTORŮ: *Staré pověsti Rýmařovska*. 1. vyd. Šumperk: Trifox, 2010, s. 18-19.

⁵² Viz KAREL, Jiří. *Příběh lesů a lidí Rýmařovska*. 1. vyd. Bruntál: MORAVSKÁ EXPEDICE®, 2008. ISBN 80-86511-33-2, s. 26.

⁵³ Tamtéž, s. 26.

⁵⁴ Tamtéž, s. 27.

⁵⁵ Tamtéž, s. 28.

panství převládá luteránská víra. Z roku 1559 máme první písemnou zprávu o kostele, který shořel s celým městem, roku 1561 vyhořelo město i kostel znovu.

V roce 1583 zakoupil Rabštejnské panství Ferdinand Hoffman z Grünbüchlu, přítel císaře Rudolfa II. a Rožmberků – Viléma a Petra Voka. K panství náležely hrady Rabštejn, Strálek, hrad Rýmařov s farou, Stříbrné Hory, Janušov, Janovice, Stará ves, Edrovice, Ondřejov, Rešov, Tvrdkov, Skály, Dobřečov a Bedřichov.

Na panství se začalo s progresivní těžbou železných rud a jejich zpracováním. Centrum řízení na celém panství se přesouvá na nově zbudovaný Janovický zámek, vyznání se zde trpí pouze Augšburské. Ruku v ruce s těžbou a hutnictvím jde výroba zbraní jak palných, tak studených. V době třicetileté války jsou dodávány císařské armádě, proto je zde lutherství tolerováno bez tvrdých zásahů, relativně v poklidu. Roku 1626 přichází dánská armáda a dobývá hrad Sovinec, který od roku 1623 vlastnil Řád německých rytířů. V roce 1643 se objevují Švédové a zmocňují se Sovince i Rabštejna. Odtáhli až v roce 1650, což je dva roky po vestfálském míru. Oblast byla sužována nemocemi, podvýživou, drancováním a vražděním. Po přijetí Vestfálského míru muselo panstvo vlastníci majetky přestoupit na katolickou víru, do Rýmařova jsou posláni kardinálem Dietrichšteinem komisaři dohlížející na odchod protestantů. Roku 1660 pak přichází z Olomouce Jezuitská misie.⁵⁶

V roce 1668 opět decimuje město hrůzný požár a těsně před ním se stává místním farářem, později děkanem Jiří František Pabst, jenž je velmi zajímavou osobností: Narodil se v Jeseníku, jeho matka byla zbavena života v čarodějnických procesech. Přesto absolvoval kněžská studia a v roce 1658 nastoupil na faru v Horním Městě. Tato luteránská farnost ho mezi sebe nepřijala, přesto zde vydržel deset let. (Dodnes je hornoměstský kostel unikátní svou luteránskou výzdobou.) V tomto období působil v Dolní Moravici Alois Kryštof Lautner. Oba pánové se velmi sblížili. P. Lautner v roce 1663 odchází do Šumperka.

⁵⁶ Tamtéž, s. 31.

Rýmařovsko je v této době plno pověr, pověstí, vampýrů, vrahů, vlkodlaků a čarodějnic. Proto se vlna čarodějnických procesů přiblížila i sem. Do roku 1670 se dařilo místním radním obvinění a incidenty vždy nějak obejít, ale když už začali být pověřčiví někteří kněží v okolí, museli i radní zaujmout postoj a strategii jak zabránit soudům a Bobligovi z Edelštatů v honech na bez úhonné obyvatele a jejich majetek. V roce 1685 upálili v Šumperku děkana Lautnera. Při jeho mučení však vždy vyzněly otázky směřované proti Pabstovi v Pabstův prospěch. Boblig přesto v roce 1686 podává zprávu, že Pabst zasluhuje zatčení a proces. Písemné prameny Dr. Bischoffa – Aus den papieren eines hexenrichters (Bobligs), praví: „Již na začátku inkvizice zatčené a souzené osoby oznamují, že mezi jinými také farář rýmařovský Jan František Pabst měl účast na čarodějnických schůzích.“⁵⁷

Boblig prohlašuje, že faráře je nutno mít za čaroděje a uvádí tyto důvody: 1. Jest jasné, že losinská a šumperská inkvisice jsou dvě různé instance. 2. Právě tak různé výpovědi osob při těchto instancích jsou různé. 3. Čarodějníci a čarodějnice mají „diverská lumina“ a jeden více než druhý jsou usvědčeni z čarodějnictví. 4. To dosvědčuje obšírné, podrobné a upřímné vyznání. 5. Všichni jsou za jedno, že Pabst je čaroděj, poněvadž jej na čarodějnickém koncertu viděli. 6. Pabst nebyl sice na Petrových kamenech, ale silou jemu od ďábla propůjčené ho privilegia sloužil tam ďáblu prostřednictvím druhého. 7. Že jest čaroděj, naposled to dokazuje stará kuchařka Kateřina Winterová.⁵⁸ Žádné další jednání v této věci však nebylo. Farář Pabst s pomocí purkmistra a radních stihl z Rýmařova 6. 1. 1681 uprchnout neznámo kam. Díky tomuto byl Rýmařov a okolí uchráněn od inkvizičních hrůz, jak to dokládá faksimile protokolu z čarodějnických procesů z let 1668 – 1692, uložené v rýmařovském muzeu. Ony nechvalně známé procesy na Jesenicku, Šumpersku a Slezsku se natolik vryly pod kůži lidu a otiskly se do okolní krajiny, že dodnes jsme s tímto fenoménem

⁵⁷ Viz AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál F5, p. č. 92. Almanach k Jubileu L. P. 1916-1966, s. 17.

⁵⁸ Tamtéž, s. 17.

konfrontování. Ona tíha zde leží a spoluvytváří genius loci tohoto koutu země Moravské.^{59]}

V březnu 1669 přišel příkaz od císaře a vrchnosti, že všichni radní musí být katolíky. O rok poté se lidé ve farním kostele modlili poprvé růžencovou modlitbu Salve Regina. Následně vzniká v Rýmařově „Růžencové bratrstvo“ a v roce 1688 byla pro potřeby bratrstva přistavěna na západní straně kostela Sv. Michaela „Růžencová kaple“. Avšak ještě v roce 1693 uvádí kronika výskyt protestantů v okolí, což svědčí o tom, že misie tovaryšova Ježíšova neprobíhala nijak extrémně násilně.

V roce 1683 byla na náměstí dokončena socha Panny Marie (na ochranu proti morovým ranám, které město často sužovaly) a město bylo svědkem velké slavnosti přenášení ostatků Sv. Hilaria, získané vrchností v Římě. Slavnosti vedli Jezuité z Olomouce a šlo se z Janovického zámku ke kostelu Sv. Michaela. O deset let později je v Rýmařově zřízeno děkanství a prvním zdejším děkanem je dosazen Evžen Schmidt.⁶⁰

V letech 1711 – 1715 za výrazné mecenášské pomoci Marie Arnoštky z Dietrichšteina je vystavěna kaple „V Lipkách“ (ta je později velmi úzce spjata s Dr. Vaňákem).

Přesto, že se na Janovickém panství čas od času buduje, je znát úpadek. Ten končí roku 1721, kdy ovdovělá Marie Arnoštka Dietrichšteinová – Galasová si bere za muže Tomáše Aloise Raimunda – hraběte Harracha.⁶¹ Ten svým podnikáním a inteligencí probouzí potenciál místního lidu a krajiny. Vrcholem úsilí rodu je plátenická manufaktura významem sahající po celé Habsburské monarchii.

Dne 27. července 1764 ničí část města silný požár, 3. dubna 1790 neunikala strašlivému požáru již žádná stavba v Rýmařově, jedině kostel

⁵⁹ O tom, že tento fenomén nelze podceňovat svědčí i dochovaný text katecheze dr. Vaňáka z r. 1955 nazvaný *Proti pověře*, v níž tyto události připomíná.

⁶⁰ Viz KAREL, Jiří. *Příběh lesů a lidí Rýmařovska*. 1. vyd. Bruntál: MORAVSKÁ EXPEDICE®, 2008. ISBN 80-86511-33-2, s. 31.

⁶¹ Tamtéž, s. 31.

zůstává jako zázrakem nedotčen. V divokém ohni shořelo celé město a katastrofa je považována za největší na Moravě. Na pomoc se skládá celá Morava.

Aby toho nebylo málo, v letech 1740 – 1779 (od nástupu Marie Terezie na trůn) sužují Rýmařovsko války o dědictví rakouské, prochází tudy císařské regimenty i nepřátelské hordy Prusů. Vojska drancovala a lid sotva přežíval. Přilepšením byl od roku 1752 pro nejchudší „žebrácký patent“ Marie Terezie.

Na přelomu 18. a 19. století se tvořila průmyslová struktura. Těžkostí při tomto procesu byla odlehlost a nepřístupnost regionu. Smělé železniční projekty otevřít tento kus země do všech světových stran se však nerealizovaly a rozvoj podnikání byl utlumen, byť bylo světu co nabídnout. (železo, dřevo, látky, kůže, břidlice, kámen).

Kolem roku 1890 zakládá Antonín Flemmich v Rýmařově textilní továrnu. Hlavním artiklem jsou brokátové látky, tapety, církevní roucha, ornáty, pluviály, dalmatiky, štóly, alby, africké šátky... (Jejich výroba pokračuje i po znárodnění v roce 1948 a továrna je přejmenována na Brokát Rýmařov.)

První světová válka a rozpad Rakouska-Uherska přinesly možnost připojit Jesenicko (Sudetengau) k Německu. Zásah armády a vznik první republiky však tyto tendence znemožnil. V souvislosti s velkou hospodářskou krizí 30. let 20. století však nastal úpadek pohraničního průmyslu a zdejší hnutí nacionalistů později využil Adolf Hitler – Rýmařovsko bylo připojeno k Německé říši. Dlouho se z toho však německé obyvatelstvo neradovalo, po období nadšení ze sjednocení přišlo vystřízlivění, které s sebou přinesl vznik zajateckých táborů, věznic, pracovních táborů, ba i a poboček koncentračních táborů (Bruntál, Světlá Hora, Hanušovice).⁶²

Konec války v Rýmařově se odehrává bez rozkvetlých šeríků a davy lidí nejásají v ulicích. Jsou vidět prázdné ulice a je cítit strach a smutek. Od roku 1942 je každý čtvrtý muž na německé frontě. V roce 1944 vlekli nacisté městem ruské zajatce, kteří většinou skončili v hromadném hrobě u Dětrichova. Kolem

⁶² Tamtéž, s. 34.

Karlovy Studánky se v březnu 1945 schyluje k akcím banditů (Wehrwolfů). V dubnu vyvěsili rýmařované z oken bílé prapory, načež byl zatčen starosta města kapitánem SS Morawetzem. 7. května dorazili do Bruntálu Sověti a při postupu začali od Stránského odstřelovat Rýmařov. Mnoho domů bylo zničeno, fara a kostel Sv. Michaela však zasaženy nebyly. Držící se německé oddíly útočily chaoticky v okolních vesnicích. Zbytečně umírají lidé. Fanatického kapitána SS Morawetze později zastřelí jeho vlastní esesáci v Janušově.

Po porážce nacismu se i zde odehrávaly pochody smrti, na Janovickém zámku je zřízen internační tábor.⁶³ Po obsazení města sovětskou armádou se stal velitelem kapitán Nikolaj Golubanov. Někteří z místních německých obyvatel jsou zastřeleni, některé ženy znásilňovány opilými sovětskými vojáky. Zvedá se vlna sebevražd. 7. května si vzalo život 15 mužů, 18 žen a 13 dětí. Počty starých lidí se ani nepočítají... Důvody? Strach, ztráta víry, znásilňování, beznaděj, obavy z trestu a msty. Od května do srpna přišlo o život v tomto okrese 174 lidí, jak to dokládají místní záznamy, žádná smrt se však nevyšetřovala. Ve vzduchu visela zloba, nelidskost, krutost a nejistá budoucnost. Zemi pokrývají trosky, hroby a je cítit blížící se exodus. Radost z konce války se nekoná, nikdo šeríky nemává. V této krajině ani v tuto dobu nekvetou. Utrpení nekončí, následuje odsun v letech 1946 – 1947. Dočasně jsou ponecháni jen nepostradatelní odborníci k zajištění chodu strategických provozů.⁶⁴

Nové osidlování prázdných usedlostí a domů se neobešlo bez rabování. Zabírat přicházeli lidé z Hané⁶⁵, z Beskyd, Mor. Slováců, Horáci, z Vysočiny, Slováci, Slováci žijící v Rumunsku a i Romové. Ještě dnes se některým vesnicím na Rýmařovsku říká „Velké a Malé Rumunsko“. Mentalita a úroveň příchozích je různorodá, víra taktéž. Proto zde má deroucí se komunismus na různých ustláno, přichází rok 1948 – znárodnění, kolektivizace. Neobsazené domy a zemědělství

⁶³ Viz ICHA, Roman, KAREL, Jiří, PLESKÁ Leona, SCHNEIDER, Herbert: *Exodus tradiční německé majority Rýmařovska v letech 1945-6*. In Střední Morava. Roč. 7, č. 13. Olomouc: Memoria, 2001. ISBN 80-85807-92-0, s. 42.

⁶⁴ Podrobněji in ICHA, Roman, KAREL, Jiří, SCHNEIDER, Herbert. *Těžké umírání na prahu míru – Rýmařovsko 1945*. In Střední Morava. Roč. 5, č. 9. Olomouc: Memoria, 1999. ISBN 80-85807-92-0.

⁶⁵ Většinou šlo o sourozence z gruntů, kteří nebyli prvorození, aby zde mohli hospodařit – jako můj děd (pozn. MJH).

usedlosti jsou později armádou srovnány se zemí, bourány jsou i mnohé církevní památky. Komunismus se zde natrvalo usadil a jeho vliv je zde cítit ještě dnes.

Nutno podotknout, že podrobná historie Rýmařovska je vskutku velmi obsáhlá a je zpracována velmi detailně. Tento stručný výtah nejdůležitějších a nejvlivnějších událostí však postačí k pochopení, do jaké krajiny přichází v březnu roku 1951 doktor František Vaňák.

3 Rýmařovská léta

3.1 Společensko-politická situace 1948-1990

Doktor Vaňák se do Rýmařova stěhuje v den svátku blahoslaveného Jana Sarkandra (16. března) roku 1951. Ve funkci střídá P. Vojtěcha Tkadlčíka (1915 – 1997), který je poslán do Stráže nad Nisou u Liberce (taktéž do pohraničí). 8. října 1990 ho právě arcibiskup Vaňák pověřuje spolu s vedením univerzity Palackého funkcí prvního děkana nové otevřené bohoslovecké fakulty. Jako biskupský vikář se podílel na přípravě procesu svatořečení Jana Sarkandra a na diecézním procesu blahořečení arcibiskupa A. C. Stojana. Tyto úkoly jsou programem, který si doktor Vaňák vytyčil při nástupu na arcibiskupský stolec a v jejich světle se dějinné události jeví jako evidentní boží záměr.

Duchovní správu v Rýmařově zatím ještě vedl P. Bohumil Neubauer, kooperátor, který byl od 1. dubna 1951 jmenován administrátorem do Břidličné a Velké Štáhle. Nálada místních věřících byla stísněná, neboť 12. září 1950 byl dosavadní duchovní P. Florian Oral odvezen do Želiva. Dne 30. srpna 1950 byly nuceny opustit svůj klášter na janovické ulici sestry františkanky, když 29. srpna 1950 předal předseda ONV sestře představené rozkaz o opuštění kláštera.⁶⁶ V Rýmařově zůstává jen pět sester pro službu v nemocnici. Pater Florian Oral byl do Rýmařova dekretován arcibiskupskou konzistoří v Olomouci jako III. koordinátor s platností od 1. září 1945 jakožto první český kněz v sudetském pohraničí. Vysvěcen byl v roce 1939 v Římě. Od 15. února 1946 zde působí také P. František Sečkař jako kooperátor, později provizor v Jiříkově. 15. listopadu 1946 doplňuje stav kooperátor P. Jan Machálek. Toho v roce 1947 střídá P. Rudolf Havelka. Další změna přichází 15. září 1948 s P. Bohumilem Neubauerem z Hulína.

Po válce zde v Rýmařově náboženství vyučoval laický katecheta Josef Sobáň, učitel ve Staré Vsi a Malé Štáhli. V roce 1948 ho nahradila paní Marie Pavlasová. V roce 1949 má rýmařovská farnost tři kněží, Pater Floriána Orala,

⁶⁶ Viz FÚ Rýmařov, Farní kronika 1950.

Rudolfa Havelku a Bohumila Neubauera. V blízké Staré Vsi zůstává německý kněz Jan Zolfer. Je patrné, že tyto rošády v rýmařovské farnosti řídí komunistický režim, kterému se zde daří hned od konce války. Roku 1946 je dle místní kroniky ve městě již 63 % komunistů (voličů 5295, z toho komunistů 3312) s poznámkou: „v době druhé světové války i po jejím ukončení ustupuje otázka příslušnosti k určité církvi do pozadí...“⁶⁷

Po únorovém převratu v roce 1948 je už definitivně jasné, jakým směrem se bude život v bývalých Sudetech ubírat. V rámci kolektivizace vesnic (zakládání státních statků a jednotných zemědělských družstev) vyvíjí činnost prokomunistická organizace nazvaná Katolická akce (podpisové petice, přednášky), jejímž cílem bylo skloubit církve a budováním socialismu. Tlak na vzdorující menšinu je posléze zesílen v souvislosti s čistkami v komunistických kádrech a prověrkami. V roce 1950 jsou pak v Rýmařově vedeny veřejné soudní procesy s údajnými sabotážníky, jejichž tresty jsou velmi vysoké a kruté. V těchto letech se vůbec místní kronika nezmiňuje o náboženském životě města, a tak zde příchod doktora Vaňáka v roce 1951 není vůbec zaznamenán.

Poválečné kroniky jsou psány panem Františkem Vychodilem, místním učitelem, později ředitelem Rýmařovských škol. Kdejaká statistika, hospodaření, kdejaký sportovní oddíl a spolek je každým rokem podrobně popisován, ale o katolické či jiné církvi nejsou zmínky. Jen občas se objeví soupis církevních památek a jejich stav. Rok 1954 je ve znamení dosídlování pohraničí jakožto strážce české země, není to však panenská půda k osídlení...

První zmínka o výuce náboženství v Rýmařově pochází z roku 1958. „Vyučování náboženství na školách se již řadu let provádí v okrajových odpoledních hodinách. Počet přihlášek rok od roku klesá a ve školním roce 1958/1959 navštěvovalo náboženství toliko 20 % žactva na osmiletce a 21 % na jedenáctiletce.“⁶⁸

⁶⁷ Viz MěÚ Rýmařov, Kronika města 1945-1955, AMMR, přír. č. 565/02, obor č. D/392 a.

⁶⁸ Viz MěÚ Rýmařov, Kronika města 1956-1959, AMMR, přír. č. 565/02, obor č. D/392 b, s. 126.

O rok později následuje zmínka o počátcích opravy kaple „V Lipkách“, barokního klenotu z let 1710 – 1714. Státní památková zpráva rozhodla na návrh farního úřadu a konzervátora státní památkové péče pro Rýmařovsko provést renovaci nástěnných fresek, díla barokního malíře J. Ch. Handkeho. Rozsáhlý úkol převzal akademický malíř Sysel z Loštic. Do podzimu se provedla jen část prací.

V tomto roce ještě kronikář zaznamenává: „Náboženský život je v posledních letech rozhodně na ústupu. Zatímco ještě před 5 – 10 lety navštěvovalo vyučování náboženství kolem 60 % dětí, chodí dnes do hodin jen asi 15 % žáků, a to ještě naprosto nepravidelně. Nedělních bohoslužeb se zúčastňuje jen malý počet věřících, většinou starších lidí. Kostel se naplňuje jen o velikonocích a o vánocích, kdy lidé chodí na vzkříšení a půlnoční spíš ze setrvačnosti, než zbožnosti. V Rýmařově jsou dva kněží Římsko-katolické církve, jeden církve Evangelické a jeden vyznání Československého. Je nesporné, že poslední obrovské úspěchy ve vědě, zvláště v dobývání vesmíru, mají vliv na pokles náboženského citění, zvláště u mládeže.“⁶⁹ Jak je vidno, ani zde není zmíněno jméno Doktora Vaňáka. Ze záznamů je cítit tlak ideologie komunistického režimu.

V roce 1960 kronikář pokračuje opravou morového sloupu z roku 1683 na náměstí akademickým sochařem Františkem Urbanem ze Šumperka (červen 1960 – květen 1961) „Je třeba doložit, že dnešní doba nemá zájem na rozvíjení náboženského přesvědčení lidí – naopak. Ale pokud jde o umělecké památky minulosti, nešetří se penězi. Jen aby se pro budoucnost zachovaly památky v dokonalém stavu. [...] V ateistické výchově se postoupilo o velký krok vpřed. Na jedenáctiletce chodí do náboženství už jen 4 % dětí a na devítiletce 10 % žactva. Rodiče sice děti do náboženství přihlásí, ale děti z valné části z vyučování utíkají, nebo se mu vyhýbají.“⁷⁰

⁶⁹ Viz MěÚ Rýmařov, Kronika města 1956-1959, AMMR, přír. č. 565/02, obor č. D/392 b, s. 189.

⁷⁰ Viz MěÚ Rýmařov, Kronika města 1960-1965, AMMR, přír. č. 565/02, obor č. D/392 c.

Doktor Vaňák často říkával, že: „zlo nemůže trvat věčně, proto je třeba pro další generace památky zachovat.“⁷¹ Odtud plyne jeho obrovská chuť a pracovitost věnovaná právě opravám sakrálních památek, což dokládá tento kronikářský záznam z roku 1962:

„Kaple „V Lipkách“ se konečně po dvou letech dočkala otevření. Koncem června skončily vyklizovací práce s lešením a kaple se zaskvěla vzornou čistotou a obnovenými freskami. Renovační práce prováděl mistr Fr. Sysel z Kroměříže. Opravu štukových prací svěřil památkový úřad odborníkům z Olomouce. Vnitřek kaple se prosvěttil novými nátěry, škoda jen, že nebylo dostatek peněz k obložení nosných sloupů umělým mramorem. Malíř Sysel renovoval každou část Handkových fresek, takže v posledním světle, kdy slunce prochází západními okny, je vnitřek kaple úchvatný svou živostí barev a bohatstvím barokní pompy. O dokončení úprav, o stavbu, odklizení lešení, o vyčištění celého prostoru se velmi zasloužil místní farář dr. Vaňák. Protože se stavba lešení, jeho odklizení provedly brigádně a všechno dřevo bylo zapůjčeno, vyšly náklady na technické přípravy levně – jen asi na 4.000,- Kčs. Celá renovace kaple si vyžádala 83.000,- Kčs a byla hrazena ze státních prostředků.“⁷² Zde je poprvé po více než deseti letech zmíněno jméno a činy doktora Vaňáka. Nutno ještě uvést na pravou míru fakt, že z větší části fresky v kapli vymaloval Olomoucký malíř Naboth a po jeho smrti práci dokončil již zmíněný Handke, rodák z místního Janušova.⁷³

Ke konci roku 1963 je v „ovzduší“ cítit uvolňování celosvětové politiky. Město Rýmařov přestává být pro lid přestupní stanicí a okrajové vesnice jsou správou začleněny pod město. 40 % novomanželů stále opakuje sňatek v kostele, což je pro místního pastýře přijatelné „skóre“ v zápase s komunistickým režimem. Kronikář František Vychodil si nesměl odpustit poznámku k tomuto

⁷¹ Viz vzpomínky Patera Radovana Hradila, rozhovor proveden 17. srpna 2014.

⁷² Viz MěÚ Rýmařov, Kronika města 1960-1965, AMMR, přír. č. 565/02, obor č. D/392 c, s. 117.

⁷³ Viz HANDKE, Jan Kryštof. *Jan Kryštof Handke: Vlastní životopis: 1694/1774* : Muzeum umění Olomouc, 23. června 1994 - 2. října 1994 : Dům kultury v Rýmařově, 14. října 1994 - 13. listopadu 1994 : Muzeum v Bruntále, prosinec 1994 - leden 1995 Přípr. Leoš Mlčák. Olomouc: Muzeum umění, 1994, 48 s. ISBN 80-85227-13-4, s. 31-32.

faktu: „Jde spíš o přání starších rodičů než vůli novomanželů.“⁷⁴ O rok později je dokonce kronikáři dovoleno zaznamenat pár vět o náboženském životě. „Náboženský život se soustředil do tří církví, římsko-katolické, československé a českobratrské. Farářem církve římskokatolické byl od roku 1950 dr. František Vaňák,⁷⁵ který k nám přišel z Olomouce. Pod jeho vedením se postupně daly všechny církevní památky do vzorného pořádku, ať již jde o kapli „V Lipkách“, o farní kostel nebo o boží muky a kříže na polích a u cest. Jeho starost se vztahovala i na Janovice, kde s četou dobrovolných pracovníků zachránil vzácnou barokní sochu, asi 200 m před zámeckou bránou. Návštěvy chrámu zdaleka nedosahovaly té výše jako po osvobození. I návštěva vyučování náboženství na obou devítiletkách klesá. Na 1. ZDŠ chodilo do náboženství jen 20 žáků, na 2. ZDŠ 13 dětí. Farnost náboženství československého spravoval František Dokoupil. Bohoslužby se konaly pravidelně jednou týdně v kostele na Leninově ulici. Obvod církve evangelické byl pod správou duchovního Bohuslava Fialy. Modlitebna se před 4 lety zřídila na Hornoměstské ulici č. 7, návštěvy věřících mizivé.“⁷⁶

Následující léta se v Rýmařově a okolí zásadní změny nekonají. Komunisté mají vše pod kontrolou, ale rok 1967 je předzvěstí velkých událostí. Světem cloumá válka ve Vietnamu, blesková válka Izraele, kulturní revoluce v Číně, převraty v Africe a krize v Řecku. U nás se lidé stále častěji kriticky vyjadřují k režimu, nesvobodě, křivdám. Programy pomoci pohraničním oblastem však vždy jen „vyšumí“ do prázdna. Mluví se o návratu národní hrdosti. Leden a následné jaro roku 1968 probíhá ve znamení velkých změn. Zasedání ústředního výboru KSČ, abdikace Antonína Novotného, volba nového prezidenta Ludvíka Svobody, rehabilitace odsouzených režimem, demokratizace na všech „frontách“ spouští obrodný proces. Nově se otevírají soukromé provozovny, v Rýmařově se obnovuje junácké hnutí. Lidé v hojném počtu navštěvují bohoslužby, počet církevních sňatků roste. Také ve vyučování

⁷⁴ Viz MěÚ Rýmařov, Kronika města 1960-1965, AMMR, přír. č. 565/02, obor č. D/392 c, s. 230.

⁷⁵ Údaj je chybný, neboť dr. Vaňák do Rýmařova přišel až r. 1951.

⁷⁶ Viz MěÚ Rýmařov, Kronika města 1960-1965, AMMR, přír. č. 565/02, obor č. D/392 c, s. 231.

náboženství nastávají změny. Až dosud mohli rodiče předložit přihlášku do výuky náboženství do 8. září. Přihlášku pro děti 2. – 7. tříd bylo třeba odevzdat v dopoledních hodinách, což omezovalo jejich počet, neboť rodiče pracovali a vzít si volno za tímto účelem bylo nemyslitelné a bylo postihováno.⁷⁷ Od 1. září 1968 si přihlášku stahují přímo farní úřady a oproti loňským, asi 50 přihlášeným dětem, stoupl v obvodu Rýmařova počet dětí přes 230.⁷⁸ Od 1. září se také zavádí pětidenní výuka na všech školách.

Dle objevených záznamů je třeba v souvislosti s obrodným procesem zmínit pole kulturní a zvláště hudební. V Rýmařově vzniká nový kulturní spolek zvaný „kyvadlo klub“ a pod jeho „křídly“ hraje beatový soubor „The Meakles“, vzniká také nové hudební těleso „Exodus“ pod vedením Jiřího Karla. Kyvadlo klub začíná pořádat se svolením doktora Vaňáka varhanní koncerty ve farním kostele sv. Michala. Při této příležitosti nutno ocitovat záznam z městské kroniky s podtitulem „Moderní hudba do kostela“: „Tak by se dal označit koncert, který připravil farní úřad na neděli 17. listopadu do farního chrámu na 17. hodinu. Chrám byl naplněn do posledního místa a podle slov dr. Františka Vaňáka, faráře, nebyl rýmařovský kostel ještě nikdy tak naplněn. Snad 500 – 700 lidí, hlavně mladých. Koncertovala dvacetičlenná „rytmická skupina“ z Olomouce, která si pořad upravila podle postupu mše svaté. Obsazení: kytary, bicí, housle a zpěv. Koncert měl velký ohlas a moderní hudba do kostela – to by byl příliv mladých na bohoslužby.“⁷⁹

V pozůstalosti dr. Vaňáka v Archivu arcibiskupství olomouckého je uložena rukou psaná „Promluva o Kristu“ sestavená konkrétně pro úvod tohoto koncertu u sv. Michala v Rýmařově v neděli 17. listopadu 1968:

⁷⁷ Viz vzpomínky Mgr. Jiřího Karla, rozhovor proveden 6. září 2014.

⁷⁸ Viz MěÚ Rýmařov, Kronika města 1966-1969, AMMR, přír. č. 565/02, obor č. D/392 d, s. 172.

⁷⁹ Tamtéž, s. 171. Informaci potvrdil v rozhovoru i J. Karel, viz vzpomínky Mgr. Jiřího Karla, rozhovor proveden 6. září 2014.

Promluva o Kristu

Dozněla Kristova slova o konci světa a o posledním soudu. Slyšíme je každého roku a vždy nám připomínají vážnost pravdy: uloženo je všem lidem zemřít a potom bude soud.

Kristus mluví s plnou autoritou a jeho slova se naplní. Spíše obloha a země pomínou, ale slova má nepomínou. A kdo je Kristus, že tak odvážně mluví?

Drazí bratři a sestry, není možné v jedné promluvě seznámit vás úplně s Kristem. A přece jen ten opravdu miluje Krista, jen ten mu zůstane věrný ve všech situacích života, kdo ho zná. A čím lépe ho známe, tím raději ho máme.

Chtěl bych vás, mladí přátelé a vy všichni, kteří jste naplnili chrám, aspoň několika slovy seznámit s Kristem. Poslyšte, co praví Kristus sám o sobě. Víme to z evangelia. Kdo jsi, pane? A Kristus odpovídá: „Já jsem pastýř dobrý.“ Kristus je tedy můj pastýř a nebudu mít nedostatku. Chrání mne svým učením, abych nezbloudil, vodí mne k vydatným pastvám, své nauky, svého příkladu. Hledá mne do umdlení, když zabloudím, čeká trpělivě, až se vzpamatuji. Kristus dobrý pastýř zná mé vlastnosti, slabosti i přednosti, miluje mne jako nejlepší přítel a volá: vrať se do mého ovčince!

Jindy řekl Kristus o sobě: „Já jsem vinný kmen, vy jste ratolesti. Kdo zůstává se mnou, ten přináší užitek. Kristova síla, jako míza má kolovat ve mně! Jsem-li bratrem nebo sestrou Kristovou, pak bije ve mně jeho srdce. Břečťan potřebuje dub nebo skalní stěnu, aby mohl vyrůst vysoko. Kristus je tím dubem, Kristus je tou skálou a já jsem tím brečťanem. Když se k němu pevně přivinu, pak já savě a radostně se budu pnout nad tímto světem, naplněném bolestí, zklamáním. Křesťan má se naplňovat radostí, užívat slušné zábavy, má žít radostným životem dítek Božích. Jakou radostí oplýval sv. František z Assisi. Byl přísným k sobě, ale jeho duše byla plná jasu.

Nezapomeň, jsi bratr Kristův, tedy hlavu vzhůru, jsi bratr Kristův, tvé oko budiž čisté, jsi bratr Kristův, každé tvé slovo musí být pravdou, jsi bratr Kristův, každý tvůj skutek musí být dobrý.

Dále Kristus se nám představuje slovy: Já jsem cesta, pravda a život. Nuže bratři a sestry, jestliže Kristus je cestou, pak každý, kdo žije bez něho, bloudí bez cíle, sešel z cesty. Jestliže Kristus je pravdou, pak marně dychtí po pravdě ten, kdo ji hledá mimo Krista. Jelikož je Kristus životem, pak je každý život chudokrevný a zahyne každý, kdo chce žít bez Krista.

A toto pravidlo neplatí jen pro jednotlivce, ale stejným způsobem i pro společnost a celé lidstvo. Nejen jednotlivec, ale i stát to cítí, když jeho cesty a zákony se kříží s cestami a zákony Kristovými a zase naopak stát cítí požehnání nauky Kristovy, jestliže jí zůstane věrný.

Mládež dneška není pro dnešek, ale mládež dneška je pro budoucnost. A právě proto potřebuje tato mládež Krista, jeho nauku, jeho sílu. Potřebujeme Krista nebo zbloudíme v životě. Potřebujeme Krista, nebo se zhroučíme pod tíhou utrpení, potřebujeme Krista, nebo se rodinný život rozpadne a pohrbí pod svými troskami celou společnost. Potřebujeme Krista – bez něho zahyneme.

Mladí přátelé, kéž vaše cesta za uměním, za moderní hudbou do našeho kostela je počátkem cesty za Kristem. Amen.⁸⁰

Vše výše uvedené svědčí o uvolněné atmosféře, která souvisí s politickými událostmi. Tři dny před touto událostí vystoupil v místním domě požárníků písničkář Karel Kryl. Srpnové události a vstup vojsk pěti států Varšavské smlouvy do Československa (noc z 20. na 21. srpna), která prý přijela potlačit kontrarevoluci, obyvatelstvo vystrašily, ne však natolik, aby se stáhlo do ústraní. Výše uvedené kulturní akce mluví za vše.

Odchod Dubčeka a nástup Gustava Husáka do čela státu spouští přehodnocování událostí srpna 1968. Kulturní život ve městě však ještě

⁸⁰ Viz AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál F5, p. č. 92.

pokračuje v nastavené laťce. Pod „kyvadlo klubem“ vzniká nový bigbeatový soubor „The Self“, 25. dubna pozval klub skupinu Framus Five s Michalem Prokopem (účast 320 lidí). Velkou událostí je zastávka ostatků sv. Cyrila – Konstantina v Rýmařově, v pátek 2. května v 16.00 hodin. Ona pouť ostatků je připomenutím 1 100 let uplynulých od věrozvěstova úmrtí. Slavnostní proslov vedl dr. František Vaňák a poté František Vychodil, školní ředitel. Následovala mše svatá s proslovem dr. Františka Vaňáka o náboženském i národním významu Cyrilometodějské tradice. Kostel naplnili občané do posledního místa.⁸¹

„Kyvadlo klub“ s místní farností pořádá v rýmařovském kostele 16. září 1969 další z varhanních koncertů. Hrát přijel mistr A. Schindler z Olomouce. Kronikář města František Vychodil v závěru roku ještě zaznamenává: „Stav chráněných památek ve městě je ke konci roku 1969 velmi dobrý a zásluhu je třeba připsat jak národnímu výboru, tak dr. Františku Vaňákovi, faráři římsko-katolické církve. Památková péče určila tyto památkové objekty: kaple „V Lipkách“, kostel sv. Michala, fara, radnice, morový sloup, socha sv. Jana Nepomuckého na náměstí.“⁸²

Toto je poslední uvolněná zpráva z doznívající euforie šedesátého osmého roku s progresivnějším kulturním zaměřením a náboženským životem města Rýmařova, zapsaná v místní kronice. V následujících letech se mění kronikář a nařízení úřadů zakazuje zaznamenávat náboženský život. Ten je však veden v kronikách farních.

V roce 1970 dochází s nástupem normalizace v celé společnosti ke kádrovým změnám. Musejí odejít ti, kteří se v letech 1968 – 69 zpronevěřili stranické linii a opustili pozice třídního přístupu k životu v české společnosti i zásady proletářského internacionalismu. Nový kronikář pan Vratislav Konečný píše: „Bylo nezbytné upevnit a namnoze obnovit vedoucí úlohu KSČ jako řídicí politické složky ve státě a obnovit principy socialistické demokracie, silně

⁸¹ Viz MěÚ Rýmařov, Kronika města 1966-1969, AMMR, přír. č. 565/02, obor č. D/392 d, s. 208.

⁸² Tamtéž, s. 265.

narušené v minulém období“.⁸³ Na řadu přichází výměna stranických průkazek, která se neobejde bez osobních pohovorů, během nichž se hodnotí chování dotyčného v posledních dvou letech. Buď je mu stranický průkaz vyměněn za nový, nebo je mu zrušeno členství a je přímo „vyhozen ze strany“. Někteří jedinci v rámci diferenciačního procesu dostávají jen stranické tresty.

Zde je třeba zmínit znovu jméno Františka Vychodila, přítele doktora Vaňáka. Od roku 1947 píše jako první český kronikář historii Rýmařova. V jeho záznamech se čas od času objeví zmínky o sakrálních památkách či přímo církvích. V pohraničí působí již od roku 1935, kdy se stal řídícím učitelem první české menšinové školy v nedalekém Valšově. V roce 1945 se stal prvním ředitelem tehdejší obecné školy v Rýmařově. Od roku 1961 působil jako zástupce ředitele střední všeobecně vzdělávací školy, později se stává ředitelem 2. Základní devítileté školy. Kvůli aktivitě v letech 1968 – 69 je zbaven všech funkcí ve městě a přeložen stranou, na vesnice. Zajímavý je výrok nového kronikáře ze závěrečných komentářů roku 1970: „Rok 1970 se dá srovnat s rokem 1948.“⁸⁴

V následujících letech přísné stranické kontroly se občas v záznamech objeví, kolik manželských obřadů se opakuje v kostele (např. rok 1972, 114 manželství, 39 opakováno), nebo poznámky typu, kdy při pohřbech využívají pozůstalí více církevních obřadů.⁸⁵ Nutno konstatovat, že doktor Vaňák má neustále mnoho práce – pro potvrzení tohoto faktu a atmosféry dané doby ocitujme dopis nalezený v pozůstalosti a několik záznamů z fondů, které nám dávají svědectví o osobnosti rýmařovského pastora:

Dopis od neznámého

Důstojný pane!

Byli jsme jako turisté v Rýmařově, prohlíželi si město, smutně pohlíželi na chuděrku opelichanou radnici a představovali si, kdo to jsou, kteří v ní onomu

⁸³ Viz MěÚ Rýmařov, Kronika města 1970-1974, AMMR, přír. č. 565/02, obor č. D/392 e, s. 11.

⁸⁴ Tamtéž, s. 11.

⁸⁵ Tamtéž, s. 267.

městu vládnou. Tu „vládu“ jsme viděli na každém kroku. Ale údiv vzbudilo v našem nitru, že v tom zchátralém pohraničí se kdosi houževnatě stará o místo a stavbu posvátnou – kostel. Čilý stavební ruch jsme viděli na lešení, cibule střechy nová, nevěřili jsme svým očím. Šli jsme od kostela směrem k náměstí a tu v davu „světe div se“ jde hrdá postava velebného pána, tak jak v mládí jsme Vás katolického kněze vídávali s kolárkem na krku v tmavém obleku. Tolik to střetnutí s Vámi na mne zapůsobilo, že jsem si říkal, tu žije kněz hrdina. Hrdý na své poslání a stav. Připadá mi to někdy degradující, když to⁸⁶ nosí kněží, přehánějí a chodí oblečení jako flamendři. Krátce po té nám s manželkou zapálilo, že jsme se Vás mohli zeptat na našeho milovaného p. Antoníčka Dominika, který u nás jako kaplan působil, v našem dětském junáku se nám věnoval a my ho měli moc rádi. Vy jste však zmizel v proudu lidu, takže slovo nedalo slovo. Píšu Vám proto, že jsem se chtěl s Vámi o tento zážitek podělit, který jsem měl, aniž jste nás Vy tušil. Z toho si je možno vyřti příklad, že dobrý velebný člověk ještě žije, byť by okolo samá zloba se valila.

Já neznámý přeji Vám pevné odvahy od Boha, abyste podobné zážitky příkladem své osoby zavalil i jiným!

Bud'te s Bohem!⁸⁷

„Pan doktor, jak se mu téměř všeobecně v Rýmařově říkalo, byl člověkem ryziho lidského charakteru. S lidmi, ať již věřícími, či nevěřícími, jednal vždy slušně, taktně, pokud to bylo nutné, snažil se jim pomáhat. V každém člověku viděl především bližního, a tak se k němu také stavěl. Dá se o něm říci, že to byl lidumil v pravém slova smyslu. Výrazným prvkem jeho osobnosti byla vysoká vzdělanost, a to nejen ve věcech církevních, ale hluboké znalosti měl i z mnoha oborů světských, především z oblasti humanitních věd. Obdivuhodná byla jeho znalost české literatury, historie i dalších úseků. Přitom sám byl člověkem velmi

⁸⁶ Nečitelná část textu.

⁸⁷ Viz AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál F5, p. č. 92.

skromným, nikdy se nad lidmi nijak nevyvyšoval, s každým jednal jako se sobě rovným, i když z jeho slov vyzařovala moudrost a laskavost.“⁸⁸

Po smrti v městských kronikách:

„Rád bych připomněl alespoň základní životopisná data tohoto skromného, obětavého člověka, jehož celoživotním krédem byla víra v lidi a služba Bohu, jehož byl opravdovým, ale nikoliv fanatickým vyznavačem, a služba lidem. Nevím, co pro něj bylo především, zda Bůh, či lidé. Ale řekl bych, že lidé pro něj v žádném případě nebyli druhořadí, a co bylo v jeho možnostech, to pro ně vykonal.“⁸⁹

Dr. Vaňák je také objektem řady originálních fotografií profesora Jindřicha Štreita z let 1989, 1990, 1995. Zachycují sled událostí od jeho biskupského svěcení, přes dosazení na arcibiskupský stolec, předání palia od papeže Jana Pavla II. a znovuoobnovení bohoslovecké fakulty UP až po druhou návštěvu Svatého otce u nás na Moravě. Té už se sice arcibiskup František Vaňák nedožil, nicméně tato událost ještě nese jeho stopy, byť ve vzpomínkách jejích účastníků či ve výše uvedených fotografiích a jejich výstavách.

V roce 1990 natočil dokumentarista Jan Špáta krátký film o Jindřichu Štreitovi s názvem „Mezi světlem a tmou“. Zde jsou filmové záběry ze slavné poutě v Rudě s arcibiskupem Františkem Vaňákem. Pro tento dokument psal Jindřich Štreit scénář (osnovu) se seznamem osobností, které chtěl v onom dokumentu mít a při jakých příležitostech budou točeni. Jako jedno z předních jmen bylo uvedeno jméno arcibiskupa Vaňáka.⁹⁰ Oba pánové se dlouhá léta znali, velmi se respektovali a spojovala je určitá podobnost jejich životních cest.

Rodina Štreitova žila určitý čas na Valašsku, ve Stříteži nad Bečvou (první kněžské působiště Františka Vaňáka byl Frenštát pod Radhoštěm). Poté byli za trest přesídleni do Těchanova u Rýmařova a sem, přímo do Rýmařova, přichází také doktor Vaňák. Stavbu malé místní obecné školy v Těchanově, kde rodina

⁸⁸ Viz MěÚ Rýmařov, Kronika města 1989-1991, AMMR, přír. č. 565/02, obor č. D/392 i, s. 86-87.

⁸⁹ Tamtéž, s. 263

⁹⁰ Viz vzpomínky prof. Mgr. Jindřicha Štreita, rozhovor proveden 11. dubna 2014.

Štreitova bydlela a kde Jindřichův otec vyučoval, dnes vlastní rodina profesora Josefa Jařaba, bývalého rektora University Palackého. Těsně v porevolučních časech spolu s arcibiskupem Vaňákem obnovovali seminář a bohosloveckou fakultu. Jindřichova maminka působila v obci Jiříkov jako „starostka obce“ (slovy profesora J. Štreita), a proto velmi často přicházela do kontaktu s farářem z Rýmařova, neboť zemřelí z okolních vesnic byli velmi často pohřbíváni na městském hřbitově. Služeb kněze bylo také potřeba přímo na vesnicích.

V osobním archivu a díle profesora Štreita lze nalézt velké množství fotografií právě z pohřbů a společenských akcí na Rýmařovsku. Okolní vesnice a Sovinecko, život prostých a chudých lidí v nich, jejich sociální problémy se dotýká práce obou těchto významných osobností. Fotograf Štreit zachytil svým fotoaparátem přesně onu atmosféru tehdejšího života v pohraničí a to, jakým způsobem bylo třeba k těmto lidem přistupovat i z hlediska pastorační práce. Při vzniku těchto dnes už slavných fotografií se musí mistr s lidmi, které zachycuje, osobně znát, jako pastýř musí znát své stádo oveček, tak jako je znal doktor Vaňák. Tyto na tehdejší dobu šokující fotografie (nejen politicky, ale i umělecky) nám srozumitelně sdělují realitu života v bývalých Sudetech. Skutečný svět skutečných lidí, drsný kraj, drsný život.⁹¹

3.2 Vývoj rýmařovského farního sboru 1945-1990

Pro lepší orientaci uvedeme na začátek stručný přehled všech duchovních farností:

- P. Florián Oral – 1. 9. 1945
- P. František Sečkař – 15. 2. 1946 – 1. 10. 1946 (později provisor v Jiříkově)
- P. Jan Machálek – 15. 10. 1946 – 1. 5. 1947 (kooperátor)
- P. Rudolf Havelka – 15. 5. 1947 – 19. 10. 1949 (od 16. 5. 1951 kanovníkem v Olomouci)

⁹¹ Jindřich Štreit své umělecké i životní krédo shrnuje takto: „Vždycky jsem vycházel ze surrealismu a z absurdního přístupu k životu, z postavení dvou nesourodých věcí k sobě. Fascinuje mě, když na půdě živočišnosti, naturalismu a pudovosti se objeví vztah, který je laskavý, plný něhy a krásy.“ Viz DVD Jan Špáta, Mezi světlem a tmou.

- P. Bohumil Neubauer – 1. 2. 1948 – 1. 4. 1950 (III. Kněz – kooperátor, roku 1951 jmenován do Břidličné a Velké Štáhle, bydlí však na faře v Rýmařově)
- P. Dr. Vojtěch Tkadlčík – 1. 9. 1950 – 15. 3. 1951
- P. Dr. František Vaňák – 15. 3. 1951 – 26. 8. 1989 (od 1. 3. 1975 je také ustanoven administrátorem ve Staré Vsi, odkud odešel do důchodu P. Vladimír Ryšavík; 24. 3. 1975 byli do Rýmařova přiděleni na výpomoc P. Bohumil Měchura a P. Antonín Vavroušek, oba však měli své farnosti (v Horním Městě a v Rudě), které spravovali. Dosazení dekretem číslo 781 apoštolského administrátora v Olomouci ze dne 24. 3. 1975 s platností od 15. 3. 1975. Po biskupském svěcení doktora Vaňáka byl správou farnosti jako děkan pověřen P. Bohumil Měchura)
- P. Alois Mazánek – 1. 6. 1954 – 1. 4. 1962 (jako II. kněz v Rýmařově, současně vypomáhal i v Bruntále)

Ke konci léta roku 1954 povoluje ONV v Rýmařově věřícím německé národnosti mít jednou za měsíc mši ve svém rodném jazyce. Tyto mše a kázání slouží děkan ze Staré Vsi P. Jan Zolper. První mše svatá v německém jazyce je sloužena 5. září.

Za komunistického režimu se o náboženských poměrech psát a mluvit nesmělo. Státní ústavou byla sice zaručena náboženská svoboda, ale děti z katolických rodin měly do některých profesí a škol cestu nadobro uzavřenou, dospělí byli sledováni, hlídaly se návštěvy kostela a bohoslužeb. Také se kontrolovalo, jestli děti nedochází na výuku náboženství.

Doktor Vaňák se sice těší obrovské přízni věřících, ale každým rokem klesá počet dětí ve výuce náboženství, ubývá počet sňatků uzavřených v kostele a celkově upadá duchovní, i církevní život, jak je vidno z farních a městských kronik. Jsou zaznamenány nucená odpadnutí od víry a katolické církve, zejména se týkají učitelů, které komunistický režim enormně hlídá.

V roce 1953 proběhla měnová reforma. Dle komunistického státu se posiluje hospodaření, ruší se vázaný trh a ruší se potravinové lístky. Lidé však přišli o úspory, často bojují o holý život a prohlubuje se nezájem o duchovní život a nechybí poznámky o skvělém postupu v ateistické výchově dětí a obyvatelstva. V městských kronikách je také každoročně zmiňován problém alkoholismu na Rýmařovsku s celonárodním prvenstvím. Osnova městských kronik neumožňuje rozepisovat se jiným než oficiálně vytyčeným směrem, zápisy se kontrolují, upravují a přepisují komunisty. Skromný, ale pravdivější a ucelený obraz o životě ve farnosti nám dávají farní kroniky, které nejsou tolik cenzurovány. Každým rokem jsou v nich zaznamenány důležité okamžiky v životě celé katolické církve – církevní svátky, smrt papežů a volby nových, průběh II. vatikánského koncilu a mnohé změny ve společenském životě. V roce 1958 do ní doktor Vaňák zaznamenává: „Letos bylo hlášeno několik odpadů od Katolické církve. Nápor kultu osobnosti stalinské éry má neblahý vliv i na náboženský život“

V roce 1963 je Rýmařovské děkanství přidruženo k děkanství Bruntálskému. V průběhu II. vatikánského sněmu probíhají v Růžencové kapli farního kostela pravidelné modlitby svatého růžence za dobrý průběh sněmu, vše kolem je zaneseno do farní kroniky, což svědčí o velkém zájmu doktora Vaňáka o tyto mimořádné události. Věřícím jsou čteny životopisy slavných papežů, biskupů, přednášeno je o arcibiskupovi Stojanovi (roku 1966 při májových pobožnostech), o svatém Cyrilu a Metodějovi, Velké Moravě, Římu, historii světové i místní. Velmi ho zajímaly místní archeologické vykopávky i pověsti.

Rok 1968 přináší ožívání náboženského života. Do výuky náboženství se přihlásilo na 270 žáků. Vyučuje se 16 hodin týdně a k této výuce obdržel kanonickou misi 25. září pan Adolf Merta. Následující rok uplynulo 1100 let od smrti svatého Cyrila v Římě. Doktor Vaňák podnikl poutní cestu do Říma. Navštívil hrob svatého Cyrila v bazilice svatého Klimenta, byl účasten bohoslužby v bazilice svatého Petra za přítomnosti Svatého otce Pavla VI., účastnil se audience u papeže, navštívil nemocného kardinála Dr. Berana. Byly

také navštíveny významné chrámy v Římě. O svých dojmech z cest pak pan doktor přednášel ve všech obcích farnosti za velkého zájmu a účasti věřících. Druhého května přivítal Rýmařov ostatky svatého Cyrila. Této slavnosti předcházela třídenní duchovní obnova. Ostatky přivítalo plné náměstí včetně politický špiček. Průvod s hudbou doprovodil relikvie do farního kostela, následovala slavná mše svatá s promluvou a uctění ostatků. Ve školní budově ve Staré Vsi později přednáší doktor Vaňák na toto téma 120 příchozím. Horlivost náboženského života zde však není velká.

Jaro roku 1970 probíhá ve znamení příprav na velkou biřmovací slavnost. Od roku 1947 se zde neudílela svátost biřmování. Svátost udílel biskup Josef Vrana a svátost přijalo 892 biřmovanců. V roce 1975 se do výuky náboženství hlásí už jenom 38 žáků a vyučuje se jen jedna hodina týdně. Jediné slavnosti, které se těší velké oblibě, jsou mariánské poutě v Rudě a poutě Povýšení svatého kříže ve Staré Vsi. Sedmdesátý osmý rok je veškerou katolickou veřejností vnímán velmi intenzivně, neboť umírá papež Pavel VI. a jeho nástupce Jan Pavel I. úřaduje jen 33 dnů. Následně je zvolen 264. nástupce svatého Petra, Karol Wojtyła. Své papežské jméno si vybírá na počest svého předchůdce, tedy Jan Pavel II. O všech těchto osobnostech přednáší doktor Vaňák lidu ve všech kostelích farnosti.

V roce 1983 po pouti v Rudě utrpěl smrtelný úraz tamější duchovní správce P. Antonín Vavroušek, přítel doktora Vaňáka. Rok na to zemřela farní hospodyně Růžena Sekerová, která pracovala na faře od roku 1946.

Od roku 1974 bylo znovu zavedeno nové přihlašování dětí do výuky náboženství. Přihlášky podávali rodiče na základních školách od 15. do 25. června v dopoledních hodinách. Tyto komunistické praktiky se mění až v roce 1988, přihlášky se podávají na farním úřadě. V tomto roce bylo přihlášeno pouze dvanáct dětí v Rýmařově a dvě děti ve Staré Vsi, což svědčí o výsledku ateistických komunistických praktik. Rok 1989 a události 17. listopadu slibují Církvi větší svobodu, návštěvnost bohoslužeb se lepší, jak je uvedeno ve farní kronice.

3.3 Spirituální rozměr kněžské služby a vývoj osobnosti dr. Vaňáka

S nástupem do kněžské služby začíná vznikat dlouhý seznam příprav, přednášek, poznámek a kázání. Z jejich názvů a obsahu je patrný teologický a spirituální vývoj kněze Františka Vaňáka. Některé texty jsou rázu osobního, intimního, ale povětšinou byly čteny a přednášeny veřejně. Zde je třeba uvést jejich seznamy tak, jak jsou uloženy v archivu arcibiskupství v Olomouci. Již jejich názvy a témata umožňují pozorovat sled myšlenek, jejich vážnost a vývoj:

- Památka sv. Jiří (Junáctvo)
- Studentstvo v katolické akci
- Panna Maria v proroctví a předobrazech starého zákona
- O pronásledování církve
- Bůh nejvyšší svatý
- Maria, prostřednice všech milostí
- Cestami Panny Marie k pravému životu
- Panna Maria v životě katolíka
- Kázání v Rudě: 1977, 1978, 1979, 1981
- Až budu pozdvižen na kříži, potáhnu vše k sobě
- Královské právo Kristovo (1955)
- Půlnoční 1981, 1986 (Rýmařov)
- Panna Maria ve svatém roce (Ruda 1983)
- Maria pomocnice – milostí prostřednice (Ruda 1974, 1976, 1989 sv. Hostýn)⁹²
- Poslušnost vůle Boží (1969)
- Víra, základ všech ctností u panny Marie (Mariánská družina, Frenštát pod Radhoštěm 1945)
- Maria – naše matka (Ruda 1969)
- V družině Beránkové
- Růženec oporou rozjímavého života

⁹² Viz AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál E5, p. č. 91.

- Řeholní pravidla jsou potřebná i prospěšná (Rýmařov 1959)
- Velikonoční radost (Rýmařov 1959)
- Příklad sv. bratří (Velehrad 1969)
- Primiční kázání (Sv. Hostýn 1964)
- Maria pomocnice – milostí prostřednice (Ruda 1980, 1984)
- Význam úcty k Panně Marii (Ruda 1972)
- Cestami Panny Marie k pravému životu
- Srdce Ježíšovo, kopím probodené
- O lásce k panu Bohu (Huzová 1964)
- Široká cesta hříchu (Ryžoviště 1964)
- P. Maria a její úcta v řádu spásy (Ruda 1971, 1985; Cholína 1982, 1985)
- Primice (Oskava 1984)
- Poslušnost vůle Boží (Frenštát pod Radhoštěm 1947)
- Nanebevzetí panny Marie (Frenštát pod Radhoštěm 1946)
- Král srdcí
- O narození Páně (Frenštát pod Radhoštěm 1944)
- Štěstí, zdraví, boží požehnání (Frenštát pod Radhoštěm 1946)
- Mše Svátá a duše v očištění (Frenštát pod Radhoštěm 1946)
- Ty jsi Petr /O papežství/ (Frenštát pod Radhoštěm 1946)
- Eucharistie a výchova
- Láska k bližnímu (Frenštát pod Radhoštěm 1946)
- Co znamená vykoupení? (Frenštát pod Radhoštěm 1946)
- Hod boží svatodušní (Frenštát pod Radhoštěm 1947)
- Eucharistická výchova mládeže
- Misijní činnost církve svaté (Olomouc 1946, Kapucínům)
- V neděli a zasvěcené svátky celou mši svatou nábožně slyšeti (Luká 1941)
- Dušičky (U hrobů na dušičky)
- Čiňte pokání
- Trojí velká povinnost rodičů
- Panna Maria a svaté přijímání

- O křesťanské charitě (Frenštát pod Radhoštěm 1944)
- Bůh je nejvyšš pravdomluvný a věrný
- Návrat k velebné svátosti je nejlepší cesta k nápravě
- Potřeba svatého biřmování (Frenštát pod Radhoštěm 1946)
- Svaté biřmování je svátost (Frenštát pod Radhoštěm 1946)
- Pozdraven buď od nás, andělský chlebe
- Škola a rodina (Frenštát pod Radhoštěm 1947)
- Pokora – mírnost – trpělivost (Frenštát pod Radhoštěm 1946)
- 7. božích přikázání (Frenštát pod Radhoštěm 1944)
- Důstojnost křesťana (Frenštát pod Radhoštěm 1946)
- Pokoj Kristův (Frenštát pod Radhoštěm 1945)
- Následování Krista (Frenštát pod Radhoštěm 1945)
- O dobrém úmyslu (Frenštát pod Radhoštěm 1943)
- Rodina: dítě – mládež (Frenštát pod Radhoštěm 1945)
- Nedělní mše svatá (Frenštát pod Radhoštěm 1945)
- Vděčnost
- Školská neděle (Frenštát pod Radhoštěm 1945)
- Chrám – dům modlitby (Frenštát pod Radhoštěm 1945)
- Modlitba (Frenštát pod Radhoštěm)
- Pozdraven buď od nás, andělský chlebe
- Apoštolát modlitby (Frenštát pod Radhoštěm 1944)
- Pán mne volá ke svému stolu
- Neděle II. po zjevení páně
- Homilie na evangelium „Třetího dne byla svatba v Káně galilejské“
- Soluň či Korint (Frenštát pod Radhoštěm 1945)
- Vánoční úvahy
- Pozdraven buď od nás
- Svěcení praporu - skauti, (Kozlovice 1946)⁹³
- Široká cesta k hříchu (Rýmařov 1959)

⁹³ Viz AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál E5, p. č. 91/8.

- O svaté Terezií Ježíšové
- O drobných skutečích záslužných
- O manželství smíšených (Frenštát pod Radhoštěm 1943)
- Rodina nazaretská vzorem (Frenštát pod Radhoštěm 1945)
- O pokoji v domě křesťanském (Frenštát pod Radhoštěm 1944)
- Spas duši svou (Rýmařov 1959, Huzová 1962)
- Chrám, místo posvěcení (Frenštát pod Radhoštěm 1946)
- Církev je viditelné království boží (Rýmařov 1958)
- Láska k Bohu (Horní Město 1969)
- I. neděle adventní 1941 (Rýmařov 1958)
- Sv. Kateřiny (Stránské 1954)
- Biřmování (Bruntál 1975)
- Kdo jest Kristus? (Rýmařov 1955)
- Následování svatých (Huzová 1958)
- Sv. Jan Křtitel (Luká 1966)
- Ježíš obětuje se za nás ve mši svaté (Ruda 1964)
- Zapři sebe sama! (Frenštát pod Radhoštěm 1943)
- „Mezi vámi stojí ten, kterého vy neznáte.“ (Jan 1,26), (Luká 1956, Rýmařov 1957)
- Kozlovice 1973, pohřeb Patera Vladislava
- Sv. Josefa víra, naděje a láska
- Zákon do srdce vepsaný (Radhošť 1944)
- Měj v úctě jméno pána Ježíše - II. přikázání boží (Rýmařov 1955)
- III. přikázání boží – nedělní klid (Rýmařov 1955)
- Svěcení neděle (Rýmařov 1955)
- Smír božskému srdci (Frenštát pod Radhoštěm 1944)
- Připravujte cestu páně (Rýmařov 1956, Rýžoviště 1962)
- Promluva k biřmování – Rýmařovští 1963, Huzová 1972
- Mystické zasnoubení (O duši)
- Pane, zůstaň s námi! (Frenštát pod Radhoštěm 1946)

- Vnitřní život podmíněný eucharistií⁹⁴
- Cestami Panny Marie k pravému životu (Frenštát pod Radhoštěm 1944)
- Panna Maria v životě katolíka
- Ruda 7. 8. 1977 (Mariánská pouť)
- Ruda 1981
- Až budu povýšen na kříž, přitáhnu všechno k sobě (Stará ves 1956, dle úkolu z V. ročníku)
- Královské právo Kristovo (Rýmařov 1955)
- Poslušnost vůle boží (Sv. Hostýn 1969)
- Víra, základ všech ctností (u Panny Marie)
- (pro mariánskou družinu, Frenštát pod Radhoštěm 1945)
- Maria – naše matka (Ruda 3. 8. 1969)
- Cestami Panny Marie k pravému životu (Sv. Hostýn 69, Ruda 86)
- V družině beránkově
- Růženec oporou rozjímavého života
- Řeholní pravidla jsou potřebná i prospěšná (Rýmařov 1959)
- Velikonoční radost (Rýmařov 1959)
- Příklad sv. bratří (Velehrad 1969)
- Primiční kázání (Sv. Hostýn 1964) P. Stanislav
- Maria pomocnice – milostí prostřednice (Ruda 1980, 1984)
- Význam úcty k Panně Marii (Ruda 1972)
- Cestami Panny Marie k pravému životu
- Srdce Ježíšovo, kopím probodené
- O lásce k Pánu Bohu (Huzová 1964)
- Široká cesta hříchu (upraveno pro pouť v Ryžovišti)
- Panna Maria a její úcta v řádu spásy (Ruda 1971, 1985 Cholína 1982, 1985)
- Primice – Oskava 1984
- Pohřeb P. B. Hoffmanna (Olomouc 1975)

⁹⁴ Viz AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál E5, p. č. 91/7.

- Ruda 1978
- Ruda 1979
- Ruda 1976, Sv. Hostýn 1989
- Ruda 1974
- Ruda 1983
- Půlnoční 1981
- Kobeřice 1981
- 25 let kněze⁹⁵
- Německy psaná kázání a promluvy při pohřbech 1964 – 1976, Stará Ves a okolí pro zbytky Němců. Pokyny pro zpovědníky.⁹⁶
- Půlnoční Rýmařov 1973, 1976, 1978
- Narození páně (Rýmařov 1963)
- Půlnoční (Rýmařov 1958, 1964)
- Advent – Panna Maria
- Svatá rodina (Rýmařov 1957)
- Relicto Eo Fugerunt (Bruntál 1969)
- Čím je nám Kristus (Rýmařov 1955)
- Povýšení Sv. Kříže (Frenštát pod Radhoštěm 1946)
- Blahoslavení pokojní, neboť oni syny božími slouti budou
- O požehnané činnosti církve svaté (Frenštát pod Radhoštěm 1944)
- Den matek (Frenštát pod Radhoštěm 1946)
- Kristus je syn boží (Frenštát pod Radhoštěm 1945)
- Výchova vůle při rodinné výchově (Rýmařov 1956)
- Všeobecné výchovné prostředky (Rýmařov 1956)
- Církev páně je katolická (Olomouc 1949 kapucínům)
- Církev je svatá (Olomouc 1949, Sv. Mořic)
- Poselství z mrtvých vstalého Krista (Rýmařov 1955)
- Bůh nás vede často cestami utrpení

⁹⁵ Viz AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál E5, p. č. 91/9.

⁹⁶ Viz AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál E5, p. č. 91/11.

- Jidáš a Petr
- Trpící Kristus a ženy
- Kristus odsouzen k smrti
- „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?“ (Frenštát pod Radhoštěm 1945)
- Dokonáno jest (Frenštát pod Radhoštěm 1944)
- Kristus Král (1942)
- Křesťanská naděje (Rýmařov 1959)
- Důležitost rodinné výchovy (Rýmařov 1956)
- Úvaha o užívání tvorů (Rýmařov 1959)
- Ježíš Kristus – náš vzor (Rýmařov 1959, Rýžoviště 1960)
- Církev Kristova
- Sv. Václav – náš vzor!
- Sv. František z Assisi
- Bůh je Pán všeho světa a náš Otec nebeský – jsme synové jeho
- Tvůrce a tvor – Bůh a já (Rýmařov 1959)
- Jak si vysvětliti porážky církve katolické (Rýmařov 1958)
- Jak těžkým hříchem je nečistota (Rýmařov 1956)
- Jest možno zachovati VI. přikázání (Rýmařov 1956)
- VII. přikázání boží - pečuj bohumile o majetek (Rýmařov 1956)
- Šetři cti bližního - VIII. přikázání (Rýmařov 1956)
- Radostný růženec na srdci Páně
- Sv. zpověď
- Bůh nás volá ke svatosti (Bruntál 1970)
- Čím jest z mrtvých vstání Páně pro církev a pro každou jednotlivou duši (1943)
- Šťastný člověk, který má víru,
- Ve škole ctností Kristových (Huzová 1966)
- Následování Krista
- Co nám dal Kristus?

- Dnové jsou zlí (Frenštát pod Radhoštěm 1947)
- Výchova náboženská – rodinná (Rýmařov 1956)
- Mši Sv. můžeme dát otci nebeskému Ježíše Krista (Ryžoviště 1969)
- Kdo jí mne, živ bude skrze mne (1969)
- Bůh nás vede často cestami utrpení
- Utrpení Kristovo a moje I. – V.
- Dobrý pastýř (Homilie Jan 10, 11 – 16)
- Bůh lékař
- Příklady svatých (Huzová 1969)
- O manželské věrnosti a lásce (Frenštát pod Radhoštěm 1946)
- Co je člověk? (Rýmařov 1959)
- Blahoslavená Anežka Česká
- Boží přikázání – záruka spokojenosti
- Kéž naleznete dítě! (Rýmařov 1956, 25. 12. Půl.)
- Primice (Rýmařov 1978)
- Šternberk 1985, 25. března
- Bůh nejvyšší svatý
- Proti pověře (Rýmařov 1955)
- Sv. Matouš 7,17-24
- Jan 6, 56-59
- Huzová 1972
- Promluva na pohřbu Jana Zolpera (děkana)
- Ukřižovaný Kristus⁹⁷
- M. Kabátník: cesta z Čech do Jeruzaléma a Kaira (r. 1491 – 1492)
- Po stopách událostí St. zákona⁹⁸

Exercicie pro kněze na Sv. Hostýně roku 1988:

- Svatodušní nověna ve večeradle (úvodní přednáška)

⁹⁷ Viz AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál E5, p. č. 91/10.

⁹⁸ Viz AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál E5, p. č. 91/12.

- Smlouva a závazky s Hospodinem
- Panna Maria nás spojuje s obětí Kristovou
- Dána jest mi veškerá moc na nebi i na zemi
- Setrvávejte v radostném díkůčinění
- Pane, ty víš, že tě miluji I. (1986)
- Relicto Eo Fugerunt
- Jdu k Otci
- Smutná skutečnost
- Denní život kněze
- „Pán je to...“
- Dobrý pastýř
- Sv. Řehoř Veliký
- Velká Morava⁹⁹

Exercicie 1974 (dívky):

- Exercicie pro dívky (úvodní promluva)
- V čem budeš hledat své životní štěstí?
- V kterém stavu a povolání budeš hledat své životní štěstí?
- Jen čisté mládí je šťastné...
- Pokušení
- Největší pohroma v životě – těžký hřích
- Očista duše – svátost pokání
- Očista duše (dokončení o Sv. zpovědi)
- Tvůj nejlepší přítel
- I já chci pro tebe pracovat (apoštolát)
- Tvoje síla – modlitba
- Tvá nejblahoslavenější matka – Panna Maria
- Konference (zodpovědění dotazů)
(není-li mnoho dotazů – věnuje se toto rozjímání o církvi)

⁹⁹ Viz AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál F5, p. č. 92.

- Promluva před Sv. přijímáním
- Po mši sv. na rozloučenou

Přednášky z historie, o osudech svatých:

- Velká Morava (28 listů)
- Sv. Řehoř veliký (3 listy)
- Bl. Jan Sarkander,
- Sv. Alois
- Jednotvárnost všedního života
- Kalvárie – propojenost srdcí Ježíše a jeho pozemské matky P. Marie – komunikace mezi nimi
- Dobrý pastýř (1982, 1986, 1989) 15 listů
- Růženec v životě řeholnice (1988) 1. část (kněze)
- Homilie na evangelium Luk 5.1 – 11
- Nejsvětější svátost – památka umučení páně
- Tvé vzkříšení vyznáváme (Bruntál 1985) 16. 4.
- Tajemství vyvolení kněze
- Panna Maria působí, rosteme zásluhami (1988)
- Růženec v životě řeholnice (kněze) 2. část (1988)
- Panna Maria nás učí pracovat, učí sloužit bližnímu i poslušnosti nás učí (1988)
- Odevzdati se Bohu
- Pane, ty víš, že tě miluji II.
- Zkroušenost srdce (1988)
- V moci nejvyššího
- Den řeholnice
- Úvod – Veni Sancte Spiritus
- Panna Maria nám zasloužila milost (zrodila nás k milosti) 1986, 1988
- Hledati Boha
- Přátelé a nepřátelé zbožnosti

- Den kněze
- Obdiv Boha a věci božích – klanění
- Budete-li zač prosit otce ve jménu mém... (1988)
- Úvod k duchovním cvičením
- „Sittio“ – žízním
- Vděčnost k Pánu Bohu
- Narozen z Boha
- Chvála a oslava Boha
- Následovati Krista¹⁰⁰

Z výše uvedeného lze vypožorovat několik témat, ke kterým se dr. Vaňák neustále vracel. Jedním z nejčastějších je Panna Maria, kterou se snaží nahlédnout ze všech možných úhlů pohledu. V jeho lásce a úctě k ní se zrcadlí spiritualita i sexualita kněze. V Panně Marii se odráží lidství Ježíše Krista, ale i Ježíšovo ženství. V celoživotní lásce doktora Vaňáka k Panně Marii se ukrývá jeho ženství. Tímto způsobem nádherně zvládl celoživotní slib celibátu a naplnil touhu nikdy nezklamat Boha, sebe a druhé. V mládí ho totiž často trápily myšlenky a strach ze selhání. Tomu odpovídají následující citace:

„Panna Maria stává se Panenskou matkou. Veliká byla její láska k panenství. Matko, i já chci býti čist až do smrti. Dej mi svatou lásku k svaté čistotě. Chci býti andělsky čistý, tj. nechci jen tak zůstat na pouhých bojích, nýbrž chci míti upřímnou nenávist a bolest nad nečistotou. Ty víš, Panno čistá, co znamená kněz čistý, a já chci býti čistý. Dej mi milost, ať pravou bolest pocítím nad každou myšlenkou a žádostí dobrovolnou.“¹⁰¹

„K apoštolátu je potřeba lásky a obětavosti. Je potřeba spojit něžnou lásku s tvrdou přísností. Kněz se musí ovládat a nepodléhat různým přechodnostem. Ctnost svaté čistoty je třeba uplatnit pozitivně v životě. Musí se

¹⁰⁰ Viz AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál F5, p. č. 92/1.

¹⁰¹ Viz AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál E5, p. č. 91.

projevovat na venek. Kněz musí mravně zkaženému světu ukázat, že pohlavní zdrženlivost se může vésti radostně, bez vzdychání.“¹⁰²

S těmito úvahami koresponduje koncepce profesora Ctirada Václava Pospíšila, který ve své studii na toto téma dodává: „Mužský celibátník hledá ideální ženství jako protipól své vlastní nesnadné existence v tomto světě.“¹⁰³ „První osoba Trojice je Otec, Matka i Panna. Mariina mateřská funkce je pevnou součástí trinitárního mysteria.“¹⁰⁴ „Universální mateřství první osoby Trojice, nám skýtá vtělené Slovo prostřednictvím své matky Marie.“¹⁰⁵

Dalším z témat, ke kterým se dr. Vaňák často vracel, bylo utrpení člověka v mnoha formách. Zlo, mučení, bolest, kříž, hřích, očistec, smrt, ale i sebezapření, vykoupení, spása... Přiblížit lidem tyto úděly životních zkoušek bylo pro doktora Vaňáka nesmírně důležité. Nést si svoje kříže, prožívat životní zkoušky v potu, slzách, zoufalství i krvi... Nenechat se zlomit, ale vše umně přetavit v dobro a udělat sebe i druhé lepšími. Vždyť život Ježíše z Nazareta byl na zemi od počátku nepřetržitým utrpením, prožíval duševní muka, ale i fyzické utrpení. Kristova oběť, Kristovo utrpení a smrt daly člověku smysl života. Do všeho, co doktor Vaňák v životě dělal, vkládal sebe a své nitro.

Mnoho času během let bylo věnováno rodině, výchově, manželství, věrnosti a lásce. Zde se zrcadlí světské i kněžské ideály pana doktora. S přibývajícím věkem se věnoval důležitosti pravidel, ať už v životech laiků nebo v životech řeholníků, řeholnic a kněží.

Je nutno zmínit jeho obdivuhodnou znalost obyvatel Rýmařova a okolí, jeho úctu k nim a ekumenismus, který z daného plynul. Celý život se negativně stavěl k materialismu, o čemž svědčí fakt, že když odcházel z Rýmařova do

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ Viz POSPÍŠIL, Ctirad Václav: *Maria – mateřská tvář Boha*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. ISBN: 80-7192-949-2, s. 20.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 38.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 43.

Olomouce, měl jen dva kufry, naplněné povětšinou knihami a osobními dokumenty.¹⁰⁶

3.4 Záchrana sakrálních památek

Všechna následující historická fakta vztahující se k opravám církevních památek byla zaznamenána ve farních a městských kronikách.¹⁰⁷ V našem případě zahrnují léta 1954 – 1988. Informace jsou během těchto let rozesety v historických záznamech a následující text je dělá přehlednými. Z tohoto přehledu vyvěrá nutnost úsilí o záchranu všeho církevního nejen pro současníky, ale i pro budoucí generace. Kostely a kaple nenavštěvují však jen věřící, ale i všichni ti, kteří chtějí o křesťanských svátcích zažít jejich specifickou atmosféru, nebo jen spočinout v poklidu jejich majestátnosti či obdivovat historii. Všechna ta letitá práce na domech Páně svědčí o technických, liturgických, estetických a praktických znalostech dr. Vaňáka.

1954

- Dohledána informace o drobných opravách střech a fasád v celkovém nákladu 10.897,- korun československých.

1955

- Pro filiální kostel v Jamarticích vybrán obnos 2.296,- Kčs pro koupi elektrického pohonu varhan.
- Na hospodářských budovách fary opraveny střechy (eternit). Částku 13.966,- Kčs hradila státní pojišťovna jako živelnou škodu.
- Věž kostela „Pod lipami“ byla nově pokryta měděným plechem. Částku 21.380,- Kčs hradil Ústav památkové péče.
- Provedena kompletní elektroinstalace rýmařovské fary. Částku 10.841,- Kč hradil KNV Olomouc.

¹⁰⁶ Viz vzpomínky Patera Radovana Hradila, rozhovor proveden 17. srpna 2014.

¹⁰⁷ PASSIM.

1956

- Firma „Speciál“ z Trnavy, pod vedením pana Karla Gajdoše natřela nově věž farního kostela. Tak též severní část věže byla pokryta novým plechem. Práce však trvaly dva roky a po urgencích práci dokončil bratr pana Gajdoše. Celkovou sumu 46.853,- Kčs hradily částečně Česká pojišťovna, Ústav památkové péče. Část šla ze sbírek věřících.

1958

- Uskutečněna oprava střechy kostela „Pod lipami“ v hodnotě 19.989,- Kčs, hrazeno KNV Olomouc.
- Započaly restaurátorské práce na freskách mistrů Nabotha a Handkeho ve filiálním kostele „Pod lipami“. Práci se ujímá akademický malíř František Sysel z Kroměříže.

1960

- V měsících květen až červen byla položena na jižní část střechy farního kostela nová krytina (pravá břidlice).
- V prosinci byla zakoupena břidlice na druhou část střechy z lomů v Těchanovicích v částce 26.655,- Kčs.
- Po velké živelní pohromě z 19. května byla opravena střecha na filiálním kostele „Pod lipami“. Suma činila 72.120,- Kčs, hradila Česká pojišťovna a ONV Bruntál.

1961

- V květnu byly dokončeny opravy střechy farního kostela Stavopodnikem Litovel. Účtovali si 40.741,- Kčs, platil KNV Ostrava.
- V červenci obnovena fasáda farního kostela.
- Obnova uvnitř kostela. Byly zvoleny barvy, které vrátily kostelu původní gotické vzezření. Používalo se výhradně hašené vápno, aby se zmírnila vlhkost kostela.

- V září byly natřeny barvou „plumbinol“ všechny plechové části střechy a věže farního kostela.
- Na věž kaple v Edrovicích byla použita nová krytina.
- Na podzim skončily restaurátorské práce fresek v kostele „Pod lipami“, započaté v roce 1958. Byly zde také provedeny štukatérské práce panem Viktorem Chytilem z Olomouce. Hradila Památková péče z Olomouce.
- Před vánocemi byla klenba kostela „V lipkách“ pod střechou izolována asfaltovým nátěrem a v obvodovém zdivu bylo provrtáno dvacet otvorů s potrubím pro eventuální odvod vody pro případ nepředvídatelného poškození střechy.

1965

- V kostele „V lipkách“ byla vyměněna s povolením příslušných úřadů křížová cesta. Dosavadní byla přemístěna do farního kostela ve Staré Vsi a odsud vzácné dřevěné plastiky putovaly do Lipek. Ve Staré Vsi by trpěly vlhkostí a plísní. Hrozila jim zkáza.

1967

- V tomto roce napadlo tolik sněhu, že pamětníci nic takového nepamatují. Váha sněhu prolomila střechu farní hospodářské budovy. Škoda činila 10.104,-Kčs. 7. prosince zapálil místní mladík farní stodolu, pojišťovna vyplatila 36.388,- Kčs.

1968

- Filiální kostel v Jamarticích prodělal renovaci. Střecha byla pokryta novou krytinou, černým eternitem, byla opravena fasáda a hlavní dveře.
- Farní budova dostala novou krytinu na jižní polovině, věž fary nově oplechována a byl přiveden plyn. Vše stálo 73.567,- Kčs.

1971

- V lednu nainstalovány naftová kamna do sakristie farního kostela.

1972

- Kostel „Pod lipami“ trpí desolátním stavem břidlicové krytiny, místy již zatéká. 28. února začal doktor Vaňák jednat s památkáři v Bruntále o výměně krytiny za měděný plech.
- 21. listopadu byla podepsána hospodářská smlouva s Farním úřadem Rýmařov a Komunálním podnikem města Kroměříž o obnově střechy a věže kostela „Pod lipami“. Městský národní výbor Rýmařov projevil mimořádné pochopení pro opravy a převzal stavební i technický dozor.

1973

- Na jaře započaly práce na obnově střechy. Po sundání krytiny věže se zjistilo, že trámy věže jsou ztrouchnivělé. Dřevěná konstrukce věže musí být vyměněna. „Díky velkému pochopení a pomoci Lesní správy v Janovicích, vedení Pily Valšovský Žleb a Libina, velkému úsilí tesařů a brigádníků byla dřevěná konstrukce věže zhotovena v rekordním čase a ve velké kvalitě.“ 16. května ihned nastupují klempíři.
- Současně započaly práce na obnově fasády. Dřevo na lešení ochotně půjčila Lesní správa Janovice, stavby lešení se chopily tesaři s dobrovolníky. Zdi památky jsou omývány vodními děly místních hasičů.
- Do sundané bání kostela jsou uloženy nové dokumenty a předměty.
- Kaple „V Lipkách“ se ukázala v plné nádheře 20. září, hotová stavba byla předána investorovi za účasti všech zainteresovaných stran. Celková suma činila 634.618,- Kčs. Akci hradil MNV Rýmařov a Kulturní odbor ONV Bruntál. Doktor Vaňák zaznamenává ve farní kronice: „Všechna práce a ochota, obětavost, nelze zachytit číslicemi. To ví a ocení jen Bůh, k jehož počtě jsme s radostí pracovali.“

1974

- Jaro je ve znamení úklidu kolem kaple V Lipkách, úpravy terénu, kanalizace kolem kostela, hlavní schody byly znovu položeny, provádí se

nátěry dveří a oken, upravuje se park a okolí. Prostranství před hlavním vchodem je vydlážděno kostkami, hlavní cesta připravena pro asfaltování.

- V Jamarticích je opravena kaplička na konci vesnice ve směru na Velkou Štáhlí.
- V Ondřejově je obnovena fasáda na kapli, natřeny okna a dveře.

1975

- Probíhají venkovní a vnitřní úpravy kaple Svaté Anny v Ondřejově.
- 1. března odchází do důchodu duchovní správce farnosti ve Staré Vsi P. Vladimír Ryšavík a farnost přebírá dr. František Vaňák (excurendo). Ihned se začíná s nutnými opravami farního kostela, elektroinstalace a výmalba. Na podzim se zakoupil materiál na novou střechu a fasádu.

1976

- Na jaře byly vysazovány okrasné keře v parku u kostela „Pod lipami“, upravovány chodníky a okolí. Uvnitř kostela byly očištěny čtyři nosné sloupy a byly tak připraveny k renovaci umělým mramorem. Práce byla zadána Uměleckým řemeslům v Brně. Přípravné práce a materiál na sloupech i nová dlažba stály celkem 64.984,- Kčs, platil Odbor kultury ONV Bruntál.
- Sousoší Kamenného kříže u bývalého Feitova statku bylo převezeno do parku V Lipkách.
- Začala generální oprava farního kostela ve Staré Vsi. Na jaře se dokupuje krytina na střechu (8.000 kusů eternitu) a v červnu započaly práce na střeše. Byla sundána původní zvětralá břidlice a starý šindel pod ní. Dávaly se nové desky, tér papír a eternit, plechové lemy, okapy a svody. Věž kostela byla natřena, obnovena fasáda, pořízeny čtyři nové dveře, natřely se okna, bylo položeno odvodnění kolem kostela a upravilo se okolí. Uvnitř se mokrá omítka nahradila novou.

1977

- Od jara do podzimu probíhaly práce na sloupech „V Lipkách“. Patky sloupů však zůstaly volné, aby vyschly. Příští rok na jaře budou obloženy mramorovými deskami s větracími otvory. Pravým plátkovým zlatem byly pozlaceny hlavice a prstence sloupů. Byl podezděn a vyrovnán hlavní oltář. Je odstraněna stará dlažba, následně provedena izolace. Do hloubky 30-35 cm byla vyvezena stará zemina, položena vrstva hrubšího štěrku s cementem, položen térový papír, horký asfalt, opět térový papír a znovu asfalt. Na to vysypán hrubý písek s cementem. Takto je vše připraveno na položení nové dlažby. Ta se začala pokládat na podzim, po renovaci sloupů. Dlažba je ze Švédské keramiky, dobře zapadá do interiéru. Stejná dlažba se položila i na ochoz kostela. Celkové náklady se vyšplhaly na 130.879,- Kčs. Platil Odbor kultury ONV Bruntál prostřednictvím MNV Rýmařov.
- Opraven a pozlacen kříž v parku před kostelem „V Lipkách“.
- V kostele ve Staré Vsi nainstalována dvojice elektrická akumulční kamna. (stěny kostela tím značně prosychají). U Misijního kříže před kostelem bylo vysázeno 40 keřů růží, podél potoka okrasný plot z pámelníku, před vchodem do kostela dva záhony květin a ozdobné keře. (květinovou výzdobou kostel velmi získal).

1978

- „V Lipkách“ byly na jaře dokončeny obklady patek sloupů, jsou barevně velmi působivé. Náklad činil 61.976,- Kč. Byla provedena kompletní očista kostela.
- Ve farním kostele v Rýmařově přebudovány elektroinstalace.

1979

- Započaty liturgické úpravy ve farním kostele v Rýmařově dle návrhů Ing arch. Josefa Kupky z Ostravy. Vše schváleno Apoštolským administrátorem v Olomouci. Práce prováděly stopařské dílny

v Rýmařově (obětní stůl, ambon, sedes, vše z dubového dřeva). Do kaple „V Lipkách“ vyroben ambon a sedes, do kostela v Jamarticích ambon.

1980

- Ve farním kostele ve Staré Vsi jsou obloženy stěny dřevem se stále se opakujícím motivem kříže. Křížová cesta byla nahrazena menšími štukovými obrazy, které sem více zapadají.
- Do kostela „V Lipkách“ dodaly Umělecká řemesla z Jihlavy dubové lavice.
- Kostel ve Stránském je v havarijním stavu. Patří pod farnost Ryžoviště, obec pak pod Rýmařov. Jde o památkový objekt. Začaly nejnnutnější opravy (střecha, elektroinstalace, okapy, věž, fasáda, výmalba, venkovní úpravy).

1981

- V červnu roku 1979 vichřice poničila vrchní část sanktusové věže farního kostela v Rýmařově. Na opravu se čekalo až do letoška.

1982

- Započala oprava filiálního kostela v Jamarticích. Věž byla oplechována měděným plechem v ceně 40.136,- Kčs. Apoštolská administrativa Olomouc přispěla částkou 20.000,- Kčs.
- Ve Staré Vsi byly natřeny všechny plechové části kostela a je kladen důraz na květiny kolem.

1983

- Pokračují opravy v Jamarticích (stavba lešení, otlučena stará omítka, nahozena nová fasáda, okapy, svody, odvodnění kolem kostela, vyličen a upraven interiér). Opravy stály 49.035,- Kčs, Olomouc dal k dispozici částku 50.000,- Kčs.
- V „Lipkách“ je nainstalován druhý křišťálový lustr.

1984

- Krytina věže farního kostela v Rýmařově je v chatrném stavu. Plocha činí 300 m čtverečných. Věž bude pokryta měděným plechem, práce provede OSP Kroměříž ve dvou etapách.
- Báň pod křížem je pozlacena v Brně. Zlacení stálo 30.000,-
- Celková částka oprav za věž činí 163.820,- Kčs, Olomouc hradí 68.150,- Kčs, stát 55.056,- Kčs, zbytek farní úřad ze sbírek a darů.

1985

- Započata druhá etapa opravy věže farního kostela v Rýmařově. Spotřeba je 65 tabulí měděného plechu o rozměrech 200 x 100 cm. Vyplechován je i vnitřek lucerny věže, což dříve nebylo. Práce jsou dokončeny 6. září. Suma činí 115.697,- Kčs, Olomouc hradí 40.951,- Kčs, stát 40.000,- Kčs, Farní úřad zbytek.

1986

- Na farním kostele v Rýmařově je nalíčena fasáda, na presbytáři vyměněny okapy, žlaby a svody. Částka 10.420,- Kčs je hrazena z vlastních prostředků.

1987

- Na budově fary v Rýmařově je opravena fasáda, okapy, svody, žlaby, provedeny nátěry věže, oken a dveří.
- Farní kostel ve Staré Vsi dostává nové nátěry oken a dveří, jsou opraveny vnitřní omítky, které trpí vlhkostí. Celkově je stavba vlhká, což pramení z místa, kde kostel stojí.

1988

- Byla vyměněna krytina na severní straně fary v Rýmařově (250 m²).
- Byla nově natřena střecha nad sacristií farního kostela v Rýmařově.

- Letos započala spolupráce na generální opravě kostela ve Václavově. Jde o Mariánský kostel.

Jak vidno záznamy jsou vedeny velmi pečlivě. Jejich centralizovaný soupis nám ukazuje pracovitost a odhodlanost doktora Vaňáka a nejen jeho... K uvedeným památkám je třeba zmínit stručnou charakteristiku každé z nich, neboť se jedná o historické, architektonické a umělecké skvosty, které potřebovaly citlivé a odborné zásahy.

3.4.1 Farní kostel sv. archanděla Michaela v Rýmařově:

První zmínky o kostele v Rýmařově pocházejí z první poloviny 14. století. Nešlo však o stavbu kamennou, ale dřevěnou. Kamenná přestavba probíhala v druhé polovině 14. století. Podoba kostela s čelní hranolovitou věží je poprvé zachycena na mapách moravského markrabství Pavla Fabricia ve zjednodušených vedutách z let 1569 a 1575. Lépe lze stavbu vidět na Schmitově vedutě města Rýmařova z roku 1693, umístěné v místním muzeu.

Presbyterium a stará sakristie nese rysy vrcholně gotického slohu a jde o jednu ze starších částí kostela. V rámci přístaveb mizely některé typické prvky slohu, ale zůstávají původní vysoká úzká okna dodávající dostatek světla. V průběhu staletí byl vrcholně gotický sloh obohacen o prvky pozdní gotiky, renesance a baroka. V barokním slohu je vystavěna i boční Růžencová kaple, vybudovaná roku 1688 pro tehdy vzniklé Růžencové bratrstvo. Současný tvar věže a hlavice dostává kostel v roce 1818. Po požáru v roce 1790 dostala stavba prvky klasicismu a empíru. Růžencová kaple zůstává však v duchu baroka. V roce 1937 byla přístavěna nová sakristie, okna zdobí vitráže z 19. století s postavami světců a drobné stavební úpravy probíhaly i ve 20. století.

Vliv luterské sacrální architektury (od poloviny 16. století) se na stavbě projevil vestavbou postranních tribun (empor) pro potřeby literátského bratrstva. Vlivem luteránského obrazoborectví zmizel starší gotický inventář, spolu se sochami a obrazy. Po vyhnání luteránských pastorů roku 1625 byl kostel vrácen katolické církvi. V roce 1681 byl stánek zasvěcen svatému archandělu

Michaelovi. Původní zasvěcení zmizelo v toku dějin. Ještě jednou je třeba zmínit Růžencovou kapli zasvěcenou Panně Marii a svatému Dominikovi. Oltářní obraz z roku 1725 namaloval Jan Kryštof Handke a v téže kapli visí také jeho olej na plátně se svatým Janem Nepomuckým z roku 1729. V tomto roce byl světec svatořečen.

Mezi slavné katolické správce rýmařovské farnosti patřil odpůrce čarodějnických procesů Jiří František Pabst, nebo jeho nástupce Matyáš Eusebius Leander Schmidt, autor nejstarší veduty města z roku 1693. K farnímu kostelu vždy náležela budova fary. Kde se nacházela ta původní, doloženo nikdy nebylo, ale v době působení Patera Pabsta se už využívala jako fara původní budova Horního soudu pro doly hakštejnské, postavená v době největšího rozmachu těžby kovů roku 1542. Tato budova nikdy nebyla mincovnou, jak se tradičně uvádí, mylná informace se rozšířila pouze na základě skladovaných stříbrných prutů ve sklepích. K faře patřilo i malé hospodářství.¹⁰⁸

3.4.2 Kaple Panny Marie V Lipkách:

Na výše zmíněné Schmitově vedutě již stojí mimo městské hradby starší kaple. V roce 1555, kdy Rýmařovsko začalo ovládat luteránství, musela kaple již stát, neboť byla spolu s kostelíkem svatého Václava ve Skalách ponechána katolíkům. V blízkosti kaple stála až do roku 1772 poustevna a jejím posledním poustevníkem byl Antonín Skolaut, který zemřel ve věku 92 let. Poblíž fungoval hřbitov pro oběti morových epidemií.

Dnešní barokní kaple zvaná V Lipkách je dílem přestavby ze začátku 18. století. Původní stavba byla stržena a dle návrhů rýmařovského zednického mistra Friedricha Hoblera, s nímž pracoval i jeho syn Cyprian, započaly práce 1. října roku 1710. Kromě místního děkana a radních stavbu financovala i majitelka janovického panství, paní Marie Arnoštka Dietrichsteinová. Hrubá stavba byla hotová v roce 1713 a o tři roky později byla kaple vysvěcena rýmařovským děkanem Janem Ferdinandem Františkem Ratschkerem. Celkem

¹⁰⁸ Viz PŘIKRYLOVÁ, Zdeňka. Farní kostel sv. archanděla Michaela v Rýmařově. Rýmařovský horizont: čtrnáctideník regionu Rýmařovska. Rýmařov, 2013, č. 23, s. 3-4. ISSN 1801-0415.

vysokou stavbu s kopulí a věží podpírají uvnitř čtyři mohutné korintské sloupy zasahující do oběžné cihlové klenby. Po obvodu kaple obíhá tribuna, která je přístupná čtyřmi schodišti. Do kaple pouští světlo osm velkých oken s ozdobnými obloukovými záklenky a dvě malá elipsovité okénka pod tribunou. Původní podlahu kryly břidlicové čtverce z místních lomů.

Nevyčísitelnou hodnotu kaple však tvoří její vnitřní výzdoba. Fresky, které kryjí většinu vnitřních prostor, jsou dílem olomouckého malíře Ferdinanda Nabotha a později jeho učeně pocházejícího z blízkého Janušova, Jana Kryštofa Handkeho. Ten práci svého mistra dokončil po jeho předčasné smrti v roce 1715. Handke namaloval roku 1724 také hlavní oltářní obraz, zachycující Pannu Marii a Alžbětu před narozením Jana Křtitele. Základním tématem freskové výzdoby je modlitba Zdravas královno (Salve regina). Osmidílný cyklus maleb na horních stěnách tribuny jsou již dílem pozdějšího anonymního malíře. Mohutný barokní hlavní oltář zdobí čtyři dřevořezby zemských světců, sv. Prokopa, sv. Václava, sv. Zikmunda a sv. Vojtěcha. Boční oltáře jsou zasvěceny sv. Barboře, sv. Antonínu Paduánskému, což svědčí o tradici hornického cechu, dále sv. Anně, sv. Janu Nepomuckému, sv. Ludmile se sv. Václavem a moravským věrozvěstům, sv. Cyrilovi a sv. Metodějovi.

Součástí kaple jsou hrobky a náhrobní kameny místních významných osobností. V létě roku 1883 po zásahu bleskem shořela šindelová střecha a zvonice. Interiér kaple však poškozen nebyl. Velké škody na kapli nenapáchalo ani odstřelování sovětských dělostřelců na konci války 7. května roku 1945.¹⁰⁹

3.4.3 Filiální kostel Narození Panny Marie v Jamarticích:

Nutno konstatovat, že místo, kde kostel stojí, není typické, neboť postavit takto poměrně velkou stavbu pár desítek centimetrů od frekventované cesty je přinejmenším zvláštní. V obci, která dříve bývala poměrně velká, je mnoho klidnějších lokací, které by více vyhovovaly církevní stavbě. Jedná se o jednolodní zděnou stavbu s vestavěnou věží. Stavba byla dokončena roku

¹⁰⁹ Viz MAREK, Miloslav. *Kaple V Lipkách*. 1. vyd. Rýmařov: Město Rýmařov, 2010. ISBN 978-80-254-8348-0, s. 4-7.

1783 a veškeré náklady hradila sama obec s přispěním darů místních obyvatel. Z venku působí velmi stroze, ale uvnitř se ukáže barokní krása a promyšlenost interiéru.

Oko jako první spočine na hlavním oltáři a obrazu Narození Panny Marie. Oltář nesou andělská sousoší. Původní vybavení kostela zdobí řezbářský ornament a zlaté lemování, taktéž kazatelna je tímto způsobem zdobena, včetně sousoší andělů držících kříž, horoucí srdce a kotvu, symboly víry, lásky a naděje. Bočnímu oltáři vévodí socha Panny Marie v modrém šatu a jeho umístění zde se datuje do roku 1853. Původně měl být zasvěcen svaté Máří Magdaléně. Sochy svatých a obrazy mají svou estetickou hodnotu a podtrhují klidnou atmosféru stánku. Lavice kostela jsou bohatě vyřezávané a zmínit je třeba varhany na kůru, dodnes velmi dobře znějící. Tento zajímavý místní svatostánek je od roku 1993 kulturní památkou. V polovině 19. století byla na konci vesnice ve směru na Velkou Štáhli postavena kaplička zasvěcená Svaté Trojici. Stavbu financovala zbožná hraběnka z nedalekých Janovic.¹¹⁰

3.4.4 Farní kostel Povýšení svatého Kříže ve Staré Vsi:

Staroveští chodívali na bohoslužby do zámecké kaple svatého Hilária a Floriána na janovickém zámku rodiny Harrachů. Hrabě věnoval obci starou mandlovnu plátna a tu nechal na své náklady v letech 1776 – 1777 přebudovat na kostel, což bylo pro průmyslově se rozvíjející obec nutné. Dříve obec patřila pod farnost rýmařovskou. Staroveské hutě, těžba a zpracování dřeva a tírna lnu nabízely tak malé obci velmi slibnou budoucnost, danou osvíceným přístupem šlechtického rodu Harrachů. Kostel disponuje velmi zvláštním slohem, jde o stavbu poměrně nízkou, ale s vysokou, štíhlou věží. Koresponduje s nízkými hornickými domky zasazenými do kopcovitého údolí. V roce 1832 byl kostel rozšířen na popud Jana Arnošta Harracha a od roku 1843 je zde i zřízena samostatná fara.

¹¹⁰ Viz PŘIKRYLOVÁ, Zdeňka. *Filiální kostel Narození Panny Marie v Jamarticích*. Rýmařovský horizont: čtrnáctideník regionu Rýmařovska. Rýmařov, 2013, č. 23, s. 18-19. ISSN 1801-0415.

Vybavení kostela je velmi prosté, půlkruhovému kněžišti dominuje velký kříž a čtyři velké sochy. Kazatelna je zřejmě původní, taktéž varhany. Dvě krátké lavice nesou erb rodiny Harrachů a byly vyhrazeny jen pro členy jejich rodiny. Vlastní prostor s vlastním vchodem zde měly řádové sestry františkánky, které v budově poblíž opatrovaly děti dělníků z harrachovských závodů. Obec Stará Ves a přidružený Žďárský Potok měly v 19. století kolem 2.500 obyvatel, což dokládají i rozměry kostela a podtrhuje i jeho rozšíření. Po celou dobu provozování stavby však její stav ovlivňuje vlhkost a spodní voda. Kostel byl postaven na mokřině a poblíž vyvěrá pramen, což bylo pro potřeby původní tírny lnu a mandlovný výhodou. Kostel tím však dodnes trpí.¹¹¹

3.4.5 Filiální kostel svaté Kateřiny ve Stránském:

Kolem roku 1616 nechal kostel postavit jistý Jan Kobylka, a to v pozdně gotickém slohu. Šlo o kostel luteránský, nebyl tedy zasvěcený žádnému patronovi. K tomu došlo až v období rekatolizace. Svatá Kateřina byla oblíbenou patronkou Karla IV. a tato tradice se vryla i mezi poddané a obyvatelstvo. Kolem roku 1749 byl kostel přestavěn do nynější barokní podoby. V roce 1795 zde byla zrušena fara z důvodu rozprodání farních pozemků a od té doby sem chodí vykonávat bohoslužby kněží z Rýmařova. Kostel s původní bránou a ohradní zdí je začleněn pod ochrannou známku kulturní památka. Velmi kvalitní kamenné plastiky stojí i nedaleko před branou.

V 19. století se proslavilo Stránské jako středisko malířů na skle i plechu a vrcholem těchto prací byly soubory zastavení křížových cest. Za zmínku stojí objevení torz náhrobků z první poloviny 19. století. Jde o náhrobky vylámané z běžné šedivé břidlice malované barvami a dokonce nesou stopy zlacení. Na pomníky byly mnohdy psány celé životní osudy nebožtíků. Další podobné

¹¹¹ Viz PŘIKRYLOVÁ, Zdeňka. *Farní kostel Povýšení svatého Kříže ve Staré Vsi*. Rýmařovský horizont: čtrnáctideník regionu Rýmařovska. Rýmařov, 2013, č. 23, s. 23. ISSN 1801-0415.

užívání malovaných břidlicových náhrobků je na našem území známo pouze ze Šumavy.¹¹²

3.4.6 Ondřejovská kaple svaté Anny:

Kaple byla vybudována na místě původní dřevěné zvonice kolem roku 1900. Do té doby chodili Ondřejovští do kostelů v Rýmařově. Symbolem obce je trojice jetelových lístků, což v křesťanské tradici značí svatou Trojici, a tato symbolika je včleněna do dřevěného vyřezávaného oltáře. Jetelový trojlíst náleží k atributům svatého Patrika a naznačuje očistu od pohanství. Oltář zdobí obraz svaté Anny od neznámého autora. Do věžičky kaple je v roce 1908 zavěšen zvon.¹¹³

3.4.7 Kaple v Edrovicích:

Dle nápisu nad vchodem kapličky byla postavena v letech 1914 – 1918. Jde o standardní stavbu svého druhu s věžičkou a zvonící.

3.4.8 Kostelík v Rudě, zasvěcený Panně Marii Sněžné a Křížová cesta:

Tuto lokalitu je nutno zmínit, neboť neodmyslitelně patřila do života doktora Vaňáka a jeho působení na Rýmařovsku. V pozůstalosti uložené v archivu olomouckého arcibiskupství se dochovaly desítky kázání psaných pro poutě v Rudě s Mariánskou tematikou, kterých se pan doktor pravidelně účastnil. Ze všech dochovaných příprav lze jednoznačně konstatovat jeho velkou lásku k Panně Marii. Kostel v Rudě byl dokončen v roce 1758, stavbu zadal královský sudí Ferdinand Groschelsberger na počest Panny Marie Sněžné, která mu zde zachránila život. Za zmínku stojí starobylé varhany, jež jsou zde instalovány v roce 1762 – jde o poslední práci varhanáře z Města Libavé Jana Schwarze. Práce na unikátních čtrnácti sochách Zastavení křížové cesty byla započata roku 1760, autorem byl sochařský mistr Jan Kammereit. Dnes jde o unikátní barokní

¹¹² Viz Karel, Jiří. *Stránské a filiální kostel sv. Kateřiny*. Rýmařovský horizont: čtrnáctideník regionu Rýmařovska. Rýmařov, 2013, č. 23, s. 11. ISSN 1801-0415.

¹¹³ Viz PŘIKRYLOVÁ, Zdeňka. *Ondřejovská kaple svaté Anny*. Rýmařovský horizont: čtrnáctideník regionu Rýmařovska. Rýmařov, 2013, č. 23, s. 11. ISSN 1801-0415.

památku, která byla v roce 1963 prohlášena za státní kulturní památku. V letech 1987 a 1988 byla patřičně restaurována a doktor Vaňák také na práce dohlížel.¹¹⁴

Doktor Vaňák spolu s P. Bohumilem Měchurou dohlížel také na opravy kostela v Rešově a Horním Městě. Další spolupráce probíhala ve Václavově, kde byl správcem P. Jan Vojtěch Marek OFM.

3.4.9 Rešov

První zmínky o farnosti v Rešově pocházejí z roku 1351. První kamenný kostel je postaven v roce 1758, ten brzy na to vyhořel a poté je vystavěn znovu. Jeho podoba se dosud nezměnila a dnes je vyhlášen kulturní památkou. Vidět jej mohou všichni ti, kteří se vydají navštívit nádherné Rešovské vodopády. Kostel nese jméno sv. Kateřiny, oltářní obraz pro něj namaloval J. K. Handke.¹¹⁵

3.4.10 Horní Město

Farní kostel byl postaven v letech 1611 – 1612 z kamene. Dal jej postavit Ondřej Hoffmann z Grunbuchlu a Střekova. Kostel je zasvěcen sv. Marii Magdaleně. Hlavní oltářní obraz namaloval roku 1768 J. K. Handke a představuje obrácení Máří Magdalény u stolu Šimona farizea. Původně namaloval tento významný barokní umělec pro kostel obrazy tři. Zvláštním tento kostel dělají dva chory nad sebou, protažené do lodi, končící u bočních oltářů. Ty jsou celé dřevěné, bohatě zdobené barevnými ornamenty a výjevy z Křížové cesty a Poslední večeře páně. Tato výmalba je v duchu protestantismu. V roce 1741 byla k presbytáři přistavěna kaple sv. Anny. Architektonicky jde o rotundu se třemi oltáři s kopulí. Tu vyzdobil unikátní freskou uničovský malíř Ignác Oderlický. V letech 2000 – 2001 byla tato vzácná freska restaurována Romanou Balcarovou z Opavy.¹¹⁶

¹¹⁴ Viz PŘIKRYLOVÁ, Zdeňka. *Kostely Tvrdkovska*. Rýmařovský horizont: čtrnáctideník regionu Rýmařovska. Rýmařov, 2013, č. 23, s. 10. ISSN 1801-0415.

¹¹⁵ Viz PŘIKRYLOVÁ, Zdeňka. *Kostely a kaple Hornoměstska*. Rýmařovský horizont: čtrnáctideník regionu Rýmařovska. Rýmařov, 2013, č. 23, s. 9. ISSN 1801-0415.

¹¹⁶ Viz PŘIKRYLOVÁ, Zdeňka. *Kostel sv. Máří Magdalény v Horním Městě*. Rýmařovský horizont: čtrnáctideník regionu Rýmařovska. Rýmařov, 2013, č. 23, s. 10. ISSN 1801-0415.

3.4.11 Václavov

Farní kostel Neposkvrněného početí Panny Marie byl postaven nákladem obce a faráře Josefa Reicherta v letech 1754 - 1755. Projekt a stavbu realizoval Georg Friedrich Gans z Krnova ve stylu pozdního baroka. Vysvětil jej tehdejší bruntálský děkan Anton Thiele. Během následujících let byl kostel vyzdoben obrazy z malířských dílen Johanna Caspara Fritschkeho, Josefa Dickela a Rudolfa Templera ze Zlatých Hor.¹¹⁷

Velmi významná a pro dr. Vaňáka příznačná je příhoda, kterou vyprávěl P. Radovan Hradil. Ředitel místního lesního závodu slavil významné životní jubileum. Od doktora Vaňáka dostal poštou úhledné psaní s gratulací a poctou. Onen soudruh následně na stranické schůzi káral své spolupracovníky, že od soudruhů gratulace nedostal, ale od katolického kněze ano! Od tohoto okamžiku nemá pan doktor při opravách střech a krovů církevních památek problém obstarat potřebné řezivo a trámy. Pro pana doktora se to prostě muselo udělat!

Paradoxem zůstává fakt, že doktoru Vaňákovi bylo uděleno Čestné uznání rady MěNV za obětavou práci při opravách památek a v roce 1986 dostal titul Vzorný budovatel města Rýmařova...

3.5 Miscelanea

3.5.1 Přehled životních dat dr. Františka Vaňáka:

- Narozen 28. 6. 1916 Vojtěchov okres Prostějov (jako 4 dítě)
- Biřmování v Olomouci v roce 1927
- Gymnasium Kroměříž r. 1928 – 1936
- 5. 7. 1941 vysvěcen na kněze (Olomoucký světící biskup dr. Josef Schinzel)
- 9. 3. 1950 doktorát teologie (Palacká Univerzita)
- 1. 8. 1941 – 31. 12. 1947 kooperátor Frenštát pod Radhoštěm
- 1. 1. 1948 Olomouc, Sv. Michal jako kooperátor do 10. 3. 1951

¹¹⁷ Viz ANDRLE, Petr a kol. *Dolní a Horní Velkruby 1405 - Václavov 2005*. Moravský Beroun: Moravská expedice, 2005, PASSIM.

- 11. 3. 1951 administrátor Rýmařov
- Od roku 1950 činnost Arcid. Církevní soud v Olomouci
- Odveden, avšak nepovolán
- Roku 1968 tři týdny Francie, Itálie (jako turista)
- Roku 1969 tři dny Řím (1100 let výročí úmrtí Sv. Cyrila)
- Roku 1964 Čedok 8 dní Polsko
- Roku 1965 Čedok 6 dnů Maďarsko¹¹⁸
- 26. 7. 1989 jmenován apoštolským administrátorem arcib. Olomouckého + titulární biskup Assuritánský (ACO 7/89 st. 28; 8/89 st. 38 = jmenovací bula)
- Konsekrován 26. 8. 1989 Olomouc
- 21. 12. 1989 jmenován arcibiskupem olomouckým
- 17. 3. 1990 intronizován (instituoován)
- 22. 4. 1990 Velehrad – předání pallia
- 14. 9. 1991 smrt – Město Albrechtice
- 23. 9. 1991 rozloučení olomoucká katedrála, pohřeb Svatý Hostýn

3.5.2 Životní jubilea:

Dne 3. března roku 1966 slaví doktor Vaňák v kapli „V Lipkách“ 25 let svého kněžství, 50 let života a 15 let svého působení v Rýmařově. K této oslavě píše pan doktor rozsáhlou promluvu s názvem „Dvacet pět let kněze“. V ní popisuje samotné kněžské poslání, už jen číslo odsloužených devíti tisíc Mší svatých za tuto dobu je ohromující, přibližuje lidem celibátní slib a dodává: „Aby lépe mohl sloužit kněz duším, žádá se, aby se vzdal rodinného života. Celá farnost má být jeho rodinou, o kterou se stará.“ Závěrem hovoří o knězi jako o obětníkovi a Církev od něj žádá velké oběti. Začátkem července roku 1971 slaví 30 let kněžství, 55 let života, 20 let v Rýmařově. Z těchto jubileí a jejich slavení se začíná stávat velmi významná tradice, které se vždy účastní nejen velký počet přátel pana doktora, ale i věřících. Často byl poté předvoláván

¹¹⁸ Čerpáno ze životopisu psaného rukou dr. Vaňáka do roku 1965. Viz AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál F5, p. č. 93.

státními úřady tak zvané „na kobereček“ s uvedenými důvody „o nehorázném a nebezpečném ovlivňování obyvatelstva“. Následně každých pět let až do roku 1986 jsou v kapli „V Lipkách“ slavena krásná kulatá jubilea doktora Vaňáka. V létě roku 1976 se slaví 35 let kněžství, 60 let života, 25let v Rýmařově. Pátého července 1981 je to 40 let kněžství, 65 let života, 30 let působení, 28. června pak 45 let kněžství, 70 let života a 35 let v Rýmařově. Pokaždé se jedná o honosnou oslavu, na kterou se dlouho vzpomíná. Ta nejokázalejší je však slavena 5. června roku 1991 na Velehradě, ve svátek Svatého Cyrila a Metoděje. V této době už pan Arcibiskup slaví zlaté kněžství, tedy 50 let od vysvěcení a 75 let svého života. Zde je čteno osobní blahopřání od papeže Jana Pavla II. Na slavnost je také zván pan kardinál František Tomášek. Ten se však omlouvá, neboť již překročil 92 let věku. Dvacátého června přijíždí do arcibiskupského paláce delegace radních z Rýmařova s blahopřáním k tak významnému jubileu.

Ve dnech od 31. srpna do 26. září roku 1990 cestuje pan arcibiskup do USA a Kanady. Ve městě Houston je mu uděleno čestné občanství a občanství státu Texas, dostává také čestný doktorát university v Illinois. Kázal zde i našim krajanům. V depozitáři Městského muzea v Rýmařově je uložen kožený kovbojský klobouk, který mu byl předán darem. Dvacátého listopadu téhož roku přijal pan arcibiskup delegaci města Rýmařova a převzal z rukou předsedy MěNV ing. Slováčka dekret čestného občanství a symbolický klíč k městu mu předal místopředseda ing. Kolář. Po ceremoniích se pan arcibiskup velmi živě zajímá o rýmařovské dění.¹¹⁹

Pan arcibiskup umírá 14. září roku 1991 v den Povýšení sv. kříže. Umírá ve stejný den jako Tomáš G. Masaryk. Nejvyšších církevních i životních poct se dr. Vaňákovi dostalo až na sklonku života, což se jeví vzhledem k jeho osobě, osobnosti a životě velmi smutně a tragicky, neboť by zasluhoval poct v produktivnějším věku, ale specifická doba mu nepřála.

¹¹⁹ Viz MĚRÁK, Vladimír, POŽÁR, Miloslav: *Čestný občan města Rýmařova (a Houstonu)*. RING: Regionální informace, názory, glosy. Měsíčník č. 12/90. s. 1.

3.5.3 Duchovní správci rýmařovské farnosti po dr. Vaňákovi

Po odchodu pana doktora do Olomouce nastupuje na Rýmařovskou faru v následujících letech celá řada kněží. Nechceme se zde dotknout schopností každého z nich, nic méně museli se vypořádat s vysoce nastavenou laťkou pana doktora (tak byl mezi obyvatelstvem standardně nazýván) a jejich pastorační práce šla a jde ruku v ruce s kontextem doby, skladbou a smýšlením spoluobčanů i s historií této části českého pohraničí. Uvolnění napětí po Sametové revoluci sice přineslo do katolických vod oživení, ale v následujících letech dochází k útlumu, který trvá dodnes. K určitému rozkvětu ve farnosti dochází za P. Stanislava Kotláře, nicméně byl ve správnou dobu na správném místě a právě dorůstala mládež, kterou dokázal oslovit (a katolická víra oslovovala je). Zaujal i střední generaci, ovšem vztah seniorů k němu byl ale až na výjimky problematický.

Dalším faktorem, který ovlivnil vývoj farnosti, byl vznik nové Ostravsko – Opavské diecéze 30. května 1996, která se vydělila z arcibiskupství olomouckého. Bulou „Ad Christifidelium Spirituali“ diecézi potvrdil papež Jan Pavel II. a je nejmladší diecézí v České republice v čele s biskupem Mons. Františkem Václavem Lobkowiczem. Osahuje jedenáct děkanátů z českého Slezska a z části severní Moravy. Rýmařovská farnost patří pod děkanství Bruntál. Máme za to, že Rýmařovský lid měl k Olomouci vždy blíže, o čemž svědčí i bohužel neúspěšné porevoluční snahy patřit pod kraj Olomoucký.

V období mezi 9. červencem a 16. srpnem 1996 probíhala v Rýmařovské galerii Oktopus vzpomínková výstava o rýmařovském období dr. Vaňáka s názvem „Aere Perennius“. Při slavnostním ukončení této výstavy v sále městského muzea se ujali závěrečného slova Mons. Josef Hrdlička, světící biskup olomoucký a P. Bohumil Měchura, hornoměstský děkan. Hudební produkci měl na starost Ivo Batoušek s cyklem Pašijí, účinkovali Mgr. Jiří Taufer – kytara, Ivo Batoušek – bicí nástroje. Souběžně s touto vzpomínkovou akcí probíhá také výstava „Krása starých ornátů“. Jde převážně o církevní textil používaný přímo dr. Vaňákem.

Tyto aktivity svědčí o úctě a vzpomínkách farníků i občanů na tuto dnes již ikonu Rýmařovska a Křesťanské církve.

Přehled kněží působících v Rýmařově po odchodu dr. Vaňáka:

- P. Václav Sovadina – 15. 9. 1989 – 17. 8. 1993
- P. Pavel Stefan – 22. 8. 1993 – 6. 8. 1994
- P. Jiří Koníček – 15. 8. 1994 – 1. 8. 1996
- P. Stanislav Kotlář – 1. 8. 1996 – 31. 6. 2002
- P. Jindřich Švorčík – 1. 7. 2002 – 31. 6. 2011
- P. dr. František Zehnal – 1. 7. 2011- dosud.

Závěr

Záměrem této práce a bádání bylo rozšířit a uceleně seřadit všeobecně známá fakta o životě Mons. ThDr. Františka Vaňáka v Rýmařově, vzdát hold jeho životní cestě a působení. Postupným studováním archivních fondů, orálních záznamů a dostupné literatury začala vyplouvat na povrch velkolepost jeho životních osudů, morálních, etických zásad a celoživotního díla. Jeho oddanost Bohu, oddanost všem lidem a Církvi byla vždy pověstná. Své okolí uchvacoval neúnavnou pracovitostí při opravách a obnovách sakrálních památek, byl věhlasným kazatelem, oddaným ctitelem Panny Marie a světců, v neposlední řadě také milovníkem a znalcem přírody a historie. V tomto všem tkví jeho odkaz, který je však třeba neustále studovat a aktualizovat.

Práce se snažila zachytit v kontextu dané doby a historického vývoje třicet osm let, které strávil dr. František Vaňák v čele Rýmařovské farnosti. Přinesla proto jeho kompletní biografii včetně dosazení na arcibiskupský stolec a následné působení v této funkci, nastínila také historický vývoj Rýmařovska pro dokreslení genia loci místa, kde dr. Vaňák působil jako kněz. Badatelsky se soustředila na deskripci jeho rýmařovských let, zaměřila se na politickou situaci, vývoj farního společenství v dané době, pastorační činnost, spirituální a teologický vývoj osobnosti plynoucí z osobních záznamů a dochovaných promluv, příprav a kázání. Věnovala se také sakrálním památkám na Rýmařovsku, které dr. Vaňák napomohl zachránit či opravit.

Velký důraz byl v práci věnován autentickým svědectvím o životě a díle dr. Františka Vaňáka. Pro tuto „funkci“ bylo vybráno a osloveno více možných adeptů, nakonec se však podařilo získat svědectví jen pěti z nich. Pro potřeby práce bylo přihlédnuto i k rozhovorům o dr. Vaňákovi nahraným pro Městské muzeum Rýmařov.

Perspektivy dalšího rozšíření a bádání vidíme v možnostech prostudovat Státní okresní archiv Bruntál, konkrétně jeho fondy týkající se OV KSČ Bruntál a Rýmařov, dále Archiv bezpečnostních složek v Kanicích u Brna, absolvovat

další rozhovory s významnými osobnostmi spjatými s Římskokatolickou církví, které se s dr. Vaňákem setkávaly. Cenné zdroje by jistě vydaly také fondy Arcibiskupského kněžského semináře v Olomouci, Interdiecézního soudu Olomouc, fondy UP Olomouc, také farní kroniky lokalit, kde dr. Vaňák pobýval před příchodem do Rýmařova. To však již přesahuje možnosti této diplomové práce.

Od stejného diplomanta souběžně s touto prací vzniká ještě jedna diplomová práce zabývající se pedagogicko-katechetickým odkazem dr. Františka Vaňáka. Výsledné práce by se v budoucnu mohly propojit a obohatit o nové poznatky. Položily by základ možné monografie, která by obohatila obecné společenské povědomí o katolických osobnostech našeho národa a jejich odkazu.

Anotace

Příjmení a jméno autora: HANUŠ, Miroslav Jindřich

Instituce: Katedra církevních dějin a umění CMTF UP v Olomouci

Název práce: Rýmařovská léta ThDr. Františka Vaňáka

Vedoucí práce: Mgr. Vít Hlinka, Th.D.

Počet stran: 112

Počet příloh: 23

Počet titulů použité literatury: 20

Počet pramenů: 25

Klíčová slova: dr. Vaňák

kněz

arcibiskup

Rýmařov

životopisná data

regionální historie

spiritualita

teologie

Diplomová práce se zabývá biografií Mons. ThDr. Františka Vaňáka se zaměřením na léta prožitá v Rýmařově (1951-1989), zaměřuje se na pastorační činnost, spirituální a teologický vývoj osobnosti plynoucí z osobních záznamů a dochovaných promluv, příprav a kázání. Věnovala se také sakrálním památkám na Rýmařovsku, které dr. Vaňák napomohl zachránit či opravit. Opírá se přitom o písemné zdroje i orální svědectví.

Bibliografie

Archivní prameny:

AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál E5, p. č. 91.
AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál E5, p. č. 91/7.
AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál E5, p. č. 91/8.
AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál E5, p. č. 91/9.
AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál E5, p. č. 91/10.
AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál E5, p. č. 91/11.
AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál E5, p. č. 91/12.
AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál F5, p. č. 92.
AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál F5, p. č. 92/1.
AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál F5, p. č. 93.
AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál F5, p. č. 95.
AAO Olomouc, fond Pozůstalost arcibiskupa Vaňáka, depozitář A1, regál G5, p. č. 104.

FÚ Rýmařov, Farní kronika 1950 – 1990.

FÚ Horní Město, Farní kronika 1898 – dosud.

MěÚ Rýmařov, Kronika města 1945-1955, AMMR, přír. č. 565/02, obor č. D/392 a.

MěÚ Rýmařov, Kronika města 1956-1959, AMMR, přír. č. 565/02, obor č. D/392 b.

MěÚ Rýmařov, Kronika města 1960-1965, AMMR, přír. č. 565/02, obor č. D/392 c.

MěÚ Rýmařov, Kronika města 1966-1969, AMMR, přír. č. 565/02, obor č. D/392 d.

MěÚ Rýmařov, Kronika města 1970-1974, AMMR, přír. č. 565/02, obor č. D/392 e.

MěÚ Rýmařov, Kronika města 1989-1991, AMMR, přír. č. 565/02, obor č. D/392 i.

Orální prameny:

Vzpomínky Patera Radovana Hradila, rozhovor proveden 17. srpna 2014

Vzpomínky Mgr. Jiřího Karla, rozhovor proveden 6. září 2014

Vzpomínky Mgr. Otty Spitzera, rozhovor proveden 29. září 2014

Vzpomínky prof. Mgr. Jindřicha Štreita, rozhovor proveden 11. dubna 2014

Vzpomínky paní Ludmily Pudové, rozhovor proveden 1. června 2015

Literatura:

ANDRLE, Petr a kol. *Dolní a Horní Velkruby 1405 - Václavov 2005*. Moravský Beroun: Moravská expedice, 2005, PASSIM.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona : (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad. 13. vyd., (4. opr. vyd.). Překlad Miloš Bič, Josef Bohumil Souček, Jindřich Mánek. Praha: Česká biblické společnost, 2007. ISBN 978-80-85810-56-1.

FIALA, Jiří. *Univerzita v Olomouci (1573-2013)*. 2., upr. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3363-9.

GRAUBNER, Jan: *Kněžské osobnosti*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská s. r. o., 2010. ISBN 978-80-7266-335-4.

HANDKE, Jan Kryštof. *Jan Kryštof Handke: Vlastní životopis: 1694/1774* : Muzeum umění Olomouc, 23. června 1994 - 2. října 1994 : Dům kultury v Rýmařově, 14. října 1994 - 13. listopadu 1994 : Muzeum v Bruntále, prosinec 1994 - leden 1995 Přípr. Leoš Mlčák. Olomouc: Muzeum umění, 1994, 48 s. ISBN 80-85227-13-4.

HRADIL, Radovan: *Bud'te mi svědky*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská s. r. o., 2002. ISBN 80-7266-111-6.

CHAROUZ, Jindřich Zdeněk: *Biskup-Vyznavač Josef Karel Matocha. 1888-1961*. Olomouc: Matice Cyrilometodějská, 1991.

ICHA, Roman, KAREL, Jiří, PLESKÁ Leona, SCHNEIDER, Herbert: *Exodus tradiční německé majority Rýmařovska v letech 1945-6*. In Střední Morava. Roč. 7, č. 13. Olomouc: Memoria, 2001. ISBN 80-85807-92-0.

ICHA, Roman, KAREL, Jiří, SCHNEIDER, Herbert. *Těžké umírání na prahu míru – Rýmařovsko 1945*. In Střední Morava. Roč. 5, č. 9. Olomouc: Memoria, 1999. ISBN 80-85807-92-0.

JONOVÁ, Jitka. *František Tomášek, kněz, katecheta, profesor a "ilegální biskup": moravské působení Františka Tomáška*. 1. vyd. Uherské Hradiště: Historická společnost Starý Velehrad, 2014. ISBN 978-80-86157-43-6.

KAVIČKA, Karel. *Chrám svatého Michala v Olomouci: moravské působení Františka Tomáška*. 1. vyd. Olomouc: Římskokatolická farnost sv. Michala v Olomouci, 2011. ISBN 978-80-260-0279-6.

KAREL, Jiří. *Příběh lesů a lidí Rýmařovska*. 1. vyd. Bruntál: MORAVSKÁ EXPEDICE®, 2008. ISBN 80-86511-33-2.

KOLEKTIV autorů: *Sborník na paměť obnovení Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty UP*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská s. r. o., 1991.

KOLEKTIV AUTORŮ: *Staré pověsti Rýmařovska*. 1. vyd. Šumperk: Trifox, 2010.

KUČERA, Martin. *Překypuji radostí: ze vzpomínek na Jana Pavla II. v Olomouci a na Svatém Kopečku*. Olomouc: Pro Římskokatolickou farnost Svatý Kopeček vydala Matice cyrilometodějská s.r.o. v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-7266-401-6.

MAREK, Miloslav. *Kaple V Lipkách*. 1. vyd. Rýmařov: Město Rýmařov, 2010. ISBN 978-80-254-8348-0.

POSPÍŠIL, Ctirad Václav: *Maria – mateřská tvář Boha*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. ISBN: 80-7192-949-2.

Periodika:

RING: Regionální informace, názory, glosy. Měsíčník č. 12/90.

Rýmařovský horizont: čtrnáctideník regionu Rýmařovska. Rýmařov, 2013, č. 23, ISSN 1801-0415.

Internetové zdroje:

SPURNÝ, Aleš, KADLEC, Ján: *Obec, kde se narodil arcibiskup Vaňák*. Dostupné na http://www.rozhlas.cz/olomouc/kraj/_zprava/obec-kde-se-narodil-arcibiskup-vanak--1346448 [citováno 24. 3. 2016].

Seznam příloh

Právo veřejnosti uděleno výnosem min. školství a nář. osvěty ze dne 20. ledna 1922, čís. 2393.

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA.

ARCIBISKUPSKÉ GYMNASIUM V KROMĚŘÍŽI

Čís. 30.

Vysvědčení dospělosti.

František Vaňák

narozený dne *28. června* r. 1916 ve *Vojtěchově*
v *zemí Moravskoslezské*, konal: středoškolská studia od školního
roku 1928/29 na *arcibiskupském gymnasiu v Kroměříži,*
počínaje třídou první,

kde je ve školním roce 1935/36 dokončil; podrobil se zkoušce dospělosti
podle výnosu ministerstva školství a národní osvěty ze dne 12. ledna 1931, číslo
183.328/30-II, Věstník ministerstva školství a národní osvěty, XIII, 1931, čís. 19.

Podle prospěchu v studiích a podle výsledku písemných i ústních zkoušek dospělosti vydává se toto vysvědčení:

V předmětech povinných:

v náboženství (<i>úsmotřem kateol.</i>)	<i>velmi dobře</i>
v jazyku československém	<i>velmi dobře (podle ústní zkoušky)</i>

Č. 8457/G.

1934.-II. — 1466.

1) První strana maturitního vysvědčení

v jazyku německém	<i>dostatečně</i>
v jazyku latinském	<i>dobře (podle ústní zkoušky)</i>
v jazyku řeckém	<i>dobře (podle ústní zkoušky)</i>
v obecném dějepise	<i>dobře</i>
v obecném zeměpise	<i>dobře</i>
ve vlastivědě	<i>dobře</i>
v matematice	<i>dobře (podle ústní zkoušky)</i>
v zoologii a botanice	<i>dobře</i>
v chemii a mineralogii	<i>dobře</i>
v geologii	<i>dobře</i>
ve fyzice	<i>velmi dobře</i>
ve filosofické propedeutice	<i>dobře</i>
v tělocviku	<i>dobře</i>

2) Druhá strana maturitního vysvědčení

V předmětech nepovinných:

v. jazyku francouzském	_____
v. jazyku ruském	_____
v. těsnopisu	_____
ve zpěvu	_____
v. kreslení	_____

Protože tedy *František Vaňák* zákonným požadavkům vyhověl..., byl... uznán... *dospělým*, aby mohl... býti zapsán... jako řádný posluchač... na universitě.

V *Kroměříži* dne *12. června* 1936.

Stou. Polivinský
předseda.

J. Jan Bláček
ředitel.

Jan Jurečka
třídní.

STUPNICE ZNÁMEK:
velmi dobře
dobře
dostatečně
nedostatečně

3) Třetí strana maturitního vysvědčení

Než primiciant vykročí z otcovského domu po prvé k oltáři Páně, udělují mu rodiče požehnání.

pronásledování „filosofa na trůně.“ Ma Aruelia (kol. r. 162). - Rufina a Seku byly pro věrnost u víře státy. „Mnoho vedlo si zdatně, tys je však předstihla v cky! Klamavá, prchavá je krása. Též přísluší chvála, která se bojí Pána.“ - A

Eliška Horská.

Matkám novokněží

Kdo šťastnější jest, než ty kněze matko
Či srdce plesá víc, než tvoje dnes? -
Co pod srdcem kdys bylo ti tak sladko
to plody svými sahá do nebes ...

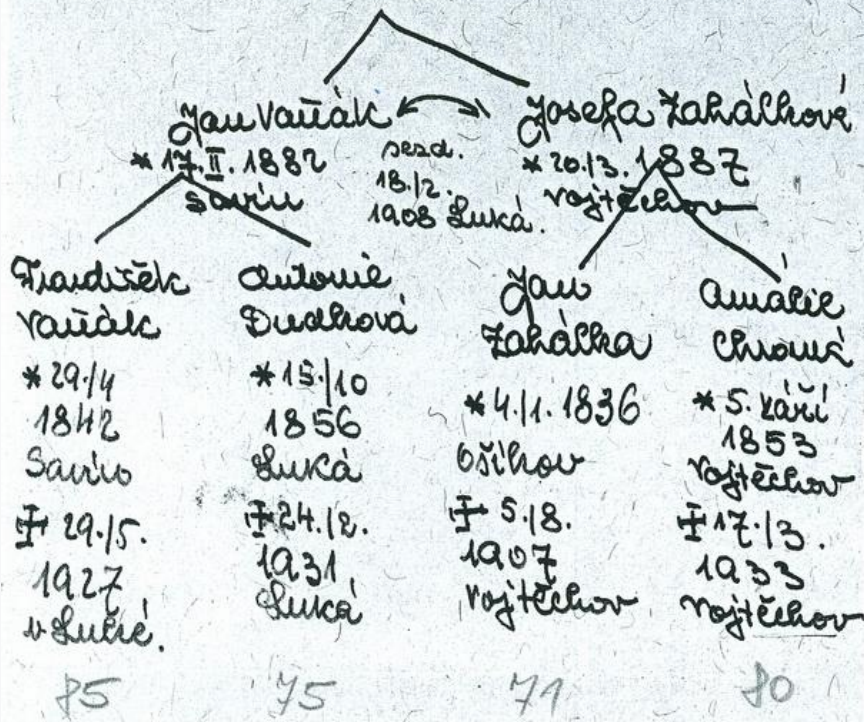
Co viděla jsi kdysi v noci snivě -
to v skutek obrátil dnes mocný Bůh,
již růží kvetou rány bolestivé
a v jásot dal se sklíčený kdys duch.

Jsi matkou rytíře té nadpozemské říše,
kde silný zápas vedl Michael -
jenž orat bude na své tvrdé liše,
i v horuku dne a nepřátelských střel.

Však vědomí to vždycky oblaží tě,
když v stáří sedneš někam do stínu,
žes Bohu, lidstvu dala drahé dítě -
zaň nebe dá ti věnec z vavřínu ...

- 4) Rodičovské požehnání, báseň tety dr. Vaňáka – Norbertiny Vaňákové alias Elišky Horské

František Vaňák
 * 28.6. 1916 ve Vojtěchově

Stanislav Kouřek nar. 2. 12. 1908
 Bliska -" - nar. 24. 6. 1910
 Jan -" - nar 5. 1. 1915.

Otec: Jan Vaňák, nar. 17. 2. 1882 Savič
 Matka: Josefa nar. 20. 3. 1887 Vojtěchov

5) Částečný genealogický strom

KRAJSKÝ NÁRODNÍ VÝBOR V OLOMOUCI

Kollárovo nám. 7, tel. 3145-48

N. Hodolany, tel. 3051-55 a 2555-59

Zn.: 292/1-7/3-1951-I/4-Ve

V Olomouci dne 5. dubna 1951.

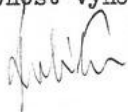
Pan
František Vaňák
administrátor
Rýmařov

Dekretem ze dne 5.3.1951 čís.1266 ustanovila Vás Arcibiskupská konsistoř v Olomouci administrátorem v Rýmařově s platností od 11.3.1951.

Na základě toho přiznávám Vám dle § 11 vlád.nař. č.219/49 Sb. s účinností od 1.dubna 1951 hodnostní přídavek I.stupně ve výši ročních 12.000,-Kčs, které Vám bude učitárna fin.referátu KNV v Olomouci poukazovat 1.dubnem 1951 počínajíc měsíčně částkou Kčs 1.000,-, po provedení všech zákonitých srážek a to obvyklým způsobem, t.j. prostřednictvím poštovní spořitelny v Praze spolu s Vaším dosavadním měsíčním platem na Vaši novou adresu.

Církevní tajemník KNV:
Horák v.r.

Za správnost vyhotovení:

Papežská bula:

8,

J a n P a v e l

biskup, služebník služebníků Božích,

ctihodnému bratru F r a n t i š k u V A Ň Á K O V I,
dosud biskupu Assurskému a apoštolskému administrátorovi arcidiecéze olomoucké na pokyn svatého Stolece, zvolenému arcibiskupovi téhož kostela, pozdrav a apoštolské požehnání.

Když poslední pastýř olomouckého kostela nedávno zemřel a proto má být ustanoven nový arcipastýř, chceme se postarat, aby touto listinou byl jmenován nový správce uprázdněného stolce.

Proto po zralé úvaze a svou apoštolskou mocí, pro svou zkušenost ve správě církve a zběhlou v pastýřské službě, povolujeme Tě, ctihodný bratře, od jakéhokoliv závazku ke kostelu Assurskému a jmenujeme Tě arcibiskupem tohoto milovaného kostela olomouckého, který je Ti s úctou oddán. Činíme Tě jeho plnoprávným arcipastýřem a ukládáme Ti všechny povinnosti a práva, jež patří místnímu ordináři a metropolitovi.

Zároveň Tě vyzýváme podle stanovených předpisů, abys v předem určený den se kanonicky ujal svého úřadu a veřejně oznámil duchovenstvu a lidu olomouckému, žeš byl vyvolen k tomuto úřadu.

A my již nyní je s láskou žádáme, aby Ti vzdávali náležitou lásku a ochotnou úctu a aby byli poslušni Tvých rad.

Nakonec Tebe, ctihodný bratře, jehož si velmi vážíme, s láskou napomínáme, aby ses velkorysně ujal svého úřadu a jako zdatný a horlivý hlasatel evangelia, abys co nejlépe se mohl účastnit vzneseného poslání církve, která je založena Dobrým Pastýřem a stává se přítomnou lidem, aby je vedla příkladem života a kázáním, svátostmi a ostatními prostředky milosti k víře, ke svobodě a k míru Kristovu.

Dáno v Římě u sv. Petra, dne 21. měsíce prosince, léta Páně 1989 ve 12 roce našeho pontifikátu.

Jan Pavel II.

Antonín M. Macculi
apoštolský pronotář.

7) Papežská bula z prosince 1989

1. Bula, kterou Jan Pavel II. jmenoval Mons.Fr.Vaňáka biskupem - apoštolským administrátorem olomouckým.

Jan Pavel biskup, služebník služebníků Božích, posílá pozdrav a apoštolské požehnání, milému synovi, Františku Vaňákovi, který je knězem olomouckého metropolitního Stolce a správcem farnosti sv.Michala archanděla ve městě Rýmařově a byl vybrán za Apoštolského administrátora olomouckého - na pokyn sv. Stolce - a za biskupa s titulem Assuritánský.

Protože nás nejvyššíapoštolský úřad nás zavazuje pečovat o blaho všech církví a toužíce zajistit vedení uprázdněného olomouckého metropolitního stolce, usoudili jsme, že bude o to nejlépe postaráno tím, když nej svěříme milovaný synu Tobě, abys jej řídil: víme že jsi byl obdařen velkými dary ducha a rozumu, že jsi zkušený v jednání a proto máme oprávněnou naději, že i na tomto místě si budeš počínat horlivě. Z plnosti naší apoštolské moci, jmenujeme Tě tímto listem, opatřeným olověnou pečetí, apoštolským administrátorem olomoucké církve - na pokyn sv. Stolce - a vyhlašujeme biskupem s titulem assuritánský, se všemi právy a pravomocí, které podle norem obecného práva mají diecézní biskupové.

Dovolujeme, abys biskupské svěcení přijal mimo město Řím, od kteréhokoliv katolického biskupa, podle liturgických zákonů. Dále Ti ponecháváme na vůli, abys před kterýmkoliv katolickým biskupem, který vyznává pravou víru, jako před svědkem, učinil vyznání katolické víry a složil přísahu věrnosti vůči nám a našim nástupcům a tyto doklady, jak je zvykem, opatřené podpisy a pečetí, brzy poslal posvátné Kongregaci pro biskupy.

Dále žádáme, abys s tímto listem seznámil klerus i věřící v tomto metropolitním sídle; jako naše milované syny je vybízíme, aby Ti prokazovali příslušnou úctu, měli jedno smýšlení s Tebou a byli poslušní.

Tobě milý synu, když jsi přijal tak velkou a svatou důstojnost a úřad, vyprošujeme hojnost nadpřirozených darů a připojujeme slova sv. Augustína k zamyšlení a toužíme, aby se stala náplní Tvého biskupského života: "Vždy mne zavazuje láska a ta když je člověkem opěťovaná, v čele věku roste, a tím více roste, čím větším množstvím je opěťovaná." /List 192,1/

Na Tvé pastýřské pouti nechť Ti pomáhá Panna Maria, Stolice Moudrosti a Matka apoštolů.

Dáno v Římě u sv.Petra dne 26. července roku Páně 1989 a jedenáctém roce našeho pontifikátu.

Jan Pavel II., Papež
Marcel Rosetti, apoštolský protonotář

OBŘAD PŘEDÁNÍ PALLIA

Svatý Otec: PROMLUVA

Komentátor: Za malou chvíli začne obřad předání Pallia: Svátý Otec je udělí Jeho Excelenci Monsignoru Františku Vaňákovi, olomouckému arcibiskupovi.

Pallium, tento symbol pastýřského úřadu metropolitních arcibiskupů, posvětil Svátý Otec o slavnosti svatých Apoštolů Petra a Pavla a uložil ke hrobu apoštola Petra. Odtud bylo vzato a dopraveno na Velehrad.

Ujtomalít

V přítomnosti Svatého Otce, Petrova Nástupce, který nás přišel utvrdit ve víře, obnoyme spolu s naším Arcibiskupem Vyznání víry, *de quo vyznání víry* *sv. arcibiskup metropolitní slavnosti Petra a Pavla.*

Svatý Otec: Věřím v jednoho Boha...

Metropolita: Já.....
arcibiskup.....

budu vždy věrný a poslušný svatého apoštola Petra,
Svaté, Apoštolské, Římské Církve, a Tebe, Nejvyššího
Pastýře, i tvých právoplatných Nástupců.
Ať mi v tom pomáhá všemohoucí Bůh.

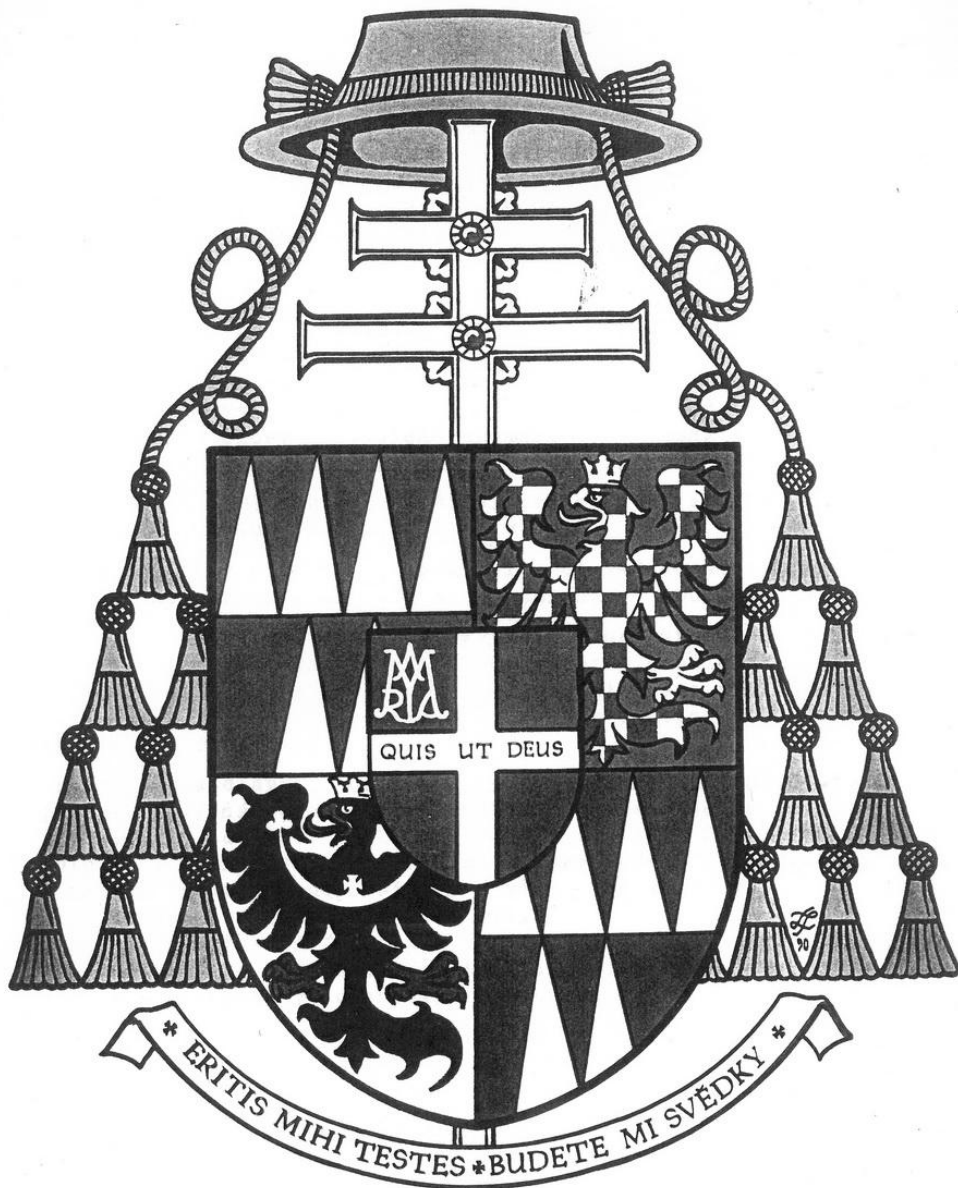
Sv. Otec - Modlitba

9) Obřad předání pallia

N E D Ě L E - 22. dubna 1990

- 07.30 - přeprava papežského doprovodu do arcibiskupského paláce
- 08.00 - přeprava papeže a doprovodu na mezinárodní letiště /12 km/
- 08.20 - příjezd na letiště
- 08.30 - přeprava JAK 40 do Kunovic /2 letadla pro cca 40 lidí/
- 09.30 - Přílet do Kunovic /Uherské Hradiště/
- 09.40 - přeprava helikoptery na prostor na Velehradě /15 km/
- 09.55 - přílet helikopter
- 10.00 - přeprava papeže Popemobil-em do baziliky
- 10.15 - příchod do sakristie /uvnitř baziliky/
- 10.30 - mše svatá /homilie/
- 12.45 - návrat do sakristie
- 13.00 - odchod do kláštera /zimní refektář - jídelna/
- 13.10 - oběd s biskupy a papežským doprovodem
odpočinek
- 15.15 - přeprava autem k helikoptéře
- 15.30 - příjezd na stanoviště helikoptér
- 15.35 - přeprava helikoptery do Bratislavy /130 km/
- 16.20 - přílet helikoptér na Vajnorské letiště
- 16.30 - projíždění mezi věřícími - Popemobil
- 16.45 - odchod do sakristie
- 17.00 - mše svatá /homilie/
- 19.15 - návrat do sakristie
- 19.30 - přeprava helikoptery na bratislavské mezinárodní letiště
- 19.45 - přílet na mezinárodní letiště
- 19.50 - ceremoniál na rozloučenou - proslovy
- 20.30 - odlet Alitalia DC 9- S80 do Říma /večeře na palubě letadla/
- 22.20 - přílet na Ciampino v Římě

10) Program návštěvy Sv. Otce Jana Pavla II. v dubnu 1990

11) Arcibiskupský erb Mons. ThDr. Františka Vaňáka

ARCIBISKUPSTVÍ OLOMOUCKÉ V OLOMOUCI

PSČ 771 01

TELEFON 25726

Čís.:
(Př odpovědi uveďte toto číslo)

V OLOMOUCI dne 9.7.1991 198

Věc:

Všem děkanským úřadům

Milý Otče děkane,

obracím se na Vás s naléhavou prosbou, abyste co nejdříve vyzval všechny duchovní správce svého děkanství k modlitbám za nemocného pana arcibiskupa Mons.ThDr Františka Vaňáka.

Radostně jsme s ním oslavili jeho životní jubilea jako v rodině. Proto nyní, když se jeho zdravotní stav zhoršil, spojíme se všichni v modlitbě za svého duchovního Otce. On přijímá svůj kříž se vzornou statečností jako oběť za všechny, které mu Pán svěřil.

Věřím, že tak bude i tato nemoc k slávě Boží a skutečnému užitku naší dieceze, jako tomu bývá v dobrých křesťanských rodinách, kde nemoc jednoho člena všechny sbližuje, otvírá Bohu a prohlubuje víru všech.

Apoštolský nuntius v Praze Mons.Giavanni Coppa nám včera předal osobní telegram pro pana arcibiskupa od Svatého Otce v tomto znění:

Jeho Excelence Mons.František Vaňák,
arcibiskup olomoucký

Ve chvílích Vaší těžké nemoci jsem s Vámi spojen v modlitbě a prosbě o Boží ochranu a přispění.

Vaše nezlomná věrnost nástupci sv.Petra přes všechny ty roky nejtěžších zkoušek jakož i svědectví vydávané Vaším životem se staly znamením pro druhé, aby čerpali z víry vnitřní sílu pro nový začátek

V těchto svízelných hodinách Vám uděluji ze srdce své zvláštní apoštolské požehnání.

Jan Pavel II., papež

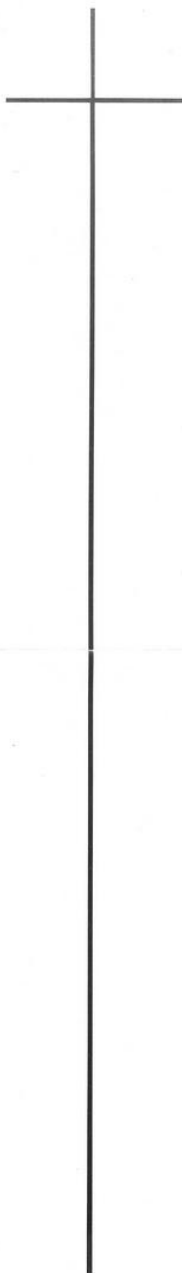
Osobním přáním a modlitbou se připojil i G. B. Re Substitut a Apoštolský nuntius v Praze.

+ pro modlitbu

MTZ 12 88 N°

12) Oběžník modliteb za nemocného arcibiskupa

"V kříži našeho Pána Ježíše Krista
je naše spása, život a vzkříšení."
/z liturgie/

V sobotu o svátku Povýšení sv. Kříže
dne 14. září 1991 odešel v Městě Albrechticích
navždy k svému Mistru a Pánu

Mons. ThDr. František Vaňák

arcibiskup olomoucký a metropolita moravský

Narodil se 28. 6. 1916 ve Vojtěchově. Na kněze byl vysvěcen 5. 7. 1941 v Olomouci. Plnost kněžské moci a služby přijal biskupskou konsekrací dne 26. 8. 1989 v Olomouci. Arcibiskupem ho jmenoval Svatý Otec Jan Pavel II. dne 21. 12. 1989. V utrpení posledních týdnů nám dal příklad pokorné statečnosti a věrné lásky.

Se zesnulým Otcem arcibiskupem se rozloučíme
v **pondělí dne 23. září 1991**
v 10 hodin při mši svaté v olomoucké katedrále svatého Václava

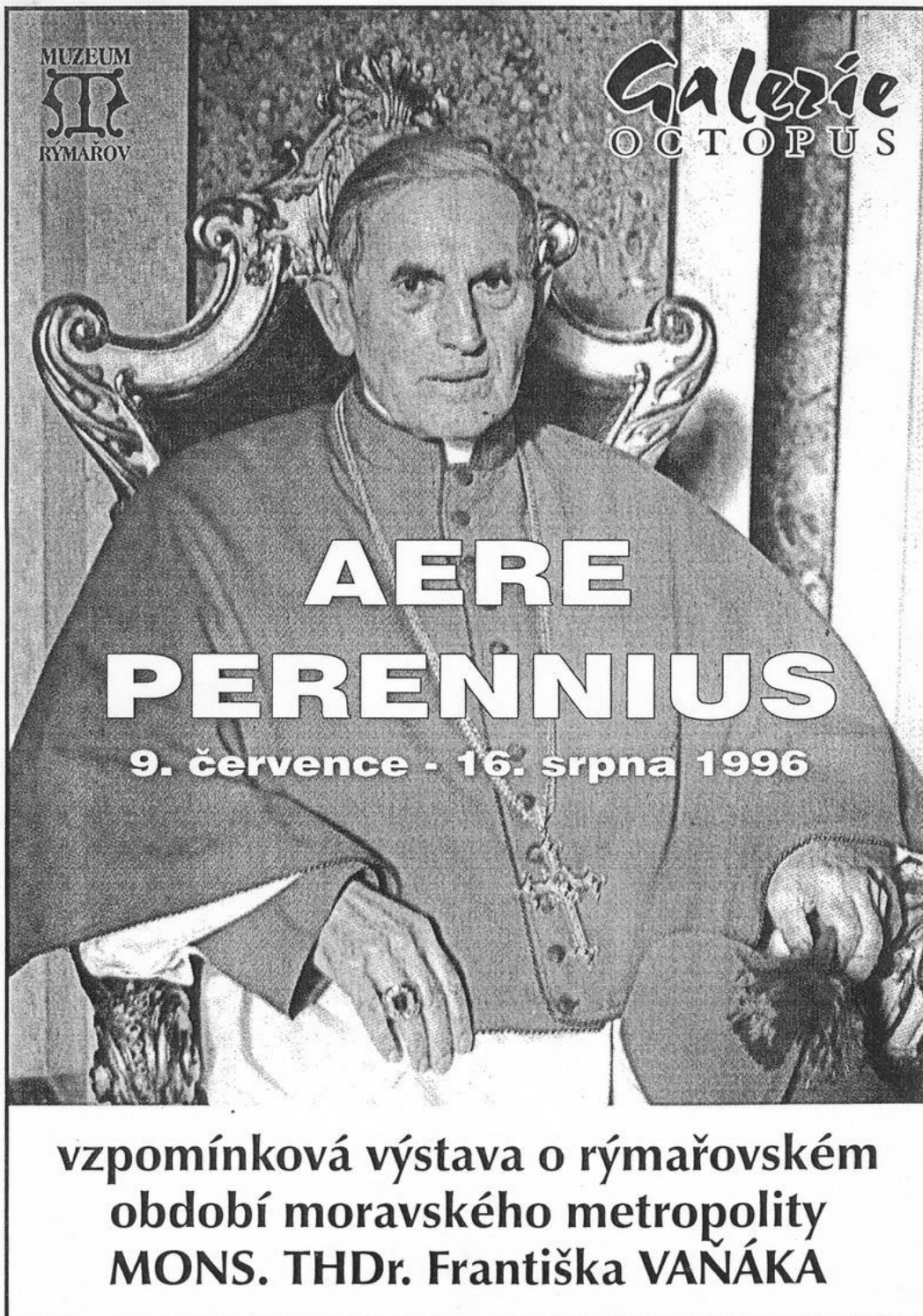
a téhož dne v 15 hodin v bazilice Panny Marie na Svatém Hostýně.

Potom bude tělo zesnulého uloženo do země, kde bude očekávat
slavné vzkříšení.

V Olomouci 16. září 1991

Mons. Jan Graubner
biskup,
administrátor
arcidiecéze olomoucké

13) Smuteční oznámení

14) Plakát vzpomínkové výstavy v Muzeu města Rýmařova v roce 1996

15) Přebírání akademického diplomu, ThDr.

16) Přebírání akademického diplomu, ThDr.

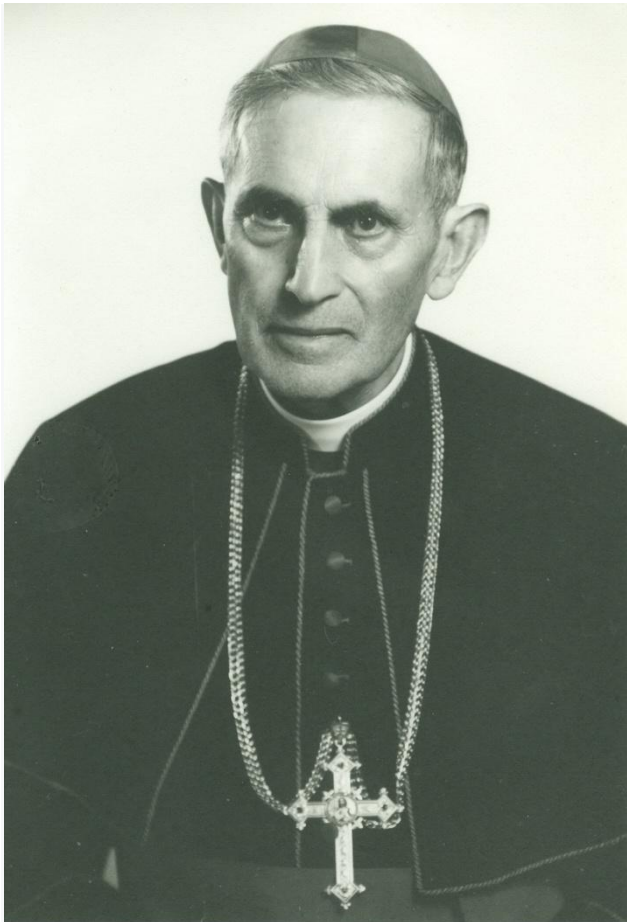
17) Přebírání akademického diplomu, ThDr. – s rodiči a rodáky

18) V rodinném kruhu

19) Kněz – počátek 80. let 20. století

20) Arcibiskupem – 1989

21) V pracovně arcibiskupského paláce

22) S P. Bohumilem Měchurou před kostelem v Jamarticích – rok 1983

23) Opět s nejlepším přítelem P. B. Měchurou v Jamarticích – 80. léta 20. století

- 24) CD ROM s orálními záznamy ve formátu MP3
- 25) DVD s dokumentárním filmem Jana Špáty – Mezi světlem a tmou